

NAJSTAREJŠA SLOVENSKA REVIJA, KI ŠE IZHAJA

# PLANINSKI

U E S T N I K

3  
2019



TEMA MESECA

**Z otroki v gore**

Z NAMI NA POT

**Nad dolino Pöllatal**

## IZ PLANINSKE ZALOŽBE – AKCIJA

### ČEZ ROB, Vladimir Habjan

V knjigi je petnajst kratkih zgodb z glavno temo o gorskem reševanju, pa tudi o alpinizmu in planinstvu nasploh. Opisane so zahtevne, nevarne in težavne razmere, v kakršnih pogosto poteka reševanje. Knjiga je obenem vabilo v naravo, v gorski svet.

Format: 140 x 205 mm; 152 strani, italijanska vezava

**CENA: V času od 15. 3. 2019 do 15. 4. 2019 lahko knjigo kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 8,45 €\* (redna cena: 16,90 €\*).**



**-50 %**

### ODPRAVA NA ČO OJU – 8201 m, Viki Grošelj

Knjiga opisuje odpravo slovenskih policistov, ki so se pod vodstvom vrhunskega alpinista Vikija Grošlja odpravili na goro Čo Oju.

Ne popelje nas le v lepote Himalaje, temveč nam prikaže tudi napor, ki ga morajo člani odprave obvladovati med vzponom.

Format: 205 x 250 mm, 147 strani, italijanska vezava

**CENA: V času do 15. 4. 2019 lahko knjigo kupite po akcijski ceni 1,45 €\*.**



## NOVO V PLANINSKI TRGOVINI

### V ZASNEŽENE GORE, izbirni vodnik, Gorazd Gorišek

V vodniku je predstavljenih petinpetdeset tur, namenjen pa je širšemu krogu uporabnikov. Predstavljeni so lažji sredogorski vrhovi, za gorniške sladokusce je opisanih tudi nekaj zahtevnejših visokogorskih tur. Namenjen je predvsem samostojnim planincem, ki bi radi vrhove, ki so jih dosegli v kopnih razmerah, obiskali tudi v snegu.

Format: 130 x 210 mm, 200 strani, integralna šivana vezava. Cena: 26,90 €\*.



### TISTA LEPA LETA, Rado Kočevar in Mojca Volkar Trobevšek Spomini Rada Kočevarja

Iskrivi in dobrodušni Rado Kočevar v knjigi pripoveduje, kako so ga pred skoraj petinsedemdesetimi leti, v izredno skromnih povojih razmerah, tako očarale gore – oddaljene in visoke, da je postal alpinist. Radova zgodba na videz ni dramatična, ni senzacionalna in ni napeta. Ta zgodba je polna malih korakov, velikih odločitev, trdega dela, tovarštva, pristne ljubezni do gora in sočloveka ter neomajne vztrajnosti, ki so iz Rada ustvarili vrhunskega plezalca in vrhunskega človeka.

Format: 165 x 240 mm, 164 strani, integralna šivana vezava. Cena: 24,90 €\*.



\*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.

## INFORMACIJE · NAKUP · NAROČILA

### PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur  
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA [trgovina@pzs.si](mailto:trgovina@pzs.si) ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>.

### SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana · telefon: 08 380 67 30 · faks: 04 589 10 35 · e-naročila: [info@planinskimuzej.si](mailto:info@planinskimuzej.si)



## IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Planinska zveza Slovenije  
ISSN 0350-4344



Izhaja petnajstega v mesecu.  
Planinski vestnik objavlja izvorne prispevke,  
ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.  
119. letnik

## NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije  
Uredništvo Planinskega vestnika  
Ob železnici 30a, p. p. 214  
SI-1001 Ljubljana  
T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91  
E: pv@pzs.si  
www.planinskivestnik.com  
www.pvkazalo.si  
www.facebook.com/planinskivestnik

## ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

## UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl,  
Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate,  
Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

## ZUNANJA SODELAVCA:

Andrej Mašera, Peter Silak

## LEKTORIRANJE:

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško,  
Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

## OBLIKOVANJE:

Mojca Darš

## GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

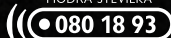
## NAKLADA: 4500 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte  
po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na  
elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo.  
Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave,  
krajsanja, povzemanja ali delnega objavjanja nenaročenih  
prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in  
prostorski možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno  
mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih  
delov brez privolitev izdajatelja ni dovoljeno.

## Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,  
Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana,  
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali  
po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu:  
<https://clanarina.pzs.si/vestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA



Transakcijski račun PZS:

IBAN: SI56 6100 0001 6522 551

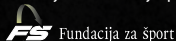
SWIFT: HDELS22

DELAVSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 39 EUR, 63 EUR za tujino, posamezna številka  
3,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25% popusta na  
letno naročnino Planinskega vestnika. Reklamacije  
upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi  
naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevanje samo pisne  
odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Izdajanje revije sofinancira Javna agencija za raziskovalno  
dejavnost Republike Slovenije (ARRS),  
št. pog. 630-183/2017-1.

Program informiranja o planinski dejavnosti  
sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in  
Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.



## FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Na pragu pomladi

Navadni mali zvonček

Foto: Otton Naglost

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja  
vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti,  
ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in  
možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno  
subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu  
lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro.  
Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne  
moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne  
poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli  
zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.



## Iti ali ne iti?

Kako daleč v mladost seže moja hribovska zgodovina, pravzaprav ne vem. Po fotografijah sodeč, se je začela pisati kaj kmalu. Nedelje so bile namenjene družinskim izletom in marsikatero smo preživeli v bližnjih Polhograjskih Dolomitih, kamor so radi zahajali očetovi starši. Domnevam, da sem tam še kot dojenček prvič vdihnila gorski zrak. Čeprav so bili stari starši navdušeni hribolazci in se je tudi moj oče rad potikal po visokogorju, sem šla na prvo turo v "ta zaresne" hribe šele kot mlajša osnovnošolka, ko me je oče odpeljal v svoj priljubljeni hribovski rajon med Voglom in Triglavskimi jezери. Bil je skorajda pretirano naklonjen postopnosti in šele kakšnih deset let pozneje sem ga uspela prepričati, da sva se končno lotila tako zelenega očaka. Nikoli ne bom pozabila njegovega ogorčenja, ko je v Domu na Kredarici v vpisni knjigi zagledal z okorno otroško pisavo zapisano Julija, 7 let, in Maja, 5 let, pod smer odhoda pa Triglav. Čeprav se takrat nisem ukvarjala s tem, kdaj je pravi čas, da starši svoj podmladek prvič peljejo na Triglav, vsaj ne na tak način, kot se danes, se mi je ob tem podatku le zazdelo nekam *nepravilno* – kot bi dejala moja otroka –, da je oče toliko časa odlašal z najinim vzponom na očaka.

Še danes težko rečem, ali je imel prav ali ne. Zagotovo pa vem, da se je s tem modro izognil marsikateri nevšečnosti, ki doleti nadobudne starše ob prizadevanjih, da bi svoje naslednike čim prej uvedli v zahajanje v gore. Ob tem se spomnim razpredanja, ki sva ga imela s plezalskim *kameradom*, ko je beseda nanesla na starševstvo, ki se je tisti čas nekam razpaslo v naših krogih, in je bil *ferajn* naenkrat poln mladih družin. "Ah, saj otrok gre pač tja, kamor greš ti," je modroval, jaz pa sem se v grobem strinjala. Kot mnogokrat doslej sem potem hitro spoznala, da je teorija eno, praksa pa drugo. Kruto streznitev, da ne bo šlo tako zlahka, sem v iskanju uteh popisala v zgodbi za revijo, ki jo ravnokar berete! Kljub napornim trenutkom sem zlagoma trmarila dalje, le da smo družinskega poglavarja večinoma raje modro pustili doma, s seboj pa vzeli kakšnega prijateljskega svojca. Tako sem postala nekakšna planinska samohranilka in "iz petnih žil" vlekla energijo in domisljice za motiviranje predšolskih otrok za hojo v hrib. Včasih je družba vrstnikov vžgala, včasih ne. Včasih sem bila otovorjena kot mula, ne le z nahrbtniki, pač pa tudi s pohodniki, včasih so nogice zdržale brez pritoževanja. Še zdaleč ni bilo lahko in več kot enkrat sem snedla objubo, da je bil to pa *zares* zadnji izlet, dokler ne bosta otroka dovolj stara, da me bosta sama prosila, da gremo v hribe. Po treznem premisleku sem potem hitro sklenila, da ne gre tvegati in zares čakati na ta trenutek, zato sem *za zih* vseeno nadaljevala zahajanje v planinski raj. In glej čudo, počasi smo prišli do točke, ko noge niso več utrujene, še preden zdrsejo v gozdarje, ko je tempo primeren tudi za tata, ko z veseljem ugibamo, kje bo škrat Hudiman pustil kakšen priboljšek za dobre hodce, četudi dobro vemo, kdo nastavlja bombone v dupline, in ko pravljica o jari kači in steklenem polžu, ki sta šla na Havaje, zaleže celo bolj kot skrite sladkarije. Je pa res, da mora pripovedovalec imeti dobre glasilke in bujno domišljijo, kadar pohod traja več ur ... Če se ozrem nazaj, so mi od vseh peripetij ostali v glavnem lepi spomini. Upam, da tudi mojim in drugim otrokom, ki so bili z nami. Prav tako potihoma upam, da bodo nekoč rekli, da nam je bilo v hribih skupaj lepo.

Iti ali ne iti z majhnimi otroki v gore, to je zdaj vprašanje ... Pojdite, ampak po pameti. Pa ne nujno vedno po svoji ...

Mateja Pate





## 1 **UVODNIK** **Iti ali ne iti?**

Mateja Pate

## 4 **KOLUMNA** **S kako majhnim otrokom v gore – in zakaj?**

Mojca Stritar Kučuk

## 6 **Z OTROKI V GORE** **Kako nositi otroka po hribih**

Mojca Stritar Kučuk

## 10 **Z OTROKI V GORE** **Narava kot pomoč pri motivaciji otrok**

Tina Leskošek

## 14 **Z OTROKI V GORE** **Popotnica staršem mladih planincev**

Urška Stritar

## 16 **Z OTROKI V GORE** **Z otroki v gore in koč**

Zdenka Mihelič

## 18 **ZDRAUJE** **Ali izlet v gore lahko ogroža otrokovo zdravje?**

Nejc Planinc, Petra Zupet

## 20 **INTERUJU** **Pogovor s Francijem Begušem**

Mire Steinbuch

## 24 **KOLUMNA** **Posmeh umirjanju prometa**

Janez Bizjak

## 26 **PLANINSKO GOSPODARSTVO** **Pri nas je vse na plečih prostovoljcev**

Zdenka Mihelič





## NARRAVA

### 29 Zakasnelo spoznanje

---

Ivan Premrl

## DOŽIVETJA Z GORA

### 30 Od Krna do Ljubljane – morda kdaj drugič

---

Lidija Zajec

## Z NAMI NA POT

### 34 Samoten turnosmučarski raj

---

Mitja Peternel

## ODŠTEKANO

### 43 Goli pred svojim strahom

---

Iztok Tomazin

## NORUŠKA

### 46 Zgodba s severa

---

Robert Rejec

## INTERJUJ

### 49 Pogovor z Gvidom Španringom

---

Andreja Erdlen

## PLANINSKI SPOMINI

### 52 Uši pod Jalovcem

---

Tone Štok

## DOŽIVETJA

### 56 Kako me je Zlatorog hotel zapeljati

---

Oton Naglost

## UZGOJA

### 58 Skrite pasti globokega pršiča

---

Andrej Terčelj

## UZGOJA

### 60 Derezice niso dereze

---

Nasvete zbrala  
Zdenka Mihelič



## GORSKA DOŽIVETJA

### 62 Noč na Rombonu

---

Damijan Meško

## PLANINSKI SPOMINI

### 64 Moj prvi vzpon na Triglav

---

Jasim Mrkalj Kadmus

## PLANINSKI SPOMINI

### 66 Pred šestdesetimi leti smo se ponovno rodili

---

Viktorija Dabič

## PLANINČKOV KOTIČEK

### 68 Gozdni duh Čadež s planine Razor

---

Zalka Uršič

### 70 Prenovljeni iskalnik po vsebinah PU

---

Dušan Škodič

### 71 NOVICE IZ VERTIKALE

### 73 PLANINSKA ORGANIZACIJA

### 78 FILM

### 79 U SPOMIN



# S kako majhnim otrokom v gore – in zakaj?

"Ali mora s tako majhnim otrokom v gore?" sem slišala negodovanje, ko sta šla starejša zakonca mimo mene. Pa v resnici nismo počeli nič posebnega: niti ni bil moj sine v nahrbtniku pretirano majhen – ker smo ga v hribe začeli tovoriti takoj po rojstvu, se mi je pri dobrem letu zdel že pravi dedec – niti ni bila pot otrokom neprijazna niti ni bilo vreme kakor koli ekstremno. Za nas je bil to pač običajen hribovski dan. Kar pomeni lahek, največ enourni vzpon, zaradi polžjega tempa starejše hčerke in dolgih počitkov razvlečen na krepek poldnevni izlet. Žal je gospo odneslo naprej, preden bi lahko komentirala njeno opazko. Saj verjetno je ne bi, ampak če bi me bilo več v hlačah, bi ji odgovorila: "Ja, preprosto **moram!**"

Nehajmo se slepiti. Izjava, da "ne gredo otroci v gore z nami, pač pa gremo mi z otroki", lepo zveni, drži pa le do mere, da moramo turo vedno prilagoditi otroku. Tukaj ni pardona – pa ne samo zaradi

varnosti in blagostanja vseh udeležениh. Če tega ne bomo naredili, nas bo dete "nagradiło" vsaj s sankcijami v smislu sitnobe, joka in tuljenja, pač v skladu z njegovimi zmožnostmi izražanja. Kajti malčki, vsaj če





sklepam po svojih, bi stokrat raje do onemoglosti prekladali barbike/traktorje po dnevni sobi, kot pa da bi se napanjali v breg in omedlevali nad opojnostjo razgledov, in če jim izlet ni vsaj približno povšeči, nam to zelo hitro dajo vedeti.

Dva otroka imam in brez števila dni smo že preživeli skupaj na prostem. Poleti in pozimi, na soncu in vetru, včasih bolj, drugič manj posrečeno. Začeli smo čisto takoj. Prvega pol leta, ko sva z možem dojenčka zapakirala na svoj trebuh in ga s tem popolnoma zaščitila pred vremenom, je bilo otročje lahko. Ob selitvi v nahrbtnik so za nas spet začele obstajati vremenske razmere, najbolj pa se je zaustavilo, ko je hčerka nehala biti edinka in je bila prepuščena lastnemu pogonu. S tem trenutkom nam je domet drastično upadel in šele od tedaj spoznavamo vse "radosti" vlačjenja otrok v višave. Neskončno odpravljanje od doma, sitnarjenje med vožnjo, nemotiviranost za hojo, napade histerične lakote, premražene ročice, utrujenost, fantomske žulje, ob tem pa seveda še prenašanje manj

mobilnega mlajšega mladiča. Ko zvečer pospravljam pet vreč z oblekami, ki smo jih za vsak slučaj imeli s sabo (za poldnevni izlet), in še kaki dve vreči hrane (za poldnevni izlet!), se sprašujem to, kar se sprašujete vi – ali je vredno? Hja, ne glede na vse križe in težave, ki jih je statistično gledano precej več kot vriskanja po dišečih gorskih travnikih, bom otroka še naprej gnala v gore. In to predvsem zaradi treh razlogov.

Kot prvo ne vem, kaj bi drugega sploh še lahko počeli. No, počnemo lahko marsikaj, toda ni veliko stvari, ki jih lahko delamo skupaj kot družina. To, da otroka razmetavata po dnevni sobi, medtem ko se midva z možem trudiva vmes kaj pospraviti, popraviti ali gospodinčiti, pač ni skupno početje. Razen plavanja, ki pa je finančno še zahtevnejše od hoje, na trenutke bolj stresno (gotovo ste bili kdaj priča histeričnemu izpadu otrok v garderobah) in za starša še manj fizično zadovoljujoče (držati dojenčka v naročju v vodi pač ni nobena rekreacija), se druge dejavnosti z najmlajšimi sploh ne morem domisliti.

Poleg tega verjamem, da je hoja za otroke koristna. Ni treba pretiravati in gnati dveletnikov iz Žage na Kanin, a v dobi blaginje, ko otroci ne poznajo ne lakote ne mraza ne pomanjkanja česar koli, pa naj bodo to igrače, starosti prilagojene knjige, miselni izzivi ali starševska ljubezen, je dobro, da vsaj v hribih občutijo, kaj se pravi stisniti zobe in prestopiti prag cone udobja. Saj tudi sami veste, kako je speštani sendvič, ki ga pomlatite iz globin nahrbtnika, neprimerno slastnejši kot račji parfait na oblaku iz kakija ali kaj podobnega v pregrešno dragem *slow foodu*. Da o nujnosti stika z naravo sploh ne razpredam.

Najpomembnejši in verjetno tudi edini pravi razlog pa tiči v meni: ker brez hribov ne morem preživeti. Že res, da z otrokoma v gorah ne dosežem niti petih odstotkov svojega nekdanjega nivoja, toda ženeta me vera in upanje, da se bomo počasi, a vztrajno spet približali nečemu, kar sem jaz. Poleg tega želim tako kot večina drugih staršev tudi sama dati svojim potomcema le najboljše, najboljša pa nisem prav nikjer druge kot v hribih.

S kako majhnim otrokom torej v gore? Dragi starši – s tako majhnim, kot želite, če ste le kos temu, kar počnete, če so ob tem vedno na prvem mestu otrokove potrebe in če torej svoje hribovske ambicije za nekaj let odložite v garažo, med ledno orodje, plezalni pas in ostalo opremo na prisilnem dopustu. Dragi dobronamerni in "dobronamerni" mimoidoči, vi se pa spomnite, da večina staršev svojim otrokom hoče dobro. Če ga "polomijo" v hribih, bodo za svojo napako gotovo bolj "kaznovani" kot vi, otrokom pa se kaj hujšega kot kruleči želodčki in boleče nožice najverjetneje tudi ne bo zgodilo. ●

*Sproščeni skupni trenutki v naravi so dragocena popotnica otrokom.*  
Foto: Andrej Trošt

*Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.*





Mojca Stritar  
Kučuk

Z nekaj prilagodljivosti  
in zvrhano žlico zdrave  
pameti lahko začnemo  
obiskovati gorski svet  
že z dojenčki.  
Foto: Andrej Trošt

# Od kengurujčka do samostojnega hodca

## Kako nositi otroka po hribih

Iti na izlet z otrokom, ki po hribih še ne zmore pohajati sam, že dolgo ni več tabu. Ker celo strokovnjaki priporočajo, da detece že takoj od rojstva čim več časa preživi na svežem zraku, si to lahko razlagamo po svoje in mladiče pač odnesemo s sabo v gore. Za družinsko mobilnost na hribovskem terenu je na izbiro pestra paleta pripomočkov. Na kratko so predstavljeni v tabeli, za bolj plastično predstavbo pa jih v nadaljevanju spremljajo izkušnje moje družine. Glavni junaki zgodbe smo torej dva zdrava, a ne ravno ekstremistično trenirana odrasla, štiriletna hčerka (samostojna hodka na srednje proge) in enoinpolletni sin, ki se po hribovskih še blagovoli prenašati.

### Uoziček

S prihodom prvorojenke smo se zagnali v vozičkanje, ampak po nekaj epizodah smo videli, da z okorno kravo na kolesih, ki se zatakne v vsak kamen na poti, ne bomo prišli daleč. Obenem sta hčerka kot sin ugotovila, da jima je tam daleč, daleč spodaj presamotno, predolgočasno, prehladno ali še kaj četrtega in se preprosto nista hotela prevažati. Običajno sem se torej morala z najbolj oddaljene točke sprehoda – kot velja Murphyjev zakon – vrniti s pritožujočim se dojenčkom v naročju. V eni roki sem nosila otročiča, ki se po nekaj minutah hoje zdi težek, pa naj ima pet ali petnajst kil, voziček pa sem rinila z drugo roko, koleno ali boki in se pridušala, da ne grem z njim nikamor več.

### Nosilka

Če bi morala v nadaljnjih letih pohajati samo po asfaltu in makadamskih poteh, bi se od obupa vrgla v prvi prepad, ki pa mu z vozičkom tako ali tako ne bi mogla priti niti blizu. Zato sem se zatekla k modrosti prvinskih ljudstev, ki nam je dandanes tolikokrat brez sramu prodajana kot najsodobnejša, najbolj ergonomska, ekološka, zdravju prijazna in tako naprej. Ampak vsaj pri nosilkah oz. culah za dojenčke jim moram pritrčiti. Pa da razjasnimo, za kaj gre – to je kos blaga, bolj ali manj umetelno ovit okrog telesa odraslega, ki vanj v stilu staroselk z oddaljenih celin spravi otroka in nato z njim v paketu okopava krompir, pomiva posodo ali gre v hribe. Reč je bila v zadnjem desetletju deležna silne popularizacije, njeni zagovorniki



pa trdijo celo, da imamo ljudje prav zaradi nosilk tako razvite možgane. Nekako v smislu, da lahko otrok ob maminem telesu varno počaka, da njegovi možgani razvojno dohitijo njegovo telo, ne da bi ga požrl prvi ris, ki se sprehodi mimo.

Ob prvem poskusu uporabe sem bila polna dvomov: "Ali moram res stlačiti svojo žabico v tole tesno cunjno?" Toda če zmorejo Indijanke, bom pa menda tudi jaz, kajne? Skrajno pristransko sem se torej odločila verjeti forumski skupnosti in navdušenim navodilom za uporabo, po katerih je menda prav ta način nošnje anatomsko, čustveno in še z vseh ostalih možnih vidikov najboljši. Že v prvih tednih svežega materinstva sem se spremenila v mater kengurujko s črvičem namesto pivskega vampa. In nobeden od otrok ni niti pisnil! Še več, takoj sta se stisnila na moje tople prsi in zapadla v letargično mirovanje.

S to obliko nošnje sva z možem vztrajala do četrtega meseca otrok. Privoščili smo si nekaj najdaljših tur (seveda še vedno v razponu nekaj ur), saj dete v tem času razen človeške toplote, mleka in čiste plenice ni potrebovalo dosti in je večino izletov prespalo. Pri hčerki, rojeni jeseni, se nama je odlično obnesla. Tri plasti blaga nosilke so jo tako ščitile, da je ni bilo treba vznemirjati s pajaci, rokavicami in drugimi medvedjimi pripomočki. Preprosto sva jo zapela še v (pre) veliko vetrovko ali bundo, ki jo je imel na sebi noseči starš, in punca je potovala inkognito, ne da bi sploh zaznala, da je zunaj zima.

Šele pri sinu sem spoznala, da bi morali na hribe mahnjeni starši rojstvo otrok načrtovati za jesen. Kajti fantu, rojenemu spomladi, je bilo poleti v nosilki strašno



vročje, pa čeprav je bil komaj kaj oblečen. Še huje je bilo meni, ko sem se mučila v breg s "termoforjem" na trebuhu, in sem na vrh prisopihala utopljena v lastnem soku, kot da bi se tisti dan prvič po desetih letih dvignila s pisarniškega stola.

*Nosilka, kos blaga, ki je bolj ali manj umetelno ovit okrog telesa odraslega, se dobro obnese tudi pri hoji v hribe. Foto: Blaž Kučuk*

	Voziček	Nosilka	Kengurujček	Nahrbtnik za prenašanje otrok
<b>Na kratko</b>	Tro- ali štirikolesna "krava" za mestne sprehode.	Okoli telesa odraslega ovit kos blaga, v katerem je dojenček spravljen na prsih odraslega.	"Nahrbtnik", v katerem odrasli nosi otroka na svojem trebuhu.	Pravi nahrbtnik, v katerem otrok sedi na hrbtu odraslega.
<b>Kdaj začeti</b>	kadar koli	čim prej po rojstvu	ko otrok sam drži glavo (ok. 4 mesece)	ko otrok lahko sedi sam in je tudi dovolj velik (ok. 10 mesecev)
<b>Zakaj uporabljati</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>anatomsko ustrezno za otroka</li> <li>udobno za odraslega</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>anatomsko ustrezno za otroka</li> <li>bližina starša otroka pomirja (tudi pri krčih)</li> <li>dobra zaščita pred mrazom</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>boljša opora za otroka</li> <li>udobnejše hrbtišče za odraslega</li> <li>s pogledom naprej: anatomsko manj ustrezno, a odlično za zvedave otroke</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>udobno za otroka</li> <li>breme je na hrbtu, kar je za odraslega manj naporno</li> </ul>
<b>Na kaj je treba paziti</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>le za gladko podlago (asfalt, makadam)</li> <li>otrok ne vidi ven</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>s tako nošnjo je treba začeti čim prej</li> <li>blago je treba pravilno oviti okrog sebe</li> <li>otrok mora biti pravilno nameščen (nevarnost zadušitve)</li> <li>manj primerno v vročini</li> <li>odrasli je zaradi težišča spredaj neroden</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>otrok je izpostavljen vremenu</li> <li>odrasli je zaradi težišča spredaj neroden</li> <li>s pogledom naprej: neudobno, če otrok zaspi</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>otrok je izpostavljen vremenu</li> <li>nerodna oskrba otroka</li> </ul>
<b>Fizični napor za starša</b>	majhen	<ul style="list-style-type: none"> <li>otrokov teža je dobro razporejena po hrbtu odraslega</li> <li>po želji si odrasli pomaga z 1 palico (z drugo roko podpira otroka)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>srednji do velik (odvisno od teže otroka in strmine)</li> <li>po želji 1 palica</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>velik (teža)</li> <li>priporočljivi 2 palici (ravnotežje)</li> </ul>
<b>Dodatna prtljaga</b>	pod košaro oz. sedežem z dojenčkom	na hrbtu lahko odrasli nosi dodaten nahrbtnik	na hrbtu lahko odrasli nosi dodaten nahrbtnik	predal pod otrokovim sedežem (do 5 kg)
<b>Teža in prostornina</b>	težek, tudi zložen zavzame veliko prostora	majhna, lahka (lahko jo imamo s sabo za vsak slučaj)	nekoliko težji in večji kot nosilka	razmeroma težek (3 kg) in velik
<b>Cena</b>	od 10 EUR na Bolhi do vrednosti rabljenega avtomobila	razmeroma dostopna (40–50 EUR)	terja razmislek (120–150 EUR)	uf! (250–300 EUR)





*Povprečni kengurujčki so namenjeni sprehodom po parkih in veleblagovnicah, ne pa naporni, dolgotrajni hoji v breg, zato je smiselno razmisliti o izdelkih višjega cenovnega razreda z ergonomsko zasnovano, dobro podporo hrbta in številnimi možnostmi nastavitve.*  
*Foto: Blaž Kučuk*

## Kengurujček

Ko sta mladiča postajala težja in ju je začelo zanimati še kaj drugega kot to, da se stiskata k nečemu toplemu s pomirjajočim srčnim utripom, je bil čas za kengurujčka. V njem je otrok v podobnem položaju kot v nosilki, torej sedi oz. visi na trebuhu odraslega, le da ga podpira malo bolj dodelan sistem trakov in blaga. Omislili smo si najdražjega na trgu, z ergonomsko zasnovano, dobro podporo hrbta in številnimi možnostmi nastavitve. Pa ne zaradi malomeščanskega postavljanja, pač pa zato, ker smo po nekaj poskusih s kengurujčkom iz navadne trgovine z otroško opremo ugotovili, da tako ne bo šlo. Povprečni kengurujčki so pač namenjeni sprehodom po parkih in veleblagovnicah, ne pa naporni, dolgotrajni hoji v breg, pri kateri je, čeprav je breme spredaj, na udaru predvsem hrbet nosečega.

Oboroženi z vrhunskim izdelkom smo skakljali po hribih več kot pol leta. Pri tej obliki nošnje sta bila otroka bolj izpostavljena vremenskim vplivom kot v nosilki, a k sreči je bila moja orjaška vetrovka iz mladih dni še vedno dovolj prevelika, da sem lahko vanjo zavila sebe in mladiča. Nova težava pa je postalo sonce. Rešili smo jo z – dežnikom. Malo čudno je bilo videti, ko sem po pakleniški jasnini paradirala z marelo nad sabo, ampak glavno, da dete dneva ni končalo zapečeno kot paradiznik. Posebej pa se nam je obnesla možnost našega kengurujčka, da je otrok na trebuhu



odraslega, vendar obrnjen naprej. Kot se rado zgodi, strokovnjaki zaradi anatomske slabšega položaja nad tem niso vznemirjeni, toda za najina radovedna mladiča je bil to edini način, ki sta ga priznavala, morebitnih fizioloških posledic pa pri njiu še nismo prepoznali.

## Nahrbtnik

Kot nosilki se je tudi kengurujčku čas iztekkel, ko je teža bremena naraščala in so me rame ter hrbet po 500 višinskih metrih vzpona z utežjo na trebuhu krepko boleli ... Najbolj dovršena oblika prenašanja otroka je temu namenjeni nahrbtnik. Moje olajšanje ob zamenjavi je bilo neopisljivo, saj je glavnina bremena končno prešla tja, kamor sem navajena, pa tudi težišče se je vrnilo v utečene vode. Ne spodobi se, da delam reklamo, niti za to nisem plačana, ampak tukaj pač ne gre brez konkretnih imen. Edina izbira za hodce z resnimi nameni je namreč Deuterjev nahrbtnik Kid Comfort, pa tega ne trdijo le trgovci, pač pa tudi strokovnjaki. Sicer je peklensko drag, a z vsemi pasovi, žepi in stremeni sofisticiran kot avtomobil srednjega cenovnega razreda ter udoben za otroka in starša, tako da je za gorniško ambiciozne nujna naložba. Dete v njem sedi in si ogleduje okolico, cuka odraslega za lase in prepeva ali pa se nasloni na blazinico in precej udobno spi. Ker malčki po prvem letu prav dolgo več ne zmorejo samo pasivno ždeti, so pavze za razgibanje na vsako uro kljub udobju zelo dobrodošle.

Nahrbtnik ima dve glavni omejitvi. Prestolonaslednik je v njem precej izpostavljen vremenu. Proti soncu pomaga vgrajena ali dodatno dokupljena strehica, posebej pozimi pa je treba vložiti kar nekaj truda in domišljije v ohranjanje toplih nog in rok. Noseči lahko mladičevo blagostanje med potjo preverja s





Najbolj dovršena oblika prenašanja otrok je temu namenjeni nahrbtnik, katerega teža s tovorom v njem pa lahko hitro doseže šerpovske razsežnosti.

Foto: Mojca Stritar Kučuk

priročnim ogledalcem, doseči ga pa ne more, tako da je za stalno oskrbo, ki je stalnica izletov z malčki, dobro, da je zraven še ena odrasla oseba v vlogi asistenta. Če je noseči sam, mora za vsako figo breme odložiti na tla, popraviti kapo, vtakniti jagodo v usta ali kar koli že in si nato tovor spet oprtati, kar je najzahtevnejši od vseh manevrov.

In to je največja nadloga. Če otrokovi teži prištejemo še tri kilograme, kolikor tehta sama "omara", in vse ostale stvari, ki jih dodatno stlačimo vanj, hitro dosežemo šerpovske številke. Tudi zato so običajno glavni nosači očki, a kaj, ko sta bila moja mladiča privrženca močne mama sekte in drugače, kot da sem ju prenašala jaz, sploh ni šlo.

Ob tem pa vsaj pri nas ni bilo nepomembno, kdo je bil v tovoru. Ko je bila na hrbtu samo hčerka, nam je šlo zlahka. Med vzponom je večinoma spala in v uri ali dveh, kolikor je trajal njen počitek, smo lahko prišli marsikam. Pri drugorojencu pa je drugače. Ker zdaj hitrost naše hoje narekuje hčerka, lezemo po željve in v času, kolikor dečko zdrži pri miru, ne pridemo daleč. Potem pa začne plezati iz nahrbtnika, in če še nismo na cilju, to pomeni, da ga moram prenašati v naročju, na hrbtu pa imam še vedno precejšnje – čeprav prazno – breme. Vse skupaj pomeni precejšen napor, k sreči na kratke proge.

## Srečni konec

Možnosti otroške mobilnosti je še precej. Nekatere smo preizkusili (npr. cule v obliki banane), vsega



pa tudi ne. Najbolj obžalujem, da otrok nisem nosila v kengurujčko na svojem hrbtu. Pa kaj hočem, če ta položaj nobenemu od njiju ni bil pogodu! Tako ali tako je prav to – torej kaj je pogodu vsem vpletenim – ključni dejavnik izbire. Če zmorete, lahko otroka kar samo v rokah prinesete vse do vrha Grintovca! Iz Kamniške Bistrice. No, čisto zares ne bi tega priporočala nikomur ...

Na olajšanje odraslih začne nadebudni podmladek sčasoma prakticirati hojo. Sprva po odsekih in v sestopu, z različnimi epizodami, kot na primer, ko je treba spečo triletno punco v naročju odnesti s Čemšeniške planine vse do Prvin. Za povprečnega odraslega hodca sprehod, za nekoga z bremenom pa resen trening! K sreči je takih neprijetnih scen vse manj, dokler se osebek ne razvije v samostojnega hodca.

Naša stalna spremljevalka ob tem je kratka pomožna vrvica, neprecenljiva na izpostavljenih mestih. Če sta otroka navezana, si lahko starša mirneje privoščiva tudi sekundo nepazljivosti, ki jo zahtevata čudoviti razgled ali iskanje jopice v nahrbtniku, ko mladiča raziskujeta okolico na strmeje odrezanem vrhu.

Je pa tudi s prenašanjem otrok po hribih tako kot z vsemi ostalimi spretnostmi. Trenirati ga je treba, in to tako tisti, ki nosi, kot otrok. Prej kot začnete, lažje je, pa še starši boste malenkost bolj zadovoljni, da ste vsaj nekaj uric na svežem zraku. In saj veste, samo srečni starši so dobri starši. ●

Kratka pomožna vrvica je neprecenljiva na izpostavljenih mestih. Na poti na Okrešelj.

Foto: Franci Horvat



Tina Leskošek

# Kjer ima vsak zakaj svoj zato

## Narava kot pomoč pri motivaciji otrok

Kadar se odločimo, da bomo z otroki dan preživel v gorah ali celo osvojili kak vrh, se jutranje navdušenje velikokrat spremeni v realnost z vlečenjem otrok v klanec, neskončnim spodbujanjem in iskanjem vseh možnih motivacijskih trikov, ki bi naše potomce prepričali, da v resnici uživajo.

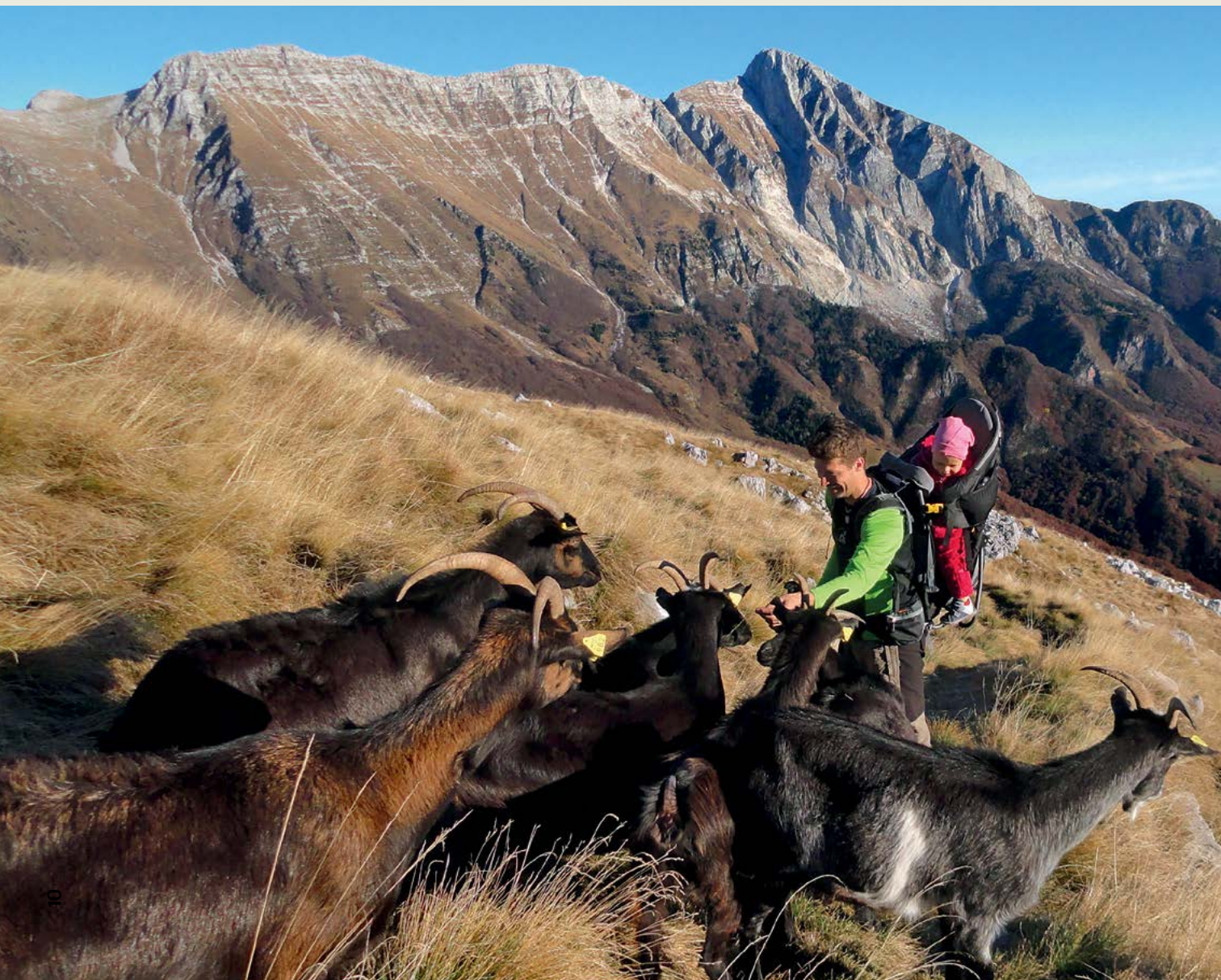
Če nas (starše) zanima narava in njeno delovanje, imamo veliko možnosti, da bo to zanimalo tudi naše malčke – nevede namreč svoje navdušenje nad okolico in njenimi naravnimi zakonitostmi s pripovedovanjem prenašamo na mlade poslušalce.

Ko zapustimo civilizacijo, se v resnici znajdemo v svetu, kjer vladajo letni časi in vreme, ki krojijo videz rastlinja, obnašanje živali in vse skupaj povezujejo

v starodavno mrežo. V ozadju vidimo preteklost, ki je oblikovala pokrajino. Tu ima vsak zakaj svoj zato, ureditev je logična in smotrna. Ni treba, da smo biologi, da bi te stvari poznali. Na srečo je na voljo veliko čudovitih knjig, ki nam pomagajo pri širjenju znanja, pogoj za njegovo osvojitve pa je samo en – mora nas zanimati. Tem, o katerih se lahko z otroki na poti razgovorite in ki bodo spet odprle mnogo novih vprašanj, je neskončno.

*Srečanja z živalmi popestrijo izlet v gore.*

*Foto: Mojca Stritar Kučuk*





## Zimsko spanje

Veliko gornjskih izletov bomo začeli v gozdu ali pa bo celo večina naše poti potekala po njem. Gozd je prostor, kjer bomo našli največ "dokazov" o prisotnosti njegovih prebivalcev, saj je tudi najbolj gosto naseljen – v visokogorju bo bera precej bolj revna.

V marcu bo gozdna tla še marsikje pokrivala snežna odeja in zato bomo zlahka opazili različne sledi in pomodrovali ob njih. To je mesec, ko bi moralo nekaj "naših" živali ravno zaključevati svoj nekajmesečni zimski spanec. Kje so torej tičale ves ta čas? Kače, kuščarji, dvoživke, žuželke in pajki so se na začetku zime zavlekli v skrivališča, skalne in drevesne razpoke, nekatere celo v blato, kjer so v nekakšnem stanju otrplosti varne pred zmrzaljo počakale na pomlad.

Zimo zares prespi le nekaj sesalcev v Sloveniji – to so svizec, polh, podlessek, jež, netopir in hrček (živi v Prekmurju). Zimsko spanje je popolnoma nekaj drugega kot običajno spanje. Živali so med zimskim spanjem programirane tako, da s čim manj porabljene energije prebijejo neugodne mrzle mesece, ko je hrano težko najti. V času zimskega spanja se jim upočasnijo prebava, dihanje, srčni utrip in krvni pretok. Telesna temperatura se zelo zniža, tudi na le nekaj stopinj nad



ničlo. V tem času živali ne zaznavajo dražljajev okolice – zato je še kako pomembno, da je skrivališče res varno. Med zimskim spanjem živali počasi porabljajo "kurjavo", ki so si jo nabrale poleti in jeseni – podkožno tolsčo. Ko se zunanja temperatura začne zviševati, se ogreje tudi telo živali in pri določeni temperaturi (ki mora trajati nekaj časa) se prebudi. Zato so dolgotrajne otoplitive sredi zime za te živali lahko nevarne – žival se prebudi, a zima je še vedno tu, hrane še vedno ni in to velikokrat vodi v pogin. Če torej pod kakšnim skalnim previsom naletimo na netopirja, obešenega na glavo, ki ne kaže znakov življenja, ga pustimo na miru – le tako bo morda preživel zimo. Če nas bo pot pozimi zanesla v visokogorje, se bomo morda sprehodili nad spalnico "največjega" zaspanca sploh. Alpski svizec vsako leto prespi najmanj šest mesecev, prebudijo pa ga šele temperature okoli 20 °C. Njihovi brlogi ležijo od 2 do 5 metrov pod površjem, v njih pa je več svizcev skupaj.

Kar nekaj živali pozimi sicer veliko počiva in prav tako koristi svojo podkožno tolsčo, vendar se vmes tudi zbujajo in zapuščajo brlog. To so na primer medved, jazbec, veverica, krt, gozdna miš in voluharica. Zaznavajo okolico, telesna temperatura se jim ne zniža (ali pa le malo), vsaka vrsta pa ima kakšen svoj način, kako se prebiti čez zimske mesece (krti kopljejo globlje v zemljo, kjer se najdejo žuželke, veverica išče svoja skrivališča oreščkov ...).

Sledovi v snegu pa nam po navadi izdajo prebivalce gozda in visokogorja, ki so pozimi prav tako aktivni kot poleti – zajce, srnjad, jelenjad, lisice in divje prašiče. Na sledi volka ali risa bomo naleteli le redko. Na gozdni meji se pozimi zadržujejo tudi nekateri prebivalci visokogorja – na primer gamsi. Brskajo

*V hribih imajo otroci priložnost videti tudi domače živali, ki jih morda v okolici svojega doma še niso srečali.*  
Foto: Matevž Vučer





V naravi je neskončno priložnosti za zabavo mladih raziskovalcev.  
Foto: Tina Leskošek

za zelišči, mahovi in drevesnimi poganjki. Zanje je v zimskem času izjemno pomemben mir, saj morajo varčevati z energijo.

Tu velja kot zanimivost omeniti dve živali, ki jih v slovenskih gozdovih ne bi pričakovali in nas bolj spominjata na ameriške zgodbe. Prva je šakal – v naših gozdovih je iz leta v leto bolj pogost, prihaja pa po naravnih selitvenih poteh vzdolž Save in Drave in pa ob jadranski obali iz Dalmacije oziroma iz Furlanije - Julijske krajine. Drugi prišlek pa je tujec in je verjetno ušel iz ujetništva oziroma je bil naseljen namerno – to

je rakun. V sosednjih državah in po zahodni Evropi se je že razširil, v Sloveniji pa so za zdaj zaznali le posamezne primerke in ne celotne populacije – je pa to le še vprašanje časa, saj mu naše podnebje in pokrajina nadvse ustrežata.

## Spomladanska pesem

Bomo videli, kakšen bo letošnji marec. Bo pomlad že v polnem razmahu in v kratkih rokavih? Ali pa bo metalo sneg tudi v nižinah tako kot lansko leto? Ptice, ki prezimijo pri nas (sinice, kosi, taščice, ščinkavci, žolne ...) in se pretolčejo čez zimo, se znajo v topli pomladi hitro obrniti. Gnezda lahko začnejo graditi že prej kot pravi koledar. Ko se ptice selivke (štorklja, lastovka, hudournik, kukavica, čebelar) vrnejo v našo deželo po običajnem "voznem redu", so najboljša mesta za gnezda velikokrat že zasedena.

Prezgodnje pomladi povzročajo preglavice tudi kukavici, ki je s svojim značilnim kuku pravi simbol pomladi. Svojega gnezda sploh ne gradi. Od pomladi, ko prileti iz toplih krajev, pa do sredine julija svoja jajca podtakne v gnezda drugih ptic pevk, recimo taščic in trstnic. Vzgojo otročičev tako prepusti krušnim staršem, kukavičji mladič pa kmalu pomeče iz gnezda vsa ostala jajca ali mladiče, tako da hranijo le še njega. Prezgodnja pomlad pa povzroči, da so gnezda ptic že polna, mame sedijo na jajcih in kukavica jim svojega ne more podtakniti.

Kakorkoli že, konec julija se odrasle kukavice spet podajo proti Južni Afriki. Njihovi mladiči v posvojitvi pa se v tem istem letu konec poletja prav tako podajo na dolgo pot čez morje. Kako vedo, kam je treba leteti, če nimajo zraven staršev, pa je že naslednja zgodba. Še enega posebneža moramo omeniti med našimi

Volčja sled Foto: Blaž Grapar

Otroci naj hodijo v hribe prostovoljno in toliko časa, kolikor in dokler jih veseli.

Otroci niso poligon, na katerem bi starši izpolnjevali svoje neuresničene ali pretirane ambicije.

Otroci v hribih iščejo razvedrilo, ne vrhunskih dosežkov. Vse, kar hočejo, je igra. Hribe doživljajo drugače kot odrasli.

*Peter Markič: Otroci v gorah. Zbornik 3. in 4. posvetovanja Gore in varnost, Poljče, 25. 5. 1985 in 11. 10. 1986.*

Če bomo premišljeno, načrtno in že zgodaj hodili z otroki na izlete, bomo preživeli prijetne družinske ure. Kmalu bomo kot družina pripravljene tudi na zahtevnejše izlete. Družina bo živela bogatejše, zdravo življenje, verjetno pa bodo največ od tega odnesli prav otroci.

*Franjo Krpač: Gremo v hribe. Zbornik 3. in 4. posvetovanja Gore in varnost, Poljče, 25. 5. 1985 in 11. 10. 1986.*

Običajno otroci v gore ne zahajajo sami. Gredo s starši, učitelji in vodniki, ki so izobraženi za to delo ali pa ne. Pri tem je pomembno njihovo znanje in zavedanje odgovornosti tega početja.

*Franjo Krpač: S planinsko vzgojo mladih do večje varnosti v gorah. Zbornik 3. in 4. posvetovanja Gore in varnost, Poljče, 25. 5. 1985 in 11. 10. 1986.*






pticami in to je krivokljun. Majhna ptica s prekrizanim kljunom si za gnezdenje raje kot pomlad izbere kar zimo. V tem času namreč dozori semena v smrekovih, borovih in macesnovih storžih, kar predstavlja glavno krivokljunovo prehrano. Gnezdo si splete v vrhovih iglavcev pod gostimi visečimi vejami, ki služijo za streho. Če torej pozno pozimi slišimo klice mladičev z vrha visoke smreke, so to verjetno mali krivokljunčki



Odtis medvedje šape Foto: Miha Krofel

(mladiči sicer še nimajo prekrizanega kljuna), ki starše prosijo, naj jim čimprej prinesejo kaj za pod zob.

### Za konec oziroma začetek

To je bilo le nekaj zanimivosti o živalih v gozdu, kjer se pot v gore šele začne. Potem so tu še drevesa, skalovje, pradavnina z ledeniki, gorska jezera, planine, pastirji, viharji in še in še. Knjige, ki so navedene v nadaljevanju, so zakladnica idej za na teren, lahko jih tudi skupaj beremo. Pa veliko razburljivega raziskovanja! 

## Deset zapovedi za hojo v gore po prof. Fritzu Moravcu<sup>1</sup>

1. Vodnik mora biti izkušen, odgovoren, poznati mora tudi alpinistično šolo in prvo pomoč ter nekaj vedeti o sposobnostih otrok.
2. Izlet naj bo načrtovan. K temu sodijo spisek opreme, hrana, upoštevanje vremenskih razmer, študij opisa poti in še kaj.
3. Trajanje izleta. Otroke dolgi dostopi do koč in vrhov dolgočasijo. Vedeti moramo tudi, da ima desetleten otrok le štirideset odstotkov zmogljivosti odraslega človeka. Merilo naj bo: hodimo, dokler otrok navdušeno sodeluje. Pri pet- do šestletnikih začnemo z dnevnimi sprehodi.
4. Oddihi. Za otroke od deset do dvanajst let naj bo največ šest ur hoje na dan. Od tega mora biti vsaj tri ure počitka. Za otroke je privlačnejši aktiven počitek – igre, kepanje in podobno. Najbolje na cilju.
5. Pijača. Otroci so hitro žejni. Potrebujemo tudi dvakrat več pijače kot odrasli. Topel in malo sladkan čaj je najboljši.
6. Obleka naj varuje otroka pred vremenskimi nevšečnostmi.
7. Nadzor. Otroci naj ne divjajo sem in tja ob poteh. Malo svobode jim pustimo, vse pa naj bo v mejah varnosti.
8. Zaščita. Otroke zaščitimo tudi ob lepem vremenu – pred soncem s kremo in očali.
9. Pravi cilj. Cilj naj bo vrnitev, ne vrh. Največ nesreč se primeri med sestopi.
10. Pogum, da se vrnemo, če je pot do vrha prenevarna. Privzgapamo ga že z otrokom. Vrniti se tik pred ciljem je teže kot iti naprej.

Peter Markič, *Otroci v gorah*, Zbornik 3. in 4. posvetovanja *Gore in varnost*, Poljče, 25.5.1985 in 11.10.1986

<sup>1</sup> Pionir na področju otroškega gorništvaja. V okviru visokogorske šole Glockner-Kaprun je že leta 1968 začel tudi s tečajji za otroke.

#### Literatura:

Oftring B.: *Gremo v gozd*. Založba Narava, 2012.

Castell F.: *V hribih in gorah*. Tehniška založba Slovenije, 2003.

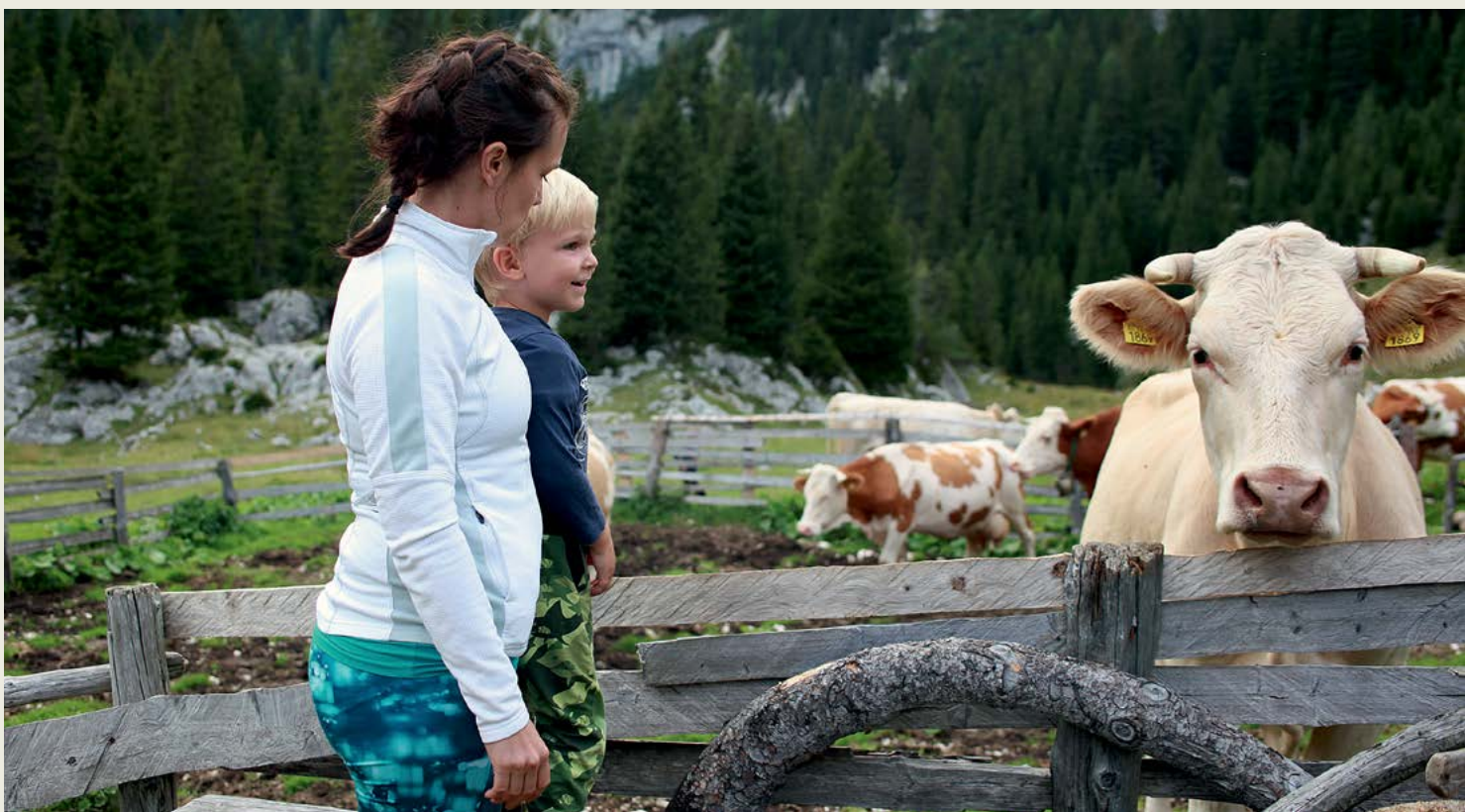
Remic J.: *Mali planinci – novim doživetjem naproti*. Samozaložba, 2013.

Tarman D. M.: *V planinski šoli*. DZS, 2002.

Kovač P.: *Gorski vrt, za vse odprt*. Sidarta, 2017.

*Otroci lahko v gorah spoznajo tudi "proizvajalke" surovin za kulinarčne dobrote, ki jih ponujajo na planinah.*

Foto: Matevž Vučer





Urška Stritar

# S posluhom in po zdravi pameti

## Popotnica staršem mladih planincev

Včasih sem se nasmihala starejšim hribovskim prijateljem, ki so zatrjevali, da gore z leti postajajo vedno višje. Zdaj pri 65 letih počasi prihajam na njihovo mesto in ugotavljam, da ta izkušnjska filozofija zanesljivo drži. Moje gorniške sposobnosti postajajo precej podobne tistim, s katerimi se ponašajo najini štirje predšolski vnuki. Prekašam jih le še z izkušnjami in spomini, ki mi jih je podarilo pogosto zahajanje v gorski svet. Najina armadica sicer s starši pridno nadaljuje tradicijo družinskega preživljanja prostega časa na izletih v naravo, z mano pa med tednom največkrat spoznavajo pobočja Gobavice ter iščejo zaklade, ki jih pusti prijazni gozdni škratec blizu Mengeške kočice.

Konce tednov še preživljam v gorah, saj drugače ne znam in ne morem živeti. Pri tem pogosto srečujem odrasle v spremstvu otrok ali družine s svojim potomstvom. Ker ne morem iz svoje kože, jih z veseljem opazujem, vrednotim in včasih tudi komentiram njihovo ravnanje na izletih. Ugotavljam, da sodobna, na otroke osredotočena vzgoja, ugodno vpliva na podporo staršev pri uvajanju otrok v planinske dejavnosti. Mali pohodniki so večinoma primerno opremljeni, upoštevani in običajno izjemno fotografsko dokumentirani. Ker pa večina otrok ne vidi pravega smisla v hoji in v naporih, imajo mnogi težave z motivacijo: ne ljubi se jim hoditi, to se jim zdi brezvezno. Današnji svet tekmovalnosti in doseganje

najboljših rezultatov vpliva tudi na neustrezno priganjanje otrok, ki se kaže v izpostavljanju nevarnostim in iskanju ter potrjevanju dosežkov.

Opisala bom nekaj resničnih opažanj, povezanih z uvajanjem otrok v pohodništvo. Vsako od njih opozarja na pomembno vlogo posluha zanje in dobro mero zdrave pameti odraslih pri zagotavljanju varnosti ter pri spodbujanju in podpori mladih pohodnikov.

### Izlet na Blejsko kočico

Bil je čudovit oktobrski dan, ravno pravšnji za nepozaben jesenski izlet. Dohitela sem družino z dvema otrokoma. Sedemletni deček se je ves čas glasno pritoževal nad neumnostjo tega početja. Pridušal se je, da bi veliko raje ostal doma in igral zanimive računalniške igrice. Starši so hodili spredaj in se niso zmenila za njegovo tarnanje. Čez nekaj časa je fant namereno zaostal in še pojačal svoje nestrinjanje. Pri srečanju mi je hitro izpovedal svoje gorje. Vse skupaj se mu je zdelo brezvezno, sam bi raje takoj obrnil in se vrnil domov. Ob pogovoru, besednih igrah in izzivih pa je hitro pospešil korak in nazadnje celo izjavil, da ga zanima, ali je res škratec na vrhu Debele pečice.

*Otroke je treba za izlet navdušiti in se z njimi večino časa tudi ukvarjati.*

### Sestop s Prednjega Prisojnikovega okna

Skupina petih ljudi, v kateri sta bila tudi mlajša šolarja, se je lotila Kopsičarjeve plezalne poti na Prisojnik. Vsi so bili primerno opremljeni, med plezanjem sta bila oba mlada plezalca ustrezno varovana in spodbujana. Na cilju so si privoščili krajši počitek, nato pa so obrnili proti Vršiču. Pri spustu sta odrasla kar pozabila na otroke. Vneto sta se pogovarjala med seboj in ju ves čas puščala zadaj. Občasno se je mati obrnila in ju začela priganjati: "Gremo, gremo!" Med tem je eden

*Navdušenje je pol uspeha.*

*Foto: Matevž Vučer*





izmed njiju že kazal znake utrujenosti, precej je zao-  
stal. Da bi jih dohitel, si je skušal spust skrajšati z bli-  
žnjico po strmem, drsljivem pobočju. Zadnji hip sem  
ga ustavila pri tem početju. Tura se je na srečo dobro  
končala, lahko pa bi bilo tudi drugače.

*Odrasli smo odgovorni za varnost ves  
čas trajanja izleta, ne le pri vzponu ali  
spustu na zahtevnejših delih poti.*

## Po severni strani na Triglav

Pozno jeseni sem se lotila vzpona na naš najvišji vrh  
po Tomiškovi poti. Malo pod Kredarico sem sreča-  
la očeta z osemletnim dečkom. Skupaj smo prema-  
gali še zadnjih tristo višinskih metrov do vrha in si na  
njem malo opomogli. Sama sem nameravala še isti  
dan nazaj v dolino, naključna znanca pa sta me želela  
posnemati. Mladi osvajaletc Triglava je bil že pri Alja-  
ževem stolpu videti precej utrujen, zato sem očetu  
previdno namignila na spanje v koči. Odvrnil je, da  
ga naslednji dan čakajo druge obveznosti in si tega  
ne more privoščiti. V dolino sem prišla z mrakom,  
med spuščanjem pa sem precej višje slišala njuna od-  
daljena glasova. Kdo ve, kdaj sta prispela domov na  
Štajersko.

*Pri otrocih je treba upoštevati njihove  
fizične in psihične sposobnosti ter  
dolžino ture prilagoditi njihovi razvojni  
stopnji in posebnostim.*

## Za konec

Pravih odgovorov, kakšnih izletov naj se lotevamo  
z otroki, ni, vedno pa se je treba vprašati, ali jim bo  
naš najmlajši kos in ali se bo pri tem počutil varno  
in prijetno. Za to smo vedno odgovorni le odrasli,



ki moramo premisliti, zakaj, kdaj in kako bomo šli z  
otrokom na izlet.

Družinsko planinarjenje lahko meje otroških poho-  
dniških sposobnosti sistematično razvija in hkrati  
tudi ustrezno dviga. Pred meseci sem srečala mladi  
gornici, stari osem in deset let. S starši redno obisku-  
jeta naš gorski svet in osvojili sta že marsikatero "tro-  
fejo". Vprašala sem ju, če bi se mi kdaj pridružili pri  
osvajanju nekoristnega sveta. Za naš skupni cilj sta  
predlagali Škrlatico, saj na njej še nista bili, zanimali  
pa sta se še za Jalovec in Triglav.

Uf, najbolje, da začnem trenirati, saj mi drugače ta  
podvig, ki zahteva vsaj 1700 višinskih metrov sopiha-  
nja in plezanja po zahtevnejšem terenu, v njuni druž-  
bi ne bo uspel. Resnično, gore zame postajajo vsako  
leto vedno višje, nekateri mladim pa vedno nižje in  
lažje dosegljive. ●

*Kam zdaj? Včasih  
lahko naredimo hojo  
zanimivo s tem, ko  
otrokom prepustimo  
iskanje prave poti - pod  
nadzorom, seveda.  
Foto: Gorazd Goršek*

*Dolžino izleta  
prilagodimo  
sposobnostim otrok.  
Foto: Oton Naglost*





# Z otroki v gore in koč

## Družinam prijazne planinske koč

Z otroki v gore je lahko čudovita dogodivščina, če zanjo poskrbimo in se dobro pripravimo že doma. Veliko nasvetov, čudovitih napotkov in izkušenj lahko preberete v člankih tokratne teme meseca. Kot vodnica PZS in pred leti mentorica planinskih skupin na osnovni šoli bi opozorila le na to, da že doma ob načrtovanju preverimo tudi, ali je na naši poti planinska koča, ali je odprta, se lahko v njej okrepcamo in ali je koča prijazna družinam in otrokom.

Slovenska planinska društva upravljajo skupno 179 planinskih koč, zavetišč in bivakov, od tega je 162 oskrbovanih planinskih koč. Za spodbudo k manjši okoljski obremenitvi gorskega sveta PZS od leta 2012 podeljuje certifikat okolju prijazna planinska koča. Od leta 2013 pa PZS podeljuje tudi certifikat družinam prijazna planinska koča (DPPK) z namenom, da bi približali gore in koč otrokom in staršem ter spodbudili prijaznejši pristop do družin in mladih planincev tako z osebjem, opremljenostjo koč in prehrano. Osebe družinam prijaznih planinskih koč se v največji možni meri trudi, da je bivanje v koči prijetno in nepozabno doživetje za najmlajše planince in njihove starše. Take koč so med drugim običajno opremljene z otroškimi stolčki, postavki, varovali, kotičkom z igrali zunaj in/ali notri, imajo prilagojene otroške porcije hrane, dostop do koč je sorazmerno lahek, planinske poti so primerne urejene, prav tako parkirišča na izhodiščih, okolica koč je primerna za nemoteno aktivnost otrok in družine, v okolici koč so posebnosti, ki so zanimive tudi za otroke, včasih pa ima koča tudi lastni program za družine. Prve certifikate DPPK so za obdobje 2013–2016 prejele Koča na Planini Razor (PD Tolmin), Mozirska koča na Golteh (PD Mozirje), Koča na Blegošu (PD Škofja Loka), Dom na Peci (PD Mežica), Krekova koča na Ratitovcu (PD Železniki), Kamniška koča na Kamniškem sedlu (PD Kamnik), Cojzova koča na Kokrškem sedlu (PD Kamnik) in Planinsko učno središče Bavšica (PZS). Dušanu Prašnikarju, strokovnemu sodelavcu PZS za področje planinskega gospodarstva, smo zastavili nekaj vprašanj o certifikatu DPPK.

### Kaj pridobijo planinske koč s certifikatom DPPK?

"Koče pridobijo predvsem garancijo v javnosti, da so družine z otroki dobrodošle na planinski koči. Nalčeloma sicer velja za vse planinske koč, da so dobrodošle tudi družine, a v kočah s tem certifikatom se bodo potrudili zadostiti potrebam, ki jih potrebujejo otroci različnih starosti. Za planinska društva

pomeni certifikat DPPK tudi večjo promocijo in izpostavljenost tako znotraj PZS kot tudi v medijih."

### Ali oskrbniki, društva in PZS opažajo, da družine in skupine z otroki bolj obiskujejo družinam prijazne planinske koč?

"Za dober obisk družin v kočah je sicer certifikat DPPK dobrodošel, a je hkrati zelo pomembno, kakšna je dejanska ponudba koč in kako se koča tudi sicer promovira. Nekatero koč so na lokacijah, ki so idealne za družinsko pohodništvo, kar že v osnovi pomeni dobre pogoje za velik obisk družin. Če pa k temu prištejemo še dobro in primerno ponudbo, potem je obisk zagotovljen. Precej koč s primerno lokacijo je s certifikatom zgolj še nadgradilo svojo usmerjenost do obiska družin. Ugotavljamo, da so obiskovalci gora vse bolj informirani in pri odločanju za cilje družinskega izletništva igra pomembno vlogo tudi prejeti certifikat DPPK."

V letu 2019 bo imelo certifikat DPPK dvainštirideset naših planinskih koč, razpršenih po skoraj vseh naših gorskih skupinah – po Julijcih, Kamniško-Savinjskih Alpah, Karavankah, Posavskem hribovju, gorah severovzhodne Slovenije, po Notranjski, Primorski, Dolenjski in Beli krajini ter po Škofjeloškem, Cerkljanskem in Idrijskem hribovju s Trnovskim gozdom. Tako bo načrtovanje pohodov, izletov in različno dolgih potepov zagotovo lažje, saj vas bodo, družine in mlade planince, še posebej z veseljem sprejeli v naslednjih kočah:

Dom dr. Klementa Juga v Lepeni (700 m, PD Nova Gorica), Dom na Kofcah (1488 m, PD Tržič), Dom na Menini planini (1453 m, PD Gornji Grad), Dom na Peci (1665 m, PD Mežica), Dom na Smrekovcu (1377 m, PD Črna na Koroškem), Dom na Šmohorju (784 m, PD Laško), Dom na Uršlji gori (1680 m, PD Prevalje), Dom planincev v Logarski dolini (837 m, PD Celje - Matica), Dom pod Storžičem (1123 m, PD Tržič), Dom pri izviru Završnice (1425 m, PD Žirovnica), Domžalski dom na Mali planini (1534 m, PD Domžale), Erjavčeva koča na Vršiču (1525 m, PD Jesenice), Frischaufov dom na





*Blejska koča na Lipanci sicer (še) nima certifikata družinam prijazna planinska koča, je pa med družinami zelo priljubljena kot cilj in vmesna točka na pohodu. Foto: Janez Stražičar*

Okrešlju (1396 m, PD Celje - Matica), Koča na Blegošu (1391 m, PD Škofja Loka), Koča na Kopitniku (865 m, PD Rimske Toplice), Koča na Loki pod Raduho (1534 m, PD Luče), Koča na Naravskih ledinah (1072 m, PD Ravne na Koroškem), Koča na Planini nad Vrhniko (733 m, PD Vrhnika), Koča na Planini pri Jezeru (1453 m, PD LPP), Koča na planini Razor (1315 m, PD Tolmin), Koča pri Jelenovem studencu (850 m, PD Kočevje), Koča v Grohotu pod Raduho (1460 m, PD Mežica), Kosijev dom na Vogarju (1054 m, PD Železničar Ljubljana), Mengeška koča na Gobavici (434 m, PD Janeza Trdine Mengeš), Mihelčičev dom na Govejku (727 m, PD Obrtnik Ljubljana), Planinska koča na Ermanovcu (968 m, PD Sovodenj), Planinska koča na Uskavnici (1154 m, PD Srednja vas v Bohinju), Planinska koča Velikonočnica (550 m, PD Boč Kostrivnica), Planinski dom Košenjak (1169 m, PD Dravograd), Planinski dom na Boču (658 m, PD Poljčane), Planinski dom na Brnici (457 m, PD Liboje), Planinski dom na Jančah (792 m, PD Litija), Planinski dom na Kalu (946 m, PD Hrastnik), Planinski dom na Kumu (1211 m, PD Kum Trbovlje), Planinski dom na Uštah - Žerenku (658 m, PD Moravče), Planinski dom na Zaslavski Sveti gori (846 m, PD Zagorje ob Savi), Planinski dom na Zelenici (1536 m, PD Tržič), Planinski dom pri Gosposdični na Gorjancih (828 m, PD Krka Novo mesto), Planinski dom pri Krnskih jezerih (1385 m, PD Nova Gorica),

## Kako do certifikata DPPK?

Gospodarska komisija (GK) PZS vsako leto v pomladanskem času objavi povabilo za možnost kandidiranja za pridobitev certifikata DPPK. Po prejetju vlog komisija PZS obišče planinske koče, ki so podale candidature. Če koče ob pregledu ne izpolnjujejo kriterije, imajo možnost za odpravo pomanjkljivosti, ki jih koča oz. PD dokazuje z dokazili (običajno fotografijami ali izjavami). Konec leta izvršni odbor GK poda predlog na upravni odbor PZS za prejem oz. podaljšanje certifikata. Nove in podaljšane certifikate GK podeljuje na konferenci planinskega gospodarstva, ki je običajno konec januarja v naslednjem letu. Kot je povedal Dušan Prašnikar, pri preverjanju za certifikat DPPK komisija ni stroga, torej ni nujno, da so v popolnosti izpolnjeni vsi kriteriji. "Zelo pomemben pa je kriterij, da si tako društvo kot osebje v koči želi in prizadeva, da je koča prijazna družinam. To je običajno opazno že po opremljenosti koče, a še bolj je pomemben odnos osebja do družin in otrok. Da jim uspejo zagotoviti primerno ponudbo, ki jo otroci različne starosti potrebujejo. Npr. tudi če nimajo možnosti previjanja otrok v sanitarjih, da to po potrebi omogočijo v kateri od njihovih sob," je še razložil Prašnikar.

Planinski dom v Gorah (762 m, PD Dol pri Hrastniku), Tončkov dom na Lisci (927 m), Tumova koča na Slavniku (1018 m, Obalno planinsko društvo Košer) in Valvasorjev dom pod Stolom (1181 m, PD Radovljica), ki je v letu 2018 že tretjič prejel laskavi naziv naj planinska koča. ●



Nejc Planinc,  
Petra Zupet<sup>1</sup>

# Ali izlet v gore lahko ogroža otrokovo zdravje?

<sup>1</sup> Inštitut za medicino in šport, Ljubljana

Ljudje radi potujemo, izletne točke se večkrat nahajajo na visoki nadmorski višini. Izleti v gorska letovišča so lahko daljši (npr. enotedensko smučanje) ali krajši (dnevni izleti v gore). Z nami gredo na izlet ali zimski dopust tudi otroci, zato je pomembno vprašanje: ali takšen izlet lahko ogrozi naše ali otrokovo zdravje? Večina odraslih in otrok nima nobenih težav, pri nekaterih pa se pojavijo zdravstvene težave, ki so povezane z izpostavljenostjo visoki nadmorski višini. Poleg višinske bolezni, ki se največkrat kaže kot akutna višinska bolezen in lahko ob neustreznem ukrepanju napreduje do resnejših zapletov v obliki pljučnega ali možganskega edema, se pogosteje pojavi enostavna bolečina v ušesih.

## Bolečina v ušesu

Nastane ob hitri spremembi atmosferskega tlaka (hitri vzponi z avtomobilom, vlečnico ali letalom) in staršem pogosto povzroča skrb. Tveganje je večje pri najmlajših otrocih in dojenčkih, še posebej pri tistih z okužbo zgornjih dihal. Prehlajeni otroci niso sposobni izenačiti pritiska v ušesih, če je njihov nos poln. Majhni otroci morajo biti zdravi, če gredo na visoko nadmorsko višino. Smiselno je redno čiščenje nosu s fiziološko raztopino, da preprečimo "poln nos".

*Na mrazu so dojenčki in majhni otroci še posebej ranljivi.  
Foto: Mojca Stritar Kučuk*

## Akutna višinska bolezen

Pojavi se lahko pri otrocih vseh starosti. Pri mlajših od treh let lahko potovanje v novo okolje povzroči spremembe v spanju, apetitu, razigranosti in razpoloženju. Otroci stari od tri do osem let pogosto težko opišejo težave in simptome, zato pri njih višinsko bolezen težje prepoznamo. Pri otrocih, starih osem let in več, se višinska bolezen kaže kot pri odraslih. Simptomi so nespecifični (glavobol, slabost, bruhanje, utrujenost, oslabeledost, omotičnost, težave s spanjem) in





jih lahko hitro zamenjamo s kakšno pridruženo boleznijo, zastrupitvijo ali fiziološkimi dejavniki, ki so povezani s potovanjem ali z že prej obstoječimi zdravstvenimi težavami. Ko se z otroki dvigamo na visoko nadmorsko višino, je pametno, da sklepamo, da so takšni simptomi povezani z višinsko boleznijo, dokler ne dokažemo drugače, in ustrezno postopamo. Dejavniki tveganja za nastanek višinske bolezni so: hitrost dviganja, absolutna višina vzpona, pretečni čas od vzpona (simptomi se navadno pokažejo po 4–12 urah, lahko pa tudi šele po več kot enem dnevu), utrujenost, mraz, dehidracija, predhodna ali trenutna virusna okužba dihal, enostranska odsotnost pljučne arterije, pljučna hipertenzija, prirojene srčne nepravilnosti, downov sindrom, potovanje v organiziranih skupinah, ponovni vzpon na višino po daljšem obdobju na visoki nadmorski višini in individualna nagnjenost. Dojenčki, mlajši od 4 do 6 tednov, še nimajo zrelega cirkulatornega sistema in so zato ranljivejši. Dojenčki, ki so kot novorojenčki potrebovali zdravljenje s kisikom, so še posebej ogroženi.

### **Zdravljenje akutne višinske bolezni**

Če so simptomi blagi, je potreben počitek brez nadaljnega vzpenjanja. Še bolje se je spustiti na nižjo nadmorsko višino, dokler simptomi ne prenehajo, še posebej pri majhnih otrocih. Simptomatsko zdravljenje vključuje protibolečinska zdravila in zdravila proti slabosti, katerih odmerke je pri otrocih treba prilagoditi telesni teži. Če težave napredujejo in nastopijo hujši simptomi, je poleg nadaljnjega simptomatskega zdravljenja potreben spust na nižjo nadmorsko višino in drugi ukrepi (zdravljenje s kisikom, uporaba hiperbarične komore ali zdravil acetazolamid, deksametazon).

### **Preprečevanje akutne višinske bolezni**

Priporočena sta namestitvev in spanje pod 2500 metri nadmorske višine, definitivno pa ne višje od 3000 do 4000 metrov nad morjem. Poleg tega je ključno postopno premagovanje višinske razlike s počasnim vzponom, ki omogoča aklimatizacijo na višino. Priporočljiv vzpon je 300 metrov na dan nad 2500 metri nadmorske višine (višina nočitve) in dan počitka po vsakih 1000 metrih premagane nadmorske višine. Profilaksa z zdravili (acetazolamid) ni priporočljiva, ker je počasen in postopen vzpon ravno tako učinkovit in ni potrebe po uporabi zdravil. Izjema so posebne okoliščine, kjer postopen prehod na visoko nadmorsko višino ni mogoč (letalski prevoz na visoko nadmorsko višino, npr. La Paz v Boliviji na 3600 metrih nadmorske višine). Ob uporabi zdravil je potreben posvet z zdravnikom in prilagoditev odmerkov telesni teži otroka. Za preprečevanje višinske bolezni je pomembno tudi poznavanje simptomov in ukrepov ob nastopu težav pred potovanjem nad 2500 metrov nadmorske višine.

### **Druge zdravstvene težave**

V smučarskih središčih se ob suhem, vročem zraku v sobah večkrat pojavita laringitis in krvavitev iz nosu,

kar lahko preprečimo z vlaženjem zraka. Otroke tako kot odrasle na potovanjih ogrožajo tudi gastroenteritisi, ki pa lahko pri otrocih povzročijo hujšo, tudi življenje ogrožajočo dehidracijo. Zato je pomembno, da imamo v prvi pomoči tudi varne rehidracijske napitke, odmerek pa mora biti prilagojen otrokom, saj je večina rehidracijskih napitkov narejenih za odrasle.

### **Izpostavljenost mrazu**

Na mrazu so dojenčki in majhni otroci še posebej ranljivi zaradi velikega razmerja med površino in prostornino. Otrok, ki ga nosimo, med hojo ne tvori dovolj toplote z mišično aktivnostjo in je bolj ogrožen za podhladitev. Zelo pomembna so zadostna oblačila, da preprečimo podhladitev in ozeblino. Zaradi večje prostornine glave pri otrocih, ki omogoča večjo izgubo toplote preko glave, je zelo pomembna tudi uporaba kape.

### **Izpostavljenost soncu**

Na višji nadmorski višini je zaradi odseva sonca od snega in tanjšega atmosferskega sloja večje tveganje za sončne opekline kot na nivoju morja. Otroci so bolj ogroženi kot odrasli. Potrebna je ustrezna zaščita s sončnimi kremami (zaščita proti UVA in UVB, z zaščitnim faktorjem vsaj 30 in nanos pred izpostavljenostjo soncu), uporaba pokrival, oblačil z dolgimi rokavi in zaščitnih sončnih očal za preprečevanje sončnih opeklin in snežne slepote.

### **Organizacija izletov**

Za izlete, ki vključujejo prenočitve nad 2500 metrov nadmorske višine, je treba načrtovati postopen vzpon, ustrezne dneve počitka, enostaven sestop in fleksibilnost urnika, če pride do višinske bolezni. Pomembno se je pozanimati o zdravstvenih težavah posameznih udeležencev izleta in preveriti, kakšen je dostop do zdravniške službe. Pogosto se lahko zgodi, da je morebitno reševanje oteženo in zapozneno zaradi vremenskih razmer ali zahtevnosti terena, zato izleti na lokacije, oddaljene od medicinske oskrbe in s potencialno težavnim reševanjem, niso primerne za otroke. Moramo se zavedati, da so komunikacijske sposobnosti mlajših otrok slabše in bodo težje izrazili nelagodje, npr. ne bodo rekli, da jih že nevarno zebe, da ne čutijo prstov. Bolj verjetno bodo postali le tišji in mirnejši. Otrokova termoregulacija in sposobnost prilagajanja na hipoksično izpostavljenost sta še pomanjkljivo razviti v primerjavi z odraslimi. Mlajši otroci imajo navadno krajši čas pozornosti in se hitro začnejo dolgočasiti, zato je treba vnaprej pripraviti načrt, ki bo ohranjal njihovo pozornost in zanimanje. Ko se z otroki odpravljamo v gore, se moramo vedno vprašati, ali bo otroku izlet všeč. Otroku sta najpomembnejša igra in dogodivščina, ne pa osvojitvev posameznega gorskega vrha, zato ne smemo razmišljati samo o svojih ciljih, ampak je treba izlet prilagoditi otroku. Izleti v gore so lahko čudovita in varna izkušnja, če poznamo možne težave in ukrepe za njihovo preprečevanje. ●



Mire Steinbuch

# Dobro energijo dobiš nazaj

## Pogovor s Francijem Begušem

Franci Beguš (1956) je pri 57 letih, štiri leta pred upokojitvijo, zaradi bolečin v hrbtu pustil delo strojnega ključavničarja in leta 2012 postal oskrbnik planinske kočice. Eno zimo je bil na Kališču, pet let izmenično poleti na Ledinah in pozimi v Orožnovi koči, od lani je vse leto v Orožnovi koči na planini Za Liscem. V mladosti je igral tenorsko tubo in pel v pevskem zboru.

**Začniva z glasbo. Za obletnico prve helikopterske nesreče pri nas nad Jezerskim leta 1975 ste ob komemoraciji organizirali koncert klasične glasbe. Je to res?**

Franci Beguš v delovnem raju pod Triglavom  
Foto: Janko Arh

Za koncert sem bil dogovorjen že prej. Zdelo se mi je, da se na to nesrečo počasi pozablja. Ker so bili

glasbeniki že tam, sem izkoristil priložnost. Veste, s tem je tako. Ko se ena generacija, ki vodi zadevo, umakne, nastane pavza. Spominjam se, da so za časa Ekarja nastopali pevski zbori, imeli so recitale, potem je to prišlo nekoliko v pozabo. Preden sem leta 2012 postal oskrbnik Kranjske kočice na Ledinah oz. Vadinah, so me na društvu vprašali, kaj mislim početi. Omenil sem jim tudi koncerte, zamisel jim je bila strašno všeč. Ledine so postale bolj znane zaradi koncertov kot zaradi drugih stvari, na katere sem bolj ponosen.

**Aja? Na katere?**

Leta 1977 sem tam učil plezati oficirje JLA. Vojsko sem služil v Tolminu, bil sem eden od petih vojakov, ki smo plezali. Na Ledinah mi je bilo zelo všeč, čeprav sem opazil cel kup stvari pri koči oz. okoli nje. Recimo *abzajl* z Dolgega hrbta. Ta je bil dolgo časa moja želja, ker so bili sestopi po plezariji presneto dolgi. Tam smo bili več kot en mesec, po vsaki preplezani smeri nas je čakal zamuden sestop, še zlasti z oficirji. No, spust po vrvi je naposled naredil Anže Marenče s kolegom. Najbolj ponosen sem na prevoze, ki žal ne delujejo več tako dobro, čeprav sem obema oskrbnikoma, ki sta prišla za mano, povedal zanje.

Bom razložil. Planinec začne turo v eni dolini, npr. na Zgornjem Jezerskem, in jo konča v drugi, denimo v Logarski, iz katere se mora nekako vrniti do svojega avta. Nekega dne mi je *kapnilo*, da bi obe dolini povezal. Klical sem na TIC Jezersko in TIC Solčava. V slednjem so mi šli zelo na roke, ti fantje še zdaj vozijo čez Pavličevo sedlo. Ko so začeli, sem v vse sosednje kočice sam odnesel listke z informacijami. Koliko zdaj propagirajo to taksi službo, ne vem. Žal je nova oskrbnika na Ledinah nista prav nič. Planinci so (bili) zelo zadovoljni s prevozi.

Okoli kočice je bilo treba urediti cel kup stvari. Gor sem živel in videl probleme. Iz zimske sobe sem naredil letni šank, napeljal elektriko za blagajno, odstranil jogije, napravil pult. Dal sem idejo za alpinistični tabor na Ledinah.





### Zakaj ste pa potem zamenjali kočo?

Vsako leto sem dobil novo pogodbo, vsakič slabšo zame. Jaz sem promet dvigal, moj znesek je ostajal na istem nivoju. Vedno so imeli nove razlage ... Ne gre samo za denar, ampak za spoštovanje in priznanje. Jaz sem hotel s kočo nekaj narediti, doseči. Vendar se je vanjo vlagalo premalo prihodka. Jaz delam zato, da se meni in tistim za mano izboljšajo delovni pogoji. Podobne težave imajo mnoga društva, ker nimajo denarja.

### So bili ti koncerti popolnoma vaša ideja ali ste morda slišali, da jih imajo v Dolomitih?

V Dolomitih koncerti niso na moj način. Tam jim ni treba pešaćiti do koč. Moja zamisel izvira iz časa, ko še nisem imel otrok. Z ženo, ki je profesorica klavirja, sva se menila, da bova šla na stara leta za oskrbnika, otroci nama bodo pa igrali. No, oskrbnik sem postal samo jaz, sin Aljaž pa igra in nastopa s prijatelji.

### So v vaši družini vsi glasbeniki?

Ja, poklicni. Starejša hčerka je čelistka, sin je klarinetist, najmlajša hči je baletka. Kandidat za zeta je saksofonist, zet je klarinetist. Tudi tast je bil poklicni glasbenik. Bil je prvi Aljažev učitelj.

### Kaj odlikuje dobrega oskrbnika?

V hribe prideš, da bi sejal dobro voljo, ne slabe. Svojih problemov nima smisla razlagati ljudem. Če seješ pozitivno energijo, jo dobivaš nazaj. Vendar sama dobra volja brez konkretnega učinka ni dovolj, treba je tudi kaj narediti. Seveda se ne moreš vsega sam domisliti. Jaz še vedno hodim po hribih in opazujem. Pri nekom dobiš eno idejo, pri drugem drugo, nekaj vidiš in pri sebi to izboljšaš. Prej sva se pogovarjala, na kaj sem ponosen. Tudi na to, da sem na Ledinah prodajal opremo – samovarovalne komplete, čelade, rokavice, spalne rjuhe. Ljudem sem razložil, zakaj so spalne rjuhe. Na primer, če delaš transverzalo in jih nimaš, v vsaki koči plačaš pet evrov za enkrat uporabno rjuho. Sem namreč proti plastičnim rjuham za dva evra. V tem pogledu sem izobrazil precej planincev. Precej rjuh sem prodal, saj so v končnem seštevku lahko cenejše od enkratnih. Zdaj v Kranjski koči nič več ne prodajajo opreme.

Dosti ljudi me vpraša, kje se gre do njihovega cilja, ker so od doma odšli nepripravljene. V roke jim dam vodnik. Naj najprej preberejo, da bodo znali vprašati. Nato jim več povem, če je v koči gneča, šele zvečer. Danes imajo nekateri najraje, da jim vse drugi povedo, čeprav je na voljo ogromno informacij.

Dober oskrbnik mora poznati hribe. Če kje v bližnji okolici še ni hodil, mora znati izvrtati od drugih, kakšne so poti. Ko pridobiš izkušnje, je to zelo enostavno. Sicer pa vseh poti še nihče ni prehodil in jih tudi ne bo. Ampak vsaj v bližnjem okolišju bi moral oskrbnik res poznati vse steze. Žal današnja praksa ni taka. Oskrbnik mora znati tudi kaj popraviti. Splošne stvari, na primer vodno napeljavo ali električno.



### So gostje na splošno zadovoljni z vašo ponudbo?

Veste, jaz to čutim. Vem, da so. Vzemiva prehrano. Tu, Za Liscem, imam dve vrsti gostov – poletne in zimske. Prvi so večinoma tujci, julija jih je zelo veliko. Naši začnejo zares hoditi šele avgusta. Ker niso pravi hribovci, mislijo, da so hribi samo en mesec. Osnova sem skupino Prijatelji Orožnove koč. To so pretežno domačini, ki hodijo gor zaradi druženja. Morda se čudno sliši, a ta kočja je pač malo višja gostilna, tu si ne smemo zatiskati oči. Zimski gostje imajo več časa, veliko se pogovarjamo, včasih gremo skupaj v kakšne druge gore. Bohinjce vodim na Ledine. V Kamniških pridejo v čisto drug svet in jim je noro všeč. Letošnjo jesen sem jih peljal na Mrzlo goro. Kaže, da se je to prijelo, dogovarjamo se za en izlet pred sezono in enega po njej.

Še to. Na Ledinah so drugačni ljudje kot Za Liscem. Tu so bolj turisti, na Ledinah so plezalci in dobri planinci s primerno opremo, nekaj je tudi slabših. Le-te je treba včasih ustaviti in jim kaj razložiti. Tam sem imel daljnogled in sem jim včasih povedal nekaj, kar jim ni bilo všeč. (nasmešek)

### Koliko je slabo ali premalo pripravljenih?

Na Ledine prihajajo sorazmerno dobro opremljeni. Neke vrste selekcija je že pot do Ledin. Najlažja je Lovska pot. Tam so lestve, zaradi njih sem imel "srečo" z lastniki psov, če me razumete. Težavni niso psi, ampak njihovi gospodarji. Tako da je bil tovrstni problem v veliki meri rešen oz. zmanjšan. Pri Orožnovi koči je pa katastrofa. Danes ima veliko deklet tudi pse, ne samo fante. Vsi psi so spuščeni. Tu je divjad. Če več psov zagleda srno, se vsi zapodijo za njo. Tu bo treba red še

*Predsednica PD Bohinjska Bistrica Anka Medja nadzoruje oskrbnika Francija pri kuhanju bograča.  
Foto: Tina Bijol*





*Prijatelji Orožnove koče; Franci Beguš sedi spredaj v črni majici. Foto: Janko Arh*

narediti. Poleg tega obiskovalci mislijo, da bodo skupaj s psom spali v koči. Več težav je z domačini kot s tujci. Ravno ta čas postavljam pesjak, ki pa verjetno ne bo dosti uporabljan, ker bi lastniki najraje vzeli psa v sobo.

### **Pa naj gredo še oni spat v pesjak.**

Letos poleti so nekateri raje spali zunaj. Neki Izraelki sem dal odeje, vendar je bila besna in je rekla, da v Slovenijo ne pride nikoli več. V pesjaku bom naredil klopcu, na kateri bodo spali lastniki psov.

### **V čem se tuji gostje razlikujejo od slovenskih?**

Najbolj pri hrani. Pri tujih je precej manj vegetarijancev in veganov kot pri nas. Običajno imam pripravljene po dve stvari za vsako vrsto. Kar zadeva alkohol, ga naši spijejo precej več – to velja za popoldne in zvečer. Kebrov zakon je v hribih čista neumnost. Niso nevarni tisti, ki zjutraj spijejo en šnopček, ampak tisti, ki jih zvečer (pre)več. Vendar mora vsak razčistiti v svoji glavi, kot je s smetmi, to je zdaj rešeno. Tujci glede smeti niso tako vzgojeni kot mi, ker so turisti, ne hribovci. Bivajo v Bohinju ali okolici in pred odhodom meni prinesejo smeti. Jaz jih učim, naj vse, kar prinesejo, tudi odnesejo. Nekateri naši mi celo rečejo, naj jim dam smeti, da jih bodo odnesli v dolino. Jaz namreč gor in dol vse znosim na hrbtu. V tem primeru so naši boljši od tujcev. Na Ledinah te razlike nisem opazil.

### **Koliko zoprnih oz. nezadovoljnih obiskovalcev imate na sezono?**

Mogoče enega. Na primer že omenjena ženska s psom. Zjutraj je vse odeje razmetala naokoli po tleh. Pozimi še nisem imel slabe sekunde.

### **Kakšno je razmerje med pralnimi rjuhami, tistimi za enkratno uporabo in spalnimi rjuhami?**

Odločil sem se, da tistih za enkratno uporabo ne bom imel, pač pa prodam veliko rjuh od PZS. Jeseni in

pozimi hodijo večinoma naši, skoraj vsi imajo svoje rjuhe. Pri meni jih spi zelo malo, ker smo še nizko; na Črni prsti je koča nabita, pri meni prazna.

Še nekaj bi dodal. Orožnova koča je prva slovenska koča (odprta 15. julija 1894, op. M. S.). Slovenska planinska pot gre skoraj mimo nje. Nekoč je neki Bohinjec vprašal, kako to, da je Slovenski planinski muzej del SPP, naša koča, ki je zgodovinska, pa ni. Slišal sem, da bi v razširjeno pot morda še prišla, jaz pa mislim, da bi lahko tudi v transverzalo. Nekateri so mi rekli, da je zunaj grebenske ture, morali bi narediti ovinek in se vračati po isti poti. Toda če se gre lahko z Jezerskega sedla na Ledine in po isti poti nazaj gor proti Rinki, zakaj se ne bi šlo tudi tukaj? Konec koncev je del zgodovine. Idejo o vključitvi širim in ljudje so presenečeni, zakaj prva slovenska koča ni del SPP. Po grebenu hodijo večinoma tuji, mimo Orožnove pa domači planinci. Moja velika želja je, da bi bila ta koča uvrščena v SPP. Navsezadnje je narava tu tako lepa, da se "človeku zmeša od lepote". Na poti na Lisec, 1653 m, ni markacij. Bujno rastlinje zakrije dele poti. Zaradi tega je na travnatih strminah zašlo precej planincev in sem nekajkrat posredoval. Da to tega ne bi prihajalo, sem pot označil z gozdarskimi trakci na drevesih in postavil smerno tablo. Ščasoma bo pot vidna in namen dosežen brez markacij.

### **Kaj ste z Ledin poleg koncertov še prenesli pod Črno prst?**

Knjižnice z Ledin nisem selil, ker je tu že bila, prinesel sem planinske vodnike in pesmarice ter stvari, ki jih prodajam. Veliko ljudi pride brez čelnih svetilk, pozimi brez malih derez. Kupijo jih šele pri meni, ker spoznajo, da bo brez njih sestop težak. Sem Leščan in lokalpatriot, prodajam derezice iz Verige in čokolado iz Gorenjke. Pri meni lahko kupijo vodnike PZS. Včasih komu vzpon na Črno prst resno odsvetujem, prepovedati mu ga ne morem.



### Kako kočje sodelujejo med seboj?

Bil sem na seminarju za oskrbnike na Bledu. Predavala je neka ekonomistka in me vprašala: "Kaj boste storili, da boste boljši od druge kočje?" Odgovoril sem: "Nič. Sodelovati moramo." "Potem pa niste Slovenec." (*smeh*) Prej sem govoril o prevozihi. Sprva so se oskrbniki bali, da bo preveč ljudi prišlo na Ledine. Sčasoma so spoznali, da imajo tudi oni od tega večji obisk. Jaz sem za sodelovanje. Glejte, na Črni prsti sta nova oskrbnika, Nives in Dejan, ki sta prišla s Krna. Ne vem, zakaj, a za moj štrudelj sta delala reklamo. Kaj češ lepšega? Se obiskujemo in si pomagamo.

### Kolikšno breme so planinske kočje za okolje?

Vsi vemo, da čistilne naprave delujejo le, dokler je dovolj toplo za bakterije.

### In ko se ohladi?

Katera bakterija pa dela pri nič stopinjah ali manj? Nobena. Tu imamo WC na štrbunk, najlepši v Sloveniji. (*nasmeh*) To je najmanj škodljivo za okolje. Nekoliko sem se poglobil v to, dalo bi se narediti tako, da bi se voda ločevala od blata. Vendar je težko, ker so nekateri ljudje pravi packi. Desko že imam, treba jo bo preskusiti, morda pozimi. A če primerjam sedemdeseta leta in današnji čas, je to kot noč in dan, zdaj so mnogo bolj osveščeni. Zasluga gre planinskim šolam in tudi vrtcem, v katerih učijo otroke, kako ravnanati z odpadki.

### Kaj pa pranje in pomivanje posode?

Jaz nosim rjuhe na pranje v dolino, nato jih tovorim nazaj gor. Pomivanje predstavlja problem. Velika razlika je, ali pomivaš z vročo ali mrzlo vodo in katera čistila uporabljaš. Ob tej priložnosti bi rad povedal, da me ne moti samo pranje in pomivanje. Moti me tudi gneča na Triglavu in problem sanitarij na Kredarici, ki so zaradi prevelikega obiska mimoidočih zelo obremenjene. Vprašljivo je, če vsak, ki uporabi WC, pusti v kočji kaj denarja. Ko so greznice polne, morajo blato v dolino odpeljati s helikopterjem. Društvo ima s tem velike stroške.

Če bi uvedli pravilo o izkušnjah planincev, bi se obisk prepolovil, zmanjšalo bi se tudi onesnaževanje. Gor rinejo ljudje, ki še nikoli niso bili v hribih in povzročajo težave. Naj TNP nadzira, saj imajo ljudi za to. Vodniki ne bi smeli voditi ljudi, ki so že bili na Triglavu, in tistih, ki jih niso preskusili, če so sposobni za očka, tudi ne.

### So odnosi z lokalnim prebivalstvom pomembni za delovanje kočje?

Zelo. Za Jezerjane ne morem reči, da smo ravno sodelovali. Oni so hodili na Česko kočjo, ker jo imajo za svojo. To razumem, čeprav ni last društva, temveč občine. Kranjska kočja je bila nekaj časa tujek. Moram reči, da je štrudelj privabil ljudi z Jezerškega, zlasti ženske. (*smeh*) V Bohinju lastniki apartmajev delajo reklamo za Orožnovo kočjo, nekam pač morajo poslati turiste. Na Jezerškem so me lastniki penzionov klicali, kdaj bom imel koncert. Zakaj? Ker je tam

precej dolgočasno, ljudem niso mogli ničesar priporočiti. To je sodelovanje.

### Kako se počutite v Orožnovi kočji?

Zdaj so napeljali vodo. Prej, ko sem bil poleti še na Ledinah, sem jo pozimi vsak teden nosil gor; zajemal sem jo v štérni. Vsak teden sem je znosil 400–500 litrov, štiri do pet ur dela. Lani smo dobili cisterno, v katero se steka voda s strehe. Tu je PZS veliko pomagala. Helikopter je opravil 23 voženj, gor smo imeli bager in minerja, tako da sem po tej strani srečen. Vendar še vedno primanjkuje elektrike. Imamo agregat, ki ropota, bencin je treba nositi gor. Lani sem sam dokupil tri panele sončnih celic, da so zdaj na vzhodni in zahodni strani strehe. Imamo tudi miniaturno vetrnico. Moja velika želja je – imamo prašička, v katerega mečemo prihranke, prosimo pri obrtnikih – kilovat in pol močna vetrnica. Te kočje od leta 1944, ko so jo požgali, do nove leta 2006, sploh ni bilo. Moja generacija je ne pozna. Zato prirejam koncerte, pri katerih mi sin Aljaž ogromno pomaga, zaradi njih je postala bolj znana in obiskana. Tudi Bohinjci, zlasti prijatelji Orožnove kočje, mi veliko pomagajo.

### Lahko poveste nekaj o svoji alpinistični dejavnosti?

V rani mladosti sem začel delati transverzalo, a sem naredil le skalni del. Potem sem zašel v tako družbo, da sem začel plezati. Nisem bil nič posebnega, ampak v tistem času tudi AO Radovljica ni bil. Bil pa sem en kamenček v mozaiku kasnejšega razvoja in uspeha odseka. Takrat smo tečajniki plezali sami med seboj, zato sem poskušal ta stare premakniti, da bi se to spremenilo. In se je. Pozneje sem tudi soliral smeri, ki sem jih že preplezal. Nikoli ne bi videl toliko tujine, če ne bi plezal in imel te družbe. Plezati sem začel zato, da bi bil dober planinec. To mi preklemansko prav pride, ker sem rad v brezpotjih. V njih sem svoboden. ○

*"... tukaj na sončni višavi..." Orožnova kočja kraljuje nad dolino.*  
Foto: Janko Arh





# Posmeh umirjanju prometa

## Cesta na Mangrtsko<sup>1</sup> sedlo

*Kdor seje ceste, žanje promet.* (Komisija za pripravo Alpske konvencije, 1990)

Ne pozabimo: Mangrtsko sedlo sodi med najimunitnejše naravne dragulje Julijskih Alp. Zaradi izjemne pestrosti redkih in ogroženih rastlinskih in živalskih vrst ter bogastva geomorfoloških in geoloških posebnosti so sedlo, njegova južna pobočja in vrh Mangrta po Zakonu o ohranjanju narave razglašeni za naravne vrednote državnega pomena, po Zakonu o Triglavskem narodnem parku (TNP) pa za naravni spomenik. Vsebinska predstavitev obeh statusov bi bila preobsežna za to kolumno. Planincem je sedlo z našo najvišjo gorsko cesto dobro znano tudi zaradi prometne preobremenjenosti v zadnjem desetletju.

Novembra 2012 je cesto pod Rdečo skalo nedaleč od sedla delno zasulo padajoče kamenje. Pred nevarnim mestom, to je za zadnjim velikim ovinkom, je bil postavljen prometni znak za prepoved prometa. Večina obiskovalcev je spoštovala ta znak, parkirala svoja vozila ob ovinku, kjer je nastajalo manjše parkirišče, in šla naprej peš. A ne dolgo. Nekdo je s strojem odstranil velike kamne in leta 2014 je bila cesta do sedla, kljub znaku za prepoved (!), spet »normalno prevozna«. Z dodatnim opozorilom *Na lastno odgovornost*. Nič ni ustavilo kolon motoristov, osebnih avtomobilov, kombijev, avtodomov, celo malih avtobusov, ki so v poletnih opoldanskih urah na cesti in na sedlu soustvarjali neobvladljivo prometno zmedo ter dolge zastoje v obeh smereh. Tudi zaračunavanje »ekološke takse«, ki jo na podlagi koncesije za urejanje prometa na mangrtski cesti pobira Razvojna zadruga Log pod Mangrtom, ni omililo prometne stihije. Govorim iz lastnih izkušenj poleti 2016 in 2017.

Sanacija podora ali kakšna druga rešitev je pogojena z večjimi spremembami površja na območju naravnega spomenika, kar pa po zakonu o TNP ni dovoljeno. Zaradi nujne sanacije je bil zato oktobra 2017 sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o TNP (skrajšano Zakon o TNP 2017), ki je omogočil pravno podlago za manjše prostorske ureditve državnega pomena.

O tem, kaj se je dogajalo zatem, širša javnost ni bila seznanjena. Tudi sam sem šele lani jeseni zvedel, da je Direkcija za infrastrukturo Ministrstva za infrastrukturo RS (kratko Direkcija) na podlagi Zakona o TNP

2017 pripravila načrt *Prestavitev trase državne ceste RT-902/1019 Strmec–Mangart zunaj nevarnega območja pod Rdečo skalo*. Torej ne gre za sanacijo podora, ampak za predvideno gradnjo novega cestnega odseka, po katerem bi speljali motorni promet mimo planinske kočice direktno do obstoječe cestne pentlje na sedlu. Razlog za nadomestno cesto čez strmo skalno pobočje, dolgo en kilometer, naj bi bil v tem, da je del stroke zavrnil možnost sanacije podora z gradnjo zaščitne betonske galerije. Za nov cestni odsek je Direkcija že marca 2018 pridobila pozitivni mnenji Zavoda RS za varstvo narave (ZRSVN) OE Nova Gorica in Javnega zavoda TNP. Ob tako občutljivem posegu v visokogorje sredi naravnega spomenika državnega pomena nisem zasledil nobene konstruktivne javne razprave, čeprav gre za javni interes. Pogrešal sem tudi jasno stališče Planinske zveze Slovenije kot organizacije v javnem interesu, pa do srede februarja letos ni bilo nobenega njenega javnega odziva.

ZRSVN je v svojem pozitivnem mnenju opozoril, da vedno bolj obremenjena cesta predstavlja vedno večjo grožnjo zavarovanim naravovarstvenim vsebinam. Ali za Mangrtsko sedlo in ohranjanje njegovih naravnih vrednot državnega pomena res ni druge rešitve kot gradnja novega cestnega odseka? Kaj predstavljata javni interes in državni pomen? Omogočiti vsem vozilom in za vsako ceno dostop do sedla? Ali je za naravni spomenik res treba, da se trume turistov, ki jih naravne vrednote niti ne zanimajo, pripeljejo v njegovo središče? Ali se res ne da drugače?

Skalni podor lahko razumemo tudi kot posebno znamenje in opozorilo, da je bilo motoriziranega hrupa ter onesnaženja zraka dovolj, da se je treba pred naravnim čudežem – Mangrtskim sedlom ustaviti, opustiti negativne vplive motorizirane reke in obiskovalce povabiti, da parkirajo ob glavni cesti pod kočico in se mimo nje do sedla sprehodijo peš. Ne traja več kot dvajset minut! Menda še nismo pozabili, da je čarobnost doživljanja gorske narave v hoji. Še dobro, da je bil sprejet Zakon o TNP 2017. V njem ni ničesar o gradnji novega cestnega odseka, ampak splošna dikcija, ki omogoča izjeme za manjše prostorske ureditve državnega pomena. Izkoristimo to! Ne za gradnjo

<sup>1</sup> Na avtorjevo željo uporabljamo ime Mangrt, čeprav Slovenski pravopis predvideva zapis Mangart.





sporne nove ceste, ampak za prepotrebno obnovo obstoječe ceste med Mangrtsko planino do ovinka pod podorom. Nobena skrivnost ni, da so zadnji kilometri ceste do odcepa h koči zelo nevarni. Za plajljivo cesto je nedopustno, da je večidel brez zaščitnih ograj, brez zaščitnih mrež, brez urejenih izogibalšč, da se podirajo podporni zidovi. Zakaj ne bi denarja, potrebnega za nov cestni odsek, porabili za varnostno prenovno obstoječe ceste?

V razmislek predlagam:

- zaključek mangrtske ceste pri zadnjem ovinku pred podorom,
- ureditev dovolj širokega cestnega obračališča pri tem ovinku,
- trajno fizično zaporo z manjšim nasutjem, kar bo onemogočalo vožnjo do sedla,
- od obračališča navzdol do odcepa h planinski koči ureditev večjega parkirišča na obeh straneh ceste,
- prenovno obstoječe planinske poti od koč do sedla,
- od Mangrtske planine navzgor pa ureditev manjših obcestnih postajališč (razgledišč) in varnih izogibalšč, predvsem pa postavitev varnostnih ograj in zaščitnih mrež.

Ne nov cestni odsek do sedla ne spodnja nevarna cesta, ampak prenovljena in varna, četudi nekoliko skrajšana cesta je lahko nova razvojna priložnost za Razvojno zadrugo Log pod Mangrtom: za nove poletne zaposlitve pri okoljsko manj obremenjujočih, a privlačnejših tržnih izzivih, npr. z organizacijo prevozov obiskovalcev sedla z malimi električnimi avtobusi. Za njihov nakup so na voljo sredstva Podnebne

sklada na Ministrstvu za okolje in prostor. Čas bi že bil, da bi tudi našo cestno zakonodajo, ki dovoljuje pobiranje cestnine le na avtocestah, dopolnili z enim odstavkom, ki bi tudi na kritičnih območjih državnih cest v TNP (Vršič, Vrata, Mangrt) dovoljeval plačevanje cestnine ali parkirnine, namenjene tudi razvojnim programom lokalnih skupnosti v parku. S tem bi odpravili današnje zadrege preimenovanja cestnin v »ekološko takso« ipd.

Cilj gradnje novega cestnega odseka po mojem mnenju ni nič drugega kot težnja, da se motoriziranemu prometu po vsej sili omogoči dostop do sedla. Boljša cesta prinaša večji promet. Pika. Vse drugo je sprenevedanje. Prometno preobremenjeno sedlo bo še bolj obremenjeno. Ali je to v državnem interesu in državnega pomena? Ob tem se odrešujoče vizije o nekakšnem umirjanju prometa in o trajnostni mobilnosti nekje v nedoločljivi prihodnosti zdijo kot cenene flo-skule in pesek v oči. ●

*Cesta na območju naravnega spomenika je tudi prizorišče relijev.*

*Foto: Janez Medvešek*

*Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.*



# Pri nas je vse na plečih prostovoljcev

## Planinske poti in koč pomemben del turizma

Planinska zveza Slovenije (PZS) je 31. januarja v sklopu sejma Alpe-Adria v Ljubljani v sodelovanju s Komisijo za koč in pota Združenja planinskih organizacij alpskega loka (CAA) ter s partnerskimi organizacijami organizirala mednarodni posvet "Planinska infrastruktura – podpora razvoja turizma ali zgolj njegova pastorka?"

Slovenijo obiše, raziskuje, se po njej potepa in nad njo navdušuje vedno več obiskovalcev. Ob vse večjem turističnem obisku pa se povečuje tudi obisk v gorah. Vedno več je planincev in gorskih kolesarjev; po zadnjih podatkih Študije ekonomskih in družbenih učinkov planinskih poti in planinskih koč ter planinstva, ki jo je za PZS avgusta lani izdelal Inštitut za ekonomska raziskovanja, slovenske gore letno obiše 1,7 milijona obiskovalcev, vendar v to niso vključeni dnevni obiskovalci hribov izven goratega predela Slovenije, kot so npr. popoldanski obiski bližnjih hribov v okolici večjih krajev.

*V razpravi, v kateri so sodelovali predstavniki planinskih društev, občin in ministrstev, konstruktivno pa so odgovarjali predavatelji in vodja posveta, se je pokazala nujnost tudi po nadaljnjih podobnih srečanjih.*

*Foto: Zdenka Mihelič*

### Breme na plečih prostovoljcev

"V gore hodi okoli 350 tisoč slovenskih planincev, od katerih je le šestdeset tisoč članov PZS, torej je le vsak šesti planinec na naših poteh tudi naš član, breme vzdrževanja pa je v celoti na plečih naših prostovoljcev. In tudi tujcev je vsak dan več na naših poteh.

PZS ne zmore več zagotoviti dovolj sredstev za materialne stroške vzdrževanja, tudi potrebnemu prostovoljnemu delu na poteh smo markacisti komaj še kos. Vedno večji obisk na planinskih poteh pomeni večjo obremenitev na podlago, to pa pomeni tudi veliko več dela za markaciste, saj je treba poti še dodatno zaščititi s protierozijskimi zaščitami in stopnicami," je izpostavil predsednik PZS Jože Rovani in dodal, da visokogorske koč zaradi kratke sezone in težkih visokogorskih razmer poleg stroškov gostinskih storitev in prenočevanja komaj pokrijejo stroške najosnovnejšega vzdrževanja koč: "Za posodobitev koč, ekološko in energetske sanacije nujno potrebujemo dodatne vire. V prihodnje pričakujemo izdatno finančno pomoč države, lokalnih skupnosti in turističnega gospodarstva, saj so naše koč in poti pomemben del turistične infrastrukture, ki jo nudimo brezplačno vsem, tako domačinom kot vse bolj številnim tujcem."





"Namen posveta je bil predvsem seznaniti javnost in pristojna ministrstva s primeri dobrih praks iz tujine in na ta način podkrepiti naša prizadevanja, da se problematika planinskih poti in koč uredi s sistemskim financiranjem. Kajti če tega ne bomo storili, bomo prišli do problemov, da planinske poti ne bodo več dostopne za širše množice obiskovalcev gora, glede planinskih koč pa je čas, da so priznane kot del turistične infrastrukture, kjer bi se ustrezno uredilo vzdrževanje visokogorskih postojank in našo način, kako bomo postojanke v nižjih predelih postopno preobrazili v povezavi s turizmom," je razložil Miro Eržen, podpredsednik PZS, glavni pobudnik tega posveta in tudi vodja Komisije za kočice in poti CAA.

Na posvetu je PZS opozorila na perečo problematiko planinske infrastrukture, kjer kljub cvetočemu turizmu v Sloveniji večina vzdrževanja planinskih koč in poti še vedno sloni na plečih prostovoljcev ter da bo brez sistemske ureditve podpore prišlo do postopnega nižanja standarda urejenosti planinskih poti in koč. Kako pomemben del turizma in državnega financiranja je planinska infrastruktura v Avstriji in na Južnem Tirolskem ter kako načrtujejo usmerjanje razvojnega razmaha gorskega kolesarjenja na Bavarskem, so slušateljem posameznikom, predstavnikom ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo, ministrstva za okolje in prostor, Zavoda za gozdove, številnih gorenjskih občin, planinskih društev, oskrbnikom planinskih koč in Planinske zveze Slovenije, predstavili predstavniki planinskih zvez Avstrije, Južne Tirolske in Nemčije.

## Stanje v Sloveniji

V sprejeti Strategiji trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021 so planinstvo, pohodništvo in ostale aktivne oblike doživljanja gora opredeljene kot ene glavnih aktivnosti v alpskih destinacijah, a "planinske kočice in poti kot temelj za izvajanje trajnostnih aktivnosti v gorah še vedno ostajajo v domeni prostovoljnega dela številnih planinskih društev oziroma njihovih članov. V takšnem stanju pa težko trdimo, da pristojni priznavajo planinske kočice in poti kot del turistične infrastrukture, ki deluje in posluje v posebno oteženih pogojih," je poudaril podpredsednik PZS Miro Eržen in razložil: "Danes so pričakovanja obiskovalcev v obratnem sorazmerju z dejanskimi zmožnostmi, ki jim lahko sledijo kočice, poleg tega pa se pričakovanja ljudi z razvojem tehnologije povečujejo. V medijih se marsikdaj ustvarja celo vtis, da gre za dobičkonosno dejavnost, a ob upoštevanju prostovoljnega dela poslovanje pokriva zgolj tekoče stroške obratovanja. Akumuliranih sredstev za udeležbo na razpisih ni, donatorska in sponzorska sredstva so praktično usahnila, finančna pomoč na lokalni ravni pa je odvisna od osebne percepcije županov in domičila planinskih koč."

V Sloveniji je 161 oskrbovanih planinskih koč, od tega 31 koč prve, 49 druge in 81 tretje kategorije ter 17 bivakov in Planinsko učno središče Bavšica; skupno je v



teh 179 objektih na voljo 7400 ležišč in več kot deset tisoč sedišč. Dvanajst planinskih koč oskrbujejo s helikopterjem, štirinajst s tovorno žičnico, komaj tretjina koč je opremljena z malo čistilno napravo in le dve sta priključeni na javno komunalno omrežje, kar za druge ostaja velik izziv za v prihodnje. Slovenijo prepreda 10.014 kilometrov planinskih poti, od tega jih je 9883 kilometrov lahkih, 81 kilometrov zahtevnih in 50 kilometrov zelo zahtevnih. Za njihovo vzdrževanje skrbi 773 markacistov prostovoljcev, kar pomeni, da en markacist skrbi za približno 13 kilometrov planinskih poti, za kar letno skupno namenijo okoli 31.600 prostovoljnih ur. PZS je leta 2018 z naslova Fundacije za šport (FŠO) za urejanje planinskih poti prejela 12.500 evrov, kar pomeni zgolj dober evro za kilometer poti. PZS je iz lastnih sredstev za vzdrževanje zelo zahtevnih planinskih poti dodala 16.000 evrov ter v letih 2017 in 2018 iz lastnih virov razdelila skrbnikom planinskih poti 20.000 evrov za pokritje materialnih stroškov. Za planinske kočice zveza neposredno ne dobi nobenih državnih sredstev, je pa FŠO lani namenila Vojkovi koči na Nanosu petnajst tisoč evrov sredstev za izgradnjo čistilne naprave. PZS ima sklenjen dogovor s Slovensko vojsko in policijo za brezplačne helikopterske prevoze opreme za energetske in ekološke sanacije planinskih koč ter vzdrževanje in obnovo planinskih poti; lani je vojska opravila 35 ur naleta in policija dve uri, za letos velja dogovor za 30 ur z vojsko in 10 s policijo. Dodaten evro pri članarini 2019 za vse člane planinskih društev in klubov, razen predšolske in osnovnošolske otroke, bo PZS namenila gradnji nove kočice na Korošici, ki jo je leta 2017 uničil požar. "PZS je pred kratkim ustanovila Sklad planinskih koč, s katerim želi zbirati sredstva za obnovo koč, predvsem pa bo s pomočjo različnih virov, donatorjev in sponzorjev poskušala napolniti sklad za primer podobnih katastrof, kot je bil na Korošici," je dodal podpredsednik Eržen.

## U tujini planinstvo in turizem z roko v roki

V Avstriji nad vzdrževanjem planinske infrastrukture prav tako bdi krovna planinska zveza, v okviru katere

*Peter Angermann iz Planinske zveze Avstrije (OEAUV) je predstavil med drugim peticijo Za kočice in poti, po kateri ÖAV Koroška prejme od države 3,6 milijona evrov letno, in naredil primerjavo s Slovenijo, ki bi morala po tem ključu s strani države dobiti dva milijona evrov letno.*

*Foto: Zdenka Mihelič*



v devetih deželah deluje dvanajst planinskih zvez, ki imajo skupno več kot 600 tisoč članov ter skrbijo za 50 tisoč kilometrov planinskih poti in 475 planinskih koč s skoraj 25 tisoč ležišči. Financiranje je urejeno na državni, deželni in občinski ravni ter prek evropskih sredstev, del je tudi iz prispevka članov, je pojasnil Peter Angermann iz Planinske zveze Avstrije (ÖAV), ki je predstavil financiranje na primeru deželne zveze ÖAV Koroška ter odmevno peticijo Za kočice in poti: "S to peticijo, pri kateri smo zbrali 1,5 milijonov podpisov in jo je podprla tudi televizija, smo leta 2013 uspeli prispevek države za vzdrževanje in obnovo planinske infrastrukture z 1,5 milijona evrov dvigniti na 3,6 milijona evrov letno. Če bi naredili primerjavo s Slovenijo, bi morala po tem ključu Slovenija s strani države dobiti dva milijona evrov letno. Ohranjanje planinske infrastrukture spodbuja tudi deželna vlada Koroške, ki je v letu 2018 šestim koroškim planinskim zvezam namenila skupno 150 tisoč evrov. Avstrija se zaveda, da so planinska društva s kočami in

Vodja posveta in vodja Komisije za kočice in poti CAA Miro Eržen je razložil, da v Švici vsaka kočica odvaja sredstva v skupni planinski sklad, podobno kot je bilo v Sloveniji delno uveljavljeno že v preteklosti. V švicarski sklad se steka določen odstotek od v kočah prodane hrane, pijače in nočitev, sredstva vanj prispevajo tudi društva, ki nimajo svojih planinskih koč, dodajo pa še približno 400 tisoč frankov, ki jih letno dobijo od akcije med člani. Poleg tega za vzdrževanje planinske infrastrukture prispevajo država, kantoni in turistična organizacija.

## Gorskokolesarski razmah v Nemčiji

Veliko zanimanja je vzbudila tudi tema gorsko kolesarstvo. V sosednjih alpskih državah se srečujejo z velikim porastom deleža gorskih in drugih kolesarjev, kar lahko pričakujemo tudi v Sloveniji, preobremenjene kolesarske steze in poti v naravi pa predstavljajo nove izzive. Nicolas Gareis iz Planinske zveze Nemčije (DAV) je razložil, da je razvoj opreme prinesel velike spremembe. S pomočjo e-koles, ki jih ima v Nemčiji že pet milijonov ljudi, lahko kolesarijo tudi tisti, ki sicer telesno tega ne bi bili sposobni, zaradi čelnih svetilk se podaljša čas, ko lahko kolesarimo, dejavnost pa olajša tudi spremenjen pogon. Da gorskih kolesarjev ne bi več ocenjevali kot vsiljivcev, ki vdirajo v naravni prostor, so na Bavarskem zagnali 250 tisoč evrov vreden projekt Gorsko kolesarjenje – trajnostno v prihodnost.

Pri nas je Komisija za turno kolesarstvo PZS izdala Priporočila za turno kolesarstvo in objavila stališče CAA glede električnih koles, že več kot desetletje usposablja turnokolesarske vodnike in osvešča o sobivanju različnih zvrsti planinstva v naravi. Pomembne so tudi planinske poti za dvonamensko rabo in Slovenska turnokolesarska pot, odprta junija 2016, eden večjih projektov na področju kolesarjenja na Slovenskem, ki bistveno prispeva k trajnostni mobilnosti.

## Kako naprej

Udeleženci posveta so skozi razpravo potrdili nujnost takih srečanj, "ob tem so bile podane tudi pobude, da še intenzivneje nastopamo v javnosti in izvajamo še večji pritisk. V tem smislu mislim, da je bil posvet uspešen. Seveda nismo pričakovali konkretnih predlogov in rešitev, a upam, da so predstavniki ministrstev razumeli, da moramo ta dialog nadaljevati in ga pripeljati do ustreznega zaključka. Seveda, želimo si finančno podporo s strani države. Če gledamo realno in primerjamo s številkami, ki so v tujini, bi predvidoma za ekološko in energetske sanacije ter za normalno vzdrževanje koč rabili približno milijon evrov sredstev letno, da bi bile kočice urejene, kot se spodobi. Za planinske poti bi nekako zadostovalo, da bi imeli vsaj kakih 10 centov glede na kategorije poti, da bi torej razpolagali med 250 tisoč in 300 tisoč evrov letno," je vodja posveta Eržen ob koncu predstavil idejo PZS o zeleni finančni podpori za kočice in poti s strani države. ●



*Martin Niedrist iz Planinske zveze Južne Tirolske (AVS) je dejal, da planinsko infrastrukturo Južna Tirolska dojema kot predpogoj za cvetoči turizem in zato uživa veliko podporo lokalne skupnosti. Foto: Zdenka Mihelič*

potni pomemben del turizma in da gresta turizem in planinstvo z roko v roki, kjer je planinstvo odvisno od turizma in prav tako turizem odvisen od planinstva." Martin Niedrist iz Planinske zveze Južne Tirolske (AVS), ki ima 70 tisoč članov in kjer imajo za obnovo oz. vzdrževanje dvanajstih planinskih koč, devet gorskih hiš in pet bivakov letno na voljo 250 tisoč evrov, pa je razložil: "Vzdrževanje koč in poti je obsežno ter povezano z visokimi stroški, tudi zaradi oddaljenosti lokacije, naše kočice so namreč dokaj visoko, oskrbovane s tovorno žičnico, nekaj koč pa s helikopterjem, a planinsko infrastrukturo se pri nas dojema kot predpogoj za cvetoči turizem, zato uživa veliko podporo lokalne skupnosti. Skupaj s svetovno znanimi alpinisti in plezalci, ki prihajajo z Južne Tirolske in za gorniško dejavnost navdihujejo mlajše, je kot nekakšna vizitka naše dežele." Poleg tega ima dežela Južna Tirolska v lasti 25 planinskih koč, za posodobitev katerih bo namenila 15 milijonov evrov. Za mrežo 16 tisoč kilometrov planinskih poti pa imajo vsi deležniki letno na voljo 900 tisoč evrov. Za razliko od Slovenije, kjer zelo zahtevne planinske poti vzdržujejo prostovoljci, jih v tujini večinoma profesionalci.



# Zakasnelo spoznanje

## Navadni mali zvonček

V osnovni šoli naučena in kasneje v leposlovnih knjigah večkrat prebrana fraza, da narava pod snežno odejo počiva, se mi je tako globoko zasedrila v podzavest, da je bila zame nekaj povsem samoumevnega. Šele v starosti sem po naključju prišel do spoznanja, da v mladosti pridobljeno znanje ni vedno povsem v skladu z resnico.

Za domovanje so si izbrali koprino pod velikim ukrivljenim štorom, zato jih je bilo lahko opaziti kljub pol metra debeli snežni odeji. Njihova usoda ni bila nič kaj roznata, ko je temperatura zraka ponoči več dni vztrajala pri šestnajstih stopinjah pod lediščem. Po nekajdnevni odjugi niso kazali nobenih znakov pomrznjenosti, popki pa so komaj opazno nabrekli. Očitno trdoživost sem želel preveriti še pri drugih navadnih malih zvončkih.

Z nogo izgrebem sneg, volneni rokavici vtaknem v žep in čepeč začnem čistiti dno nastale luknje, dokler ne najdem prvega zvončka. Nič kaj zdelan ni videti. Takoj se vzravna in zaniha v zavetrnih sapah. Drugi vrstniki leno poležavajo, kot bi vedeli, da sredina februarja še ni primeren čas za naznanjanje pomladi. Najdem tudi trobentico s tremi odprtimi cvetovi in petimi popki. Prepričan sem, da bo cvetela še ves preostanek zime. Zeleni listi so ...

Zastokam in sunkovito vstanem. Dlani potisnem med bedra. Stisk bolečino poveča. Sežem v žep. Rokavic ne morem izvleči. Prsti so otrdeli v dva ukrivljena in na dotik neobčutljiva kremplja. Poskusim jih ogreti med lasmi. Kapa zdrsne z glave. Sežem po zadrgi anoraka. Ne uspejem odpreti. Popade me strah. Planem v tek. Želim pobegniti proč od bolečine, ki hromi čute in zavest. Osredotočim se na premikanje nog. Volja slabi. Nagonsko vztrajam v begu. Začutim olajšanje. Hropeč se opotečem na zgaženo pot. Prepoten, opraskan in strgan se od vlečem domov.

Na računalniku primerjam fotografije navadnih malih zvončkov pod snežno odejo, ki so bile narejene v razmaku dveh tednov. Razočaran sem, ker na cvetovih in listih ne opazim nobenih sprememb. Vseeno trmasto buljim v ekran, dokler ne odkrijem popeka, ki ga na prejšnji fotografiji zagotovo ni bilo. Tudi njegov sosed je po štirinajstih dneh krepko prerasel debelino ob njem ležeče suhe veje in veliki koničasti popek se je spremenil v zaprt povešen cvet.

"Rastejo!" zadovoljno vzkliknem in se začnem oblačiti.

"Kdo raste?" se žena radovedno oglasi iz kuhinje.

"Popki malih zvončkov pod snegom," navdušeno odgovorim in obenem nakažem še cilj potepa: "Za telohi grem pogledat."

"Ne nori! Kaj ne vidiš, da sneži. Obnašaj se letom primerno!" še slišim ženino karanje, preden za seboj zaprem vrata. Kot odgovor mi v ritmu korakov odmeva nekoliko prirejen refren popevke iz moje mladosti: "Bolje je biti nor kakor star!" ◉

*Našel sem prvi zvonček. Takoj se je zravnal in zanihal v zavetrnih sapah ...*

*Foto: Ivan Premrl*





# Od Krna do Ljubljane – morda kdaj drugič

Nekje sem prebrala: Če želiš nasmejati boga, mu povej svoje načrte. Ja, lani sem ga najbrž s svojimi poletnimi željami nasmejala tudi jaz.

Kot vedno sem skrbno načrtovala vse; najprej sem sedela z razprtimi zemljevidi, premelevala možnosti in na spletu preverjala ure hoje. Zavedala sem se, da se s kakšno posebno kondicijo letos ne morem pohvaliti, zato sem ture načrtovala zelo zmerno. Hoje le približno pet ur na dan. Krajši dopust in malo manjši proračun ..., predstavljala sem si takole: prvi dan bom šla do Planine Kuhinja in čez Krn do Krnskih jezer. Naslednji dan do Koče pri Triglavskih jezerih – ta je iz smeri, vem; je pa lepo, zato sem vključila dodatni dan. Tretji dan bo hoje le za kakšne tri ure, zato bom v koči pustila nahrbtnik, vzela le najnujnejše in jo mahnila še naprej do Prehodavcev, mimo

Ledvičke, potem pa po isti poti nazaj in nato s prtljago mimo Črnega jezera na Komno. Od Komne so po označevalnih tablah – ki tokrat po pravilu vse napovedujejo manj časa, kot ga porabim sama – predvidene štiri ure in pol hoje do Vogla. Od tam nekoliko daljša tura do Črne prsti, potem pa iz bohinjkega na cerkljanski konec, s Črne prsti do Petrovega Brda in od tam na Porezen, pa potem do Blegoša in naprej do Lubnika, zadnji dan pa čez Polhograjske Dolomite do Ljubljane. Na kratko: moj dopust naj bi pomenil devet dni lagodne hoje od Krna do Ljubljane.

Prehod med junijem in julijem ali pa mesec september se mi zdita najprimernejša za take ture, zato sem

*Nekdanja  
italijanska vojašnica  
Za Lepočami  
Foto: Lidija Zajec*





se odločila, da v svoj enotedenski dopust vključim junjski praznični dan in tako pridobim deset prostih dni. Hoje sem načrtovala za devet dni in dan za rezervno; za res slabo vreme ali karkoli nepredvidenega – ironično, na utrujenost nisem pomislila, saj je šlo še lansko leto čisto v redu, pa je bila tura kondicijsko precej zahtevnejša. Res je, da tudi lani nisem bila povsem pri močeh, sem pa pozabila, da tudi stres izčrpa telo in da grem na pot po kar precejšnjem naporu v zadnjih tednih pred dopustom.

Svoje organizacijske sposobnosti sem v času priprave najprej usmerila v rezervacijo koč. Tu sem doživela prvi šok. Kako da koča pri Triglavskih jezerih ni odprta? Potem bom pač podaljšala do Prehodavcev ... A, ja, tudi ta ni odprta? Hm. Kako je to mogoče, saj je to ena najpopularnejših koč nasploh in sezona se je že začela. Pa še koča na Poreznu da je odprta le med koncem tedna. Bom pa tam že v četrtek. Obe koči imata zimske sobe, kjer se da prenočiti. Tega sem se že kar malce veselila – nikakor pa ne dejstva, da zaprta koča pomeni tudi biti brez večerje in zajtrka, pa kdo ve, kako je z vodo. To so pa že resni pomisleki zame, saj na kuhinjski tehtnici preverjam, katera majica ima manj gramov, ko pakiram. Pred dvema letoma sem namreč skoraj tri tedne nosila približno petnajst kilogramov prtljage pri svojih slabih petdesetih kilogramih. Od takrat zares pazim celo na grame. To pomeni tudi, da si vsak dan operem vsaj nogavice, spodnjice in majico. Na tako imenovanih GR, dolgih

pohodnih poteh po Evropi, ni to nič čudnega, v Sloveniji pa se zdi, da večdnevne ture in z njimi pranje dnevne garderobe niso tako običajne. To je po svoje razumljivo, saj se v naši čudoviti deželici z avtom pelješ skoraj do katerega koli izhodišča, skočiš gor in zvečer si že doma. Ker tudi moji prijatelji od tega ne odstopajo, tokrat nisem našla so-pohodnika. Na pot sem jo mahnila sama. Bila sem kar presenečena nad velikim številom tujih pohodnikov, ki so bili kot jaz po pravilu na večdnevni turah.

Naslednjega dne, ko sem šla v informacijsko pisarno planinskega društva, so me potolažili, da bodo takrat, ko bom na poti, kočice že odprte, in tako je tudi bilo. Skrb glede dodatne prtljage – vode, hrane, morda celo kuhalnika in *piskrovja*; moj strah pred pretežko prtljago prekaša le še paranoja pred lakoto – je odpadla, tista glede vremena pa se je nadaljevala. Stvari res niso šle po načrtu. Ko sem se predčasno vrnila, me je marsikdo vprašal, ali zaradi vremena. Ne, vreme res ni bilo idealno in pelerina je morala biti bolj ali manj ves čas pri roki. Ampak to ni bila težava. Samo enkrat je močno deževalo, drugače je zgolj rosilo, in še to na kratko. Ker moram upoštevati tudi to, da imam vrtočlavo, sem izbirala ture, ki niso nevarne za zdrje, posebno v primeru mokrega terena. Edina izjema je bil pohodni dan od Vogla do Črne prsti, saj zadnji del te sicer zelo lepe ture – nekateri ji pravijo kar botanični vrt – poteka po ozki poti na strmem travnatem območju. Sploh glede na to, da sem bila pred leti na

Pot proti Rodici  
Foto: Lidija Zajec







*Vogel se spogleduje s Triglavom.*  
*Foto: Lidija Zajec*

podobnem terenu priča helikopterskemu reševanju, ki se ni dobro končalo, sem imela zelo slab občutek.

Že prvi dan sem ugotovila, da tokrat ne bo šlo zlahka. Vzpon na Krn mi je dal vetra. Do planine Kuhinje me je peljala prijateljica in s psičko sta me spremljali do vrha Krna. Spust v dolino je bil – zaradi lege seveda, precej drugačen, zdelo se je, kot da sem v drugem letnem času. Če je na primorski strani vse buhtelo od cvetenja in brenčalo od čebel in ostalih žuželk, je bila gorenjska stran še polna snežnih zaplat. Vmes pa rože, kar je s kontrastom ponujalo svojevrstno lepoto. Polje rumenih pogačic nad zaplato snega. Spust po strmih snežnih pobočjih je bil zabaven, a hkrati naporen. Do kočice sem prišla utrujena in bila preseščena nad množico pohodnikov, saj na poti z vrha nisem srečala prav nikogar. Tudi dva nemška pohodnika sta povedala, da sta bila prejšnje dni v kočah oziroma bivakih v večini sama. Seveda na podaljšani konec tedna in začetek počitnic ni le meni padlo na pamet, da izkoristim čas za hribe. Kočice so se napolnile, hribi pravzaprav ne.

Drugi dan sem krenila po znani poti proti Komni, mimo impresivnih ostankov kasarne Za Lepočami, ki je bila svoj čas del tako imenovanega alpskega zidu; ta je varoval italijansko kopensko mejo, določeno z Rapalsko pogodbo leta 1920. Pri kočici pod Bogatinom sem zavila proti Sedmerim jezerom. Tudi ta kočica je bila pričakovano zelo obiskana; tu sem imela rezerviran polpenzion in spanje na skupnih ležiščih. Kmalu po prihodu je začelo deževati, zato z obetanim sprehodom okoli dvojnega jezera ni bilo nič. Napoved za naslednji dan je bila obetavnejša, vsaj za popoldan. Ponoči je deževalo, tudi še jutraj. Ker se mi ni nikamor mudilo, saj so dnevi v tem delu leta najdaljši, hoje pa tega dne ne veliko, sem se na pot odpravila šele okoli desetih, ko je začasno prenehalo deževati. Nahrbtnik sem pustila v kočici in jo mahnila proti Prehodavcem.

Do Ledvičke mi je uspelo priti celo brez pelerine. Tam sem tudi prvič in zadnjič na poti opazila planike. Od sicer krasnih razgledov ni bilo nič, oblaki so požrli vsa hribovja. Zato sem pa čez čas zagledala kozoroga, in še enega; verjetno par, saj je imela druga žival precej manjše rogove. Živali sta se mirno pasli na sosednjem bregu, me pozorno nadzorovali, ampak brez znakov nezaupanja. Opazovanje je trajalo kar nekaj časa, potem je par krenil izza mojega pogleda, jaz pa sem zadovoljna s srečanjem nadaljevala hojo; mimogrede, na tem delu poti sem zaradi slabega vremena srečala več kozorogov kot ljudi. Ker se vreme ni in ni hotelo obnašati primerneje, sem se odločila, da se vrnem še pred dosegom načrtovanega cilja. Na poti sem srečala še enega kozoroga, ki se je pasel čisto blizu poti. Počasi sem se mu približevala po poti in ločilo naju je le kakih deset metrov. Če že z razgledi ni bilo nič, so bila ta srečanja poplačilo za današnjo dopoldansko pot.

Proti Komni spet ni šlo brez dežja, zadnjo uro me je pralo, namočilo spodnji del oblačil in čevlje. K sreči se je ob peči v kočici čez noč vse posušilo. Malce me je skrbel naslednji odsek poti Komna–Vogel, saj nimam ravno dobre orientacije, branje zemljevidov pa tudi ni med mojimi najboljšimi spretnostmi. Po tej poti sem enkrat že šla, sicer v drugo smer, a v spominu sem imela kar nekaj razpotij, kjer ni bilo čisto jasno, kam je treba. Ampak to je bilo pred leti. Zdaj je pot lepo označena in pregledna, zlasti prvi del mi je ostal v spominu kot pot metuljev, saj so me prav množično in razigrano spremljali. Odsek ne ponuja spektakularnih razgledov, samo na enem delu, precej pri Komni se odpre pogled na bohinjsko kotlino z jezerom. Nekaj nevspečnosti z orientacijo je bilo na predelih bliže Voglu, saj se je pot ponekod še izgubila v snegu. Ampak z nekaj tavanja so se stvari razjasnile, večjih težav ni bilo, dvakrat pa sem za pomoč pri smeri za vsak primer uporabila aplikacijo na telefonu.



Že kak dan prej sem se odločila, da zaradi utrujenosti in spolzkega terena, ki vodi po strmih travnikih do Črne prsti, v kombinaciji z vrtoglavico malce spremenim načrt in si privoščim dan počitka, saj sem vendar na dopustu. Bila sem zadovoljna, ko sem našla prirodno nadomestilo, namreč – dan v Bohinju, kamor bi se z Vogla odpeljala z gondolo, potem pa naslednji dan iz Bohinjske Bistrice na vlak do Podbrda in od tam – kot po osnovnem načrtu – do Petrovega Brda in na Porezen. Ampak ... tudi to se ni zgodilo. Že drugi dan poti me je namreč začel boleti zob. Pa ravno zdaj! En (dobesedno) mali piškav zob mi je prekrizal načrte in pokvaril dopust. Ko se je začel oglašati, sem ga ignorirala in upala, da bo pametnejši odnehal. Ampak vsak dan je bolj kazalo, da bom morala biti pametnejša jaz. Tablete so sicer naredile svoje, ampak s seboj sem jih imela le za prvo silo. Tako sem na koncu koncev morala pot zaključiti že peti, namesto deveti dan. Namesto počivat v Bohinju sem šla v Ljubljano k zobozdravniku. Na začetku sem bila zelo slabe volje, ampak včasih pač telo zahteva svoj takojšnji servis. Zobobol ni hec, preverjeno!

Na Voglu sem se po jutranjem dežju odpravila vsaj na Šijo, potem me je ujel še dež za nasvidenje. Zgodaj popoldan sem se z gondolo spustila v dolino in se z avtobusom odpeljala v Ljubljano. Poseg je bil res nujen, zato sem bila konec koncev, ko sem bila rešena bolečin, vseeno zadovoljna. Nauk zgodbe, ki



si ga bom dobro zapomnila, je preprost: če te boli zob, pojdi k zobozdravniku. Če bi to naredila, ko se je zob oglašil prvič ali drugič, na dopustu ne bi imela težav. Ali pač, kdo ve? Tisti, ki se smeji našim načrtom, ima najbrž na zalogi še celo paletno presenečenj. ●

*Ujete dežne kaplje  
Foto: Lidija Zajec*



## VAŠ PARTNER V STENI



[WWW.HANWAG.COM](http://WWW.HANWAG.COM)



OUTDOOR FOOTWEAR  
SINCE 1921



### HANWAG FERRATA II GTX

Čevelj, ki združuje plezalne zmogljivosti in udobje pri hoji. Izdelan za skoraj vsak alpski teren: Za lažje alpsko plezanje in najzahtevnejše zavarovane plezalne poti. Lahek, fleksibilen in hibriden, združljiv s polavtomatskimi derezami.



# Samoten turnosmučarski raj

## Nad dolino Pöllatal

Zbudim se, še preden to naznani namizna budilka. Pravzaprav bujenja takrat, ko grem na turno smuko, sploh ne potrebujem. Med oblačanjem skozi okno opazujem temne silhuete domače Martuljške skupine, obsijane z medlo lunino svetlobo. Pogled usmerim v temačen navpični zid Široke peči.

Misli me za trenutek ponesejo v preteklost, ko sem pred četrst stoletja v krušljivi smeri Ogrin-Župančič doživljal svoj alpinistični krst. Oko potuje proti belemu traku izteka Jugove grape, ki se nad Tremi macesni razširi in razlije na prodišča magične krnice Za Akom. Na ostankih snežnega jezika, ki se je najbolj približal Bivaku III, sem v mladosti večkrat sklenil

turnosmučarsko sezono. Nad gozdno pregrado, ki razmejuje krnici Za Akom in Pod Srcem se v nebo dviga impresiven gorski trojček – Oltar, Velika in Mala Ponca. Med prva dva se vijugasto zajeda Kačji jezik, po katerem poteka atraktiven alpinistični spust. S škrbine med Poncama se skozi Kotle spušča strmo snežišče, ki se izteče v krnico Pod Srcem. Nad njo se zazrem





v veličastno piramido Špika, katerega stena v soju lune deluje še bolj nedostopna. Lično urejen bivač le slutim nad preprogo rjavih macesnov, prekritih z mehko snežno odejo. Nepopisno srečen sem lahko, da vso to lepoto lahko občudujem iz domače spalnice.

## Raziskovanje neznanih zasneženih gora

Med vožnjo po široki Dravski dolini se noč poslovi. Kot običajno mi tudi tokrat pogled pritegne enakomeren naklon razpotegnjenega Gmeinecka, katerega teme je pravkar objel uvodni sončni žarek prebujajočega se jutra. Oranžna svetloba nadaljuje z razlivanjem čez njegova položna prostranstva. Ko precej nižje doseže gozdno mejo, zažari celotno vršno pobočje. Edinstveno rojevanje dneva me vedno znova prevzame in nadaljevanje nabiranja kilometrov postane prijetnejše. Čez prelaz Katschberg se spustim v turnim smučarjem izjemno priljubljeno pokrajino Lungau. Tokrat se prvič peljem proti izviru reke Mure, kjer je izhodišče moje današnje ture.

Pripravim se za vzpon. Počasno, lahkotno zbiranje višinskih metrov po položni cesti raje skrajšam z naporejšim vzpenjanjem po strmem kolovozu. Na srečo moje smuči sledijo utrti gazi turnega smučarja, ki je

vrh obiskal že včeraj. Predhodnik mi je prihranil nekaj gaženja, predvsem pa razpletanja orientacijskih zank. Za sled sem mu bil hvaležen, še bolj pa za njegovo objavo na spletu. Splet nam večkrat olajša izbiro cilja, a nas obenem osiromaši za prvinsko odkrivanje zasneženih gora. Do planine Hiasler nebo še prekriva oblačni pokrov, nad gozdno mejo pa soncu uspe vse bolj prodreti skozenj. Položno vzpenjanje po dnu široke doline se z višino spremeni v iskanje ustrezno zasneženega pobočja, ki me v naraščajoči naklonini pripelje na sedlo Murscharte. Po skopo sneženem hrbtu pristopim do križa na vrhu gore Oblitzen. Gorska pregrada je zadržala sloj oblakov na koroški strani, medtem ko se je nad pokrajino Lungau že povsem razjasnilo. Srečo imam, da tudi nad dolino Pöllatal sonce pospešeno razkrajja še zadnje preostale otočke meglic in oblakov. S pogledom raziskujem meni znane in neznanе okoliške vršace in razmišljam, koliko prijetnih zgodb je povezanih z gorami. Številna dejanja so se mi za vedno vtisnila v spomin. In koliko imenitnih dogodivščin še ostaja za prihodnost ... Ker ne bi rad zamudil optimalnih razmer, se kmalu pripravim za spust. Z vrha se začne nizanje zavojev po trdi, napihani skorji, ki se med smučanjem ne predira. S padanjem nadmorske višine se spreminja tudi snežna podlaga in v kotanjah me pričaka sipek pršič na trdi podlagi, v kateri se potapljata konici smuči. Smučarska poezija se nadaljuje čez planino, kjer se količina mehkega snega le še poveča. Srečo imam, da je cesta izdatno zasnežena do izhodišča in smuči zadovoljen snamem šele poleg svojega avtomobila. Za menoj je še ena uspešno zaključena raziskovalna tura na obrobju narodnega parka Visoke Ture.

## Pöllatal

Še preden želimo na severu zapustiti avstrijsko Koroško bodisi skozi Turski predor bodisi čez prelaz Katschberg, se na naši levi, zahodni strani odpre pogled na razpotegnjeno ledeniško dolino z neobičajnim imenom Pöllatal. Ob njenem izteku je raztresenih nekaj manjših vasic in zaselkov brez turističnih nastanitvev. Vzrok za to je najbrž treba iskati v bližnjem smučarskem središču Katschberg, ki premore dovolj prenočitvenih objektov, oskrbovanih vse leto. Pöllatal je naravni rezervat, vključen v evropsko omrežje posebnih varstvenih območij Natura 2000, razglašeni v državah članicah Evropske unije z osnovnim ciljem ohraniti biotsko raznovrstnost, ki je za pohodnike zanimiva predvsem v poletnem času. Domačini so si namreč izmislili vlakec z imenom Tschu-Tschu-Bahn, ki povezuje kraj Rennweg s kočjo Kochlöffelhütte in je prava turistična atrakcija, predvsem za družine z

*V sredini kraljuje najvišji Schober, desno pod njim je s soncem obsijano trikatno vršno pobočje Eisigspitza, še bolj desno pa zasnežen kopasti vrh Waschganga. Levo od Schobra so od desne proti levi nanizane naslednje gore: Seemannwand, Elendspitze, Reitereck in Wandspitze. Foto: Mitja Peternel*







Razgled z vrha Oblitzna. Na južni strani doline Pöllatal se levo dvigajo trije Malteiner Sonnblicki (Mittlerer, Kleiner in Grosser), v sredini sta zasnežena Lanischeck in Karschneideck, desno pa skalnata Lanisch oz. Kleiner ter Grosser Hafner.  
Foto: Mitja Peternel

majhnimi otroki. Za večino obiskovalcev doline se njeno raziskovanje zaključi pri zgoraj omenjeni koči. Nekateri pohodniki pa se odločijo sprehod podaljšati do zanimivih ledeniških jezer Lanischseen. Dosežemo jih mimo številnih slapov, ki se v kaskadah prelivajo čez skalne pragove. Za njihovo občudovanje si je najustreznejše izbrati jesenski čas, ko zlatijo macesni. Le malo pa je gornikov, ki si v kopnem za cilj izberejo katerega izmed pahljačasto raztresenih vrhov, med katerimi nekateri dosegajo ali celo presegajo magično mejo tri tisoč metrov. Najvišji je Grosser Hafner,

Mogočna severna stena Schobra z Eisigspitza; levo je trikotni Seemannwand.  
Foto: Mitja Peternel



3076 m. Njegov glavni vrh je pomaknjen proti zahodu in razmejuje dolini Maltatal in Murtal ter daje ime celotni gorski skupini. Greben se v jugovzhodni smeri čez Lanischhafner, 3018 m, in Karschneideck, 2972 m, nadaljuje do Lanischeck, 3023 m, ter Grosser Malteiner Sonnblick, 3030 m. Ta na severni strani z Mittlerer Malteiner Sonnblickom, 3000 m, in Kleiner Malteiner Sonnblickom, 2990 m, tvori slikovito krnico. Proti vzhodu je še nekaj zanimivih, vendar manj znanih dvatisočakov: Waschgang, 2709 m, Eisigspitz, 2747 m, Schober, 2967 m, in Seemannwand, 2822 m. Na severu dolino zapirajo Kesselwand, 2852 m, Kesselspitze, 2764 m, Oblitzen, 2657 m, Storzspitze, 2469 m, in Kareck, 2481 m, ki leži nad smučiščem Katschberg. Poleti je med omenjenimi vrhovi največ obiska razumljivo deležen najvišji izmed njih – Grosser Hafner. Vendar si gorniki za izhodišče praviloma ne izberejo doline Pöllatal, pač pa južneje ležečo Maltatal, od koder je pristop na vrh krajši in tehnično najmanj zahteven. Ostali cilji se v kopnem le redko pojavijo na seznamu zaželenih gorskih vršacev hribovskih navdušencev. A kdor misli, da se obiskanost v zimskem času poveča, se moti. Gore v tem najbolj vzhodnem delu Visokih Tur so rezervirane za zbiralce neobleganih, vendar nič manj privlačnih smučarskih vrhov. Cilji so po konfiguraciji zelo raznoliki, med njimi pa prevladujejo predvsem široke planjave zmernih naklonin, ki jih ima večino turnosmučarskih navdušencev najraje. Kdor želi uživati v vijuganju po prostranih, razgibanih pobočjih, naj se odpravi na Seemannwand, ki je širšim množicam večinoma še neodkriti biser. Razlog za manjši obisk se verjetno skriva tudi v veliki višinski razliki, ki jo moramo prehoditi, če želimo uživati razgled z dobrih 2800 metrov visokega vrha. A dolg, vendar tehnično nezahteven vzpon nam v dobrih snežnih pogojih ponudi višinski kilometer in pol smučanja. Zgornji





*Pogled z Eisigspitza proti zahodu – v sredini trojček Malteiner Sonnblickov, desno spodaj pod njimi pa zasneženi vrh Waschganga. Povsem desno je dolina Pöllatal, nad katero se dvigajo Schurfspitze (desno) in Kesselspitze, Silbereck ter Eisenkopf (levo).*

*Foto: Mitja Peternel*

dve tretjini potekata po odprtih prostranstvih nad gozdno mejo, spodnja tretjina pa po gozdni cesti. Čeprav je Seemannwand najprimerneje obiskati proti koncu zime, se dobre razmere večkrat ustvarijo že januarja in februarja, seveda ob zadostni količini snežne odeje. Izhodišče za obisk preostalih smučarskih vrhov nad dolino je pomaknjeno proti osrednjem delu Pöllatala. Ker ceste do tja v zimskem času ne pluzijo, je najbolje počakati, da sneg skopni, v nasprotnem primeru bodo že tako dolge ture še daljše. Gore, ki najpogosteje doživijo obisk turnih smučarjev, so: Eisigspitz, Waschgang,

Mittlerer Malteiner Sonnblick, Lanischeck in Karschneideck. Eisigspitz odlikuje lepa široka dolina, ki je po sredini razmejena s skalnato pregrado. Vzpenjamo se proti mogočni piramidasti steni Schobra, ko pa jo izgubimo izpred oči, se pred nami pojavi trikotno pobočje našega cilja. Ta zelo spominja na zaključno strmino Prestreljenika, le da je za kako stopinjo manj strmo. Waschgang je imenitna pomladanska tura, ki nas vodi čez razgibane planjave, mimo v led okovanega visokogorskega jezera. Ima pa gora eno slabost, ki je še posebej izrazita v zimah z malo snega – z vršnega hrpta



*Reitereck in Elendspitze nad krnico Lasörnkar*

*Foto: Mitja Peternel*





Nad dolino Maltatal izstapa kraljica Visokih Tur – Hochalm Spitze.

Desno je trikotni Grosser Malteiner Sonnblick, levo pa so vrhovi nad dolino Gossgraben v gorski skupini Reisseck.

Foto: Mitja Peternel

veter običajno spiha ves sneg, zato smuka z najvišje točke ni možna. Se je pa do majhnega, improviziranega križa vredno potruditi peš, saj je od tam lep pogled na okoliške vršace. Mittlerer Malteiner Sonnblick velja za najdaljšo turo v dolini. Pripelje nas na najvzhodnejši tritisočak v Alpah, za kar bi si zagotovo zaslužil nekaj več pristopov. Poglavitna vzroka za majhen obisk sta zagotovo zelo kratka sezona ter velika višinska razlika med izhodiščem in vrhom. A kdor se bo povzpел na njegovo teme, bo nagrajen z edinstvenim razgledom na mogočno steno Schobra. Če se nam

bodo poklopile še snežne razmere, bomo zagotovo doživeli enega vrhuncev smučarske sezone (opis ture si lahko preberete v *Planinskem vestniku*, 3/2015). Pristop, predvsem pa spust s sosednjega Lanischecka je tehnično precej zahtevnejši, saj nam dostop do najvišje točke otežuje strma stena, ki je posledično tudi zelo plazovita, zato se nanj varno povzpemo le v povsem stabilnih snežnih razmerah s popolno alpinistično opremo (cepin, dereze, čelada). Nekoliko položnejši je vrh Karschneidecka, a mu več obiska najbrž preprečuje njegova višina – do tritisočaka mu namreč zmanjka borih 28 metrov. Nad dolino Pöllatal se nahaja tudi v uvodu opisani Oblitzen, a pristop in smučanje po širokem, vendar zelo strmem pobočju nad kočjo Lanisch-Ochsenhütte zahteva ustrezno alpinistično opremo za vzpon (cepin, dereze, čelada), obenem pa povsem stabilne snežne razmere za spust. Ker je podlaga travnata, strmina pa obrnjena proti jugu, je nevarnost snežnih plazov še toliko večja! Če bomo želeli smučati z vrha Oblitzna v dolino Pöllatal, bomo morali natančno preučiti snežne pogoje. Poleg tega bomo morali imeti tudi veliko sreče, saj je pobočje poleg plazov močno izpostavljeno sončnim žarkom in posledično zelo hitro kopno. Ni odveč dodati, da smučanje zahteva ustrezno smučarsko znanje, saj bi imel zdrš po strmem pobočju predvsem v trdem snegu lahko usodne posledice. A kdor bo upošteval zgoraj omenjena priporočila in se na turo ustrezno pripravil, bo nagrajen s sedemsto višinskimi metri strme smuke, ki se je bo zagotovo še dolgo spominjal. Smučanje proti severu, proti izviru reke Mure je resnično manj adrenalinsko, vendar nedvomno veliko varnejše.

Kdor se bo odločil za obisk doline Pöllatal, samotnega turnosmučarskega raja v naročju najvzhodnejših tritisočakov Visokih Tur, bo nagrajen z edinstvenimi razgledi ter prostranimi smučarskimi planjavami. Vendar se bo moral za dosego svojega cilja, ne glede na njegovo ime, v vsakem primeru kar pošteno potruditi! ○

## Informacije

**Kako do izhodišča:** Iz Ljubljane se peljemo po avtocesti skozi karavanški predor mimo Beljaka, Spittala in Gmünda do izvoza Rennweg. V prvem križišču zavijemo desno proti Katschbergu. V kraju Mühlbach nas smerna puščica usmeri levo v dolino Pöllatal (Seemannwand, Eisigspitz, Waschgang). Če z vožnjo nadaljujemo čez cestni prelaz Katschberg ali pa skozi prvi turski predor (Tauertunnel) do kraja St. Michael im Lungau (plačilo cestnine 5,50 evra), za cestninsko postajo nadaljujemo levo proti Zederhausu. Za podvozom pod avtocesto v kraju Unterweissburg nas smerna tabla usmeri levo proti kraju Muhr v dolini Murtal (Oblitzen).

**Literatura:** Mitja Peternel: *Najlepši turni smuki avstrijske Koroške*. Sidarta, 2011.

Manfred Korbaj: *1. Kärntner Schitourenführer (Band I)*. H. Weisshaupt Verlag, 1997.

Rudolf & Siegrun Weiss, Kurt Schall: *Schitouren-Atlas Südtirol & Österreich Süd*. Schall – Verlag Wien, 2009.

Robert Zink: *Schitouren in den Südalpen II*. Carinthia Verlag, 2009.

**Zemljevidi:** *Nationalparkregion Nockberge – Liesertal*, Kompass 66; 1: 50.000.

*Liesertal – Maltatal – Millstätter See – Spittal a.d. Drau – Nockalmstraße*, Freytag & Berndt, WK 221, 1: 50.000.

*Radstädter Tauern – Katschberg – Lungau*, Freytag & Berndt, WK 202, 1: 50.000.



## Seemannwand, 2822 m

Visoke Ture,  
skupina Hafner



Seemannwand leži v gorski skupini Hafner v Visokih Turah. Je najvišja gora v grebenu med Reitereckom na jugovzhodu in Schoberjem na severozahodu. Z vrha se proti vzhodu spušča prostrana krnica Lasörnkar, ki jo krasijo številna majhna jezera. Po njej poteka prekrasen turni smuk pod severnimi stenami Reiterecka, Wandspitze in Sternspitze. Smuk s Seemannwanda velja za enega najlepših na severnem Koroškem, vendar je zaradi zelo dolgega dostopa relativno malo obiskan. Če imamo srečo, nam pobočja krnice Lasörnkar že v zimskem času ponudijo odlične pogoje za smučanje v mehkem pršiču. Običajno se na vrh povzpemo marca ali aprila, ko se sipek pršič že preobrazí v spomladanski srenec. Razgled z vrha, predvsem proti jugu, kjer kraljuje tritisočak Hochalmspitze, je resnično nepozaben. Proti jugovzhodu se pod nami odpre dolina Maltatal, v daljavi pa lahko prepoznamo greben najvišjih vrhov Julijskih Alp in Karavank.

**Zahtevnost:** Zahteven turni smuk. Pristop s smučmi na Seemannwand je dolg in naporen, zato od nas zahteva

ustrezno fizično pripravljenost. Območje krnice Lasörnkar, še posebej pod škrbino Perschitzscharte, je deloma izpostavljeno snežnim plazovom, zato se na turo podajmo le v stabilnih snežnih razmerah in ne neposredno po sneženju.

**Oprema:** Osnovna turnosmučarska oprema, plazovna žolna, lopata in sonda. Pri prečenju strmih pobočij nam bodo v pomoč srenači.

**Višinska razlika:** 1519 m

**Izhodišče:** Parkirišče pod planino Tendlalm, 1303 m. Iz Ljubljane se peljemo po avtocesti skozi karavanški predor mimo Beljaka, Spittala in Gmünda do izvoza Rennweg. V prvem križišču zavijemo desno proti Katschbergu. V kraju Mühlbach nas smerna puščica usmeri levo v dolino Pöllatal. Pod avtocesto se pripeljemo do križišča, v katerem zavijemo desno proti Griesu in Oberdorfu. Nadaljujemo proti izhodišču.

WGS84: N 47,051801°, E 13,528994°

**Časi:** Vzpon 4–5 h

Spust 1–1.30 h

Skupaj 5–6.30 h

**Sezona:** Najprimernejša meseca sta

marec in april, a se večkrat že v kalendarjski zimi ustvarijo ustrezne razmere za dobro smuko.

**Vodniki:** Mitja Peternel: *Najlepši turni smuki avstrijske Koroške*. Sidarta, 2011; Manfred Korbaj: *1. Kärntner*



Dolga vijugasta sled vzpona skozi prostrano krnico Lasörnkar proti vrhu Seemannwanda  
Foto: Mitja Peternel

## Eisigspitz, 2747 m

Visoke Ture,  
skupina Hafner



Eisigspitz, za katerega zasledimo tudi ime Moar-Eissig, je manj izrazit vrh v gorski skupini Hafner. V senci mogočnega Schoberja in zahodneje ležečih tritisočakov je kar nekoliko zapostavljen. Še najzanimivejši postane na prehodu v spomladanski čas, ko se snežna odeja na njegovih pobočjih že preobrazí. Trikotna, do 40 stopinj nagnjena vzhodna pobočja zelo spominja na domači Prestreljenik v Julijskih Alpah. Strmina vabi zahtevnejše turne smučarje, da vanjo zarišejo svoj niz vijug. Kljub temu obiskovalce Eisigspitza v času turnosmučarske sezone lahko preštejemo na prste ene, največ obeh rok. Na to zagotovo vpliva razmeroma dolg dostop do vršnega pobočja in precej kratka sezona, ko moramo upoštevati prevoznost ceste do izhodišča ter količino in stanje snežne odeje. A kdor bo vrh obiskal v optimalnih snežnih razmerah, bo v spustu po širih prostranstvih do kočice Moarhütte navdušeno vriskal ob smučanju po spomladanskem srencu in tura mu bo še lep čas ostala v spominu. Morda velja le namig, da se na turo ne odpravljajte sami. Lepote čudovite

doline Pöllatal je namreč prijetno občudovati s svojimi najboljšimi turnosmučarskimi prijatelji.

**Zahtevnost:** Zelo zahteven turni smuk.

Smučarski pristop na Eisigspitz je dolg in naporen, zato od nas zahteva ustrezno fizično pripravljenost. Strmo vršno pobočje je plazovito, zato ga lahko obiščemo le v povsem stabilnih snežnih razmerah. Za varen vzpon do najvišje točke je priporočljiva uporaba zimske alpinistične opreme (cepín, dereze, čelada). Smučanje z vrha zahteva ustrezno smučarsko znanje, saj bi imel zdrs po strmih pobočju lahko zelo neprijetne posledice.

**Oprema:** Osnovna turnosmučarska oprema, plazovna žolna, lopata in sonda, cepín, dereze in čelada.

**Višinska razlika:** 1380 m

**Izhodišče:** Letno parkirišče v dolini Pöllatal, 1370 m. Iz Ljubljane se peljemo po avtocesti skozi karavanški predor mimo Beljaka, Spittala in Gmünda do izvoza Rennweg. V prvem križišču zavijemo desno proti Katschbergu. V kraju Mühlbach

nas smerna puščica usmeri levo v dolino Pöllatal. Pod avtocesto se pripeljemo do križišča, v katerem zavijemo desno proti Griesu in Oberdorfu. Z vožnjo nadaljujemo mimo planine Tendlalm, 1303 m, proti koncu doline. Na višini 1370 metrov je na levi strani ograjeno parkirišče, kjer pustimo avto (prepoved nadaljnje vožnje s prometnim znakom).

WGS84: N 47,05821°, E 13,50747°



Pri vzpenjanju na Eisigspitz nam pogled vseskozi uhaja proti strmi severovzhodni steni Schobra.

Foto: Mitja Peternel



# Seemannwand, 2822 m

Visoke Ture,  
skupina Hafner



*Schitourenführer (Band 1)*. H. Weishaupt Verlag, 1997; Rudolf & Siegrun Weiss, Kurt Schall: *Schitouren-Atlas Südtirol & Österreich Süd*. Schall – Verlag Wien, 2009; Robert Zink: *Schitouren in den Südalpen II*. Carinthia Verlag, 2009.

**Zemljevidi:** *Nationalparkregion Nockberge – Liesertal*, Kompass 66; 1: 50.000; *Liesertal – Maltatal – Millstätter See – Spittal a.d. Drau – Nockalmstraße*, Freytag & Berndt, WK 221, 1: 50.000; *Radstädter Tauern*

– *Katschberg – Lungau*, Freytag & Berndt, WK 202, 1: 50.000.

**Vzpon:** Nad parkiriščem nadaljujemo proti planini Tendlalm, 1303 m, vendar nas tik pod njo puščica usmeri levo čez most, proti (zaprti!) koči Lasörnhütte, 1865 m, oziroma jezeru Lasörnsee, 2313 m. Lasörnhütte lahko udobno dosežemo v jugozahodni smeri po gozdni cesti, ki poteka desno od markirane poti št. 13, vendar je vzpon po markirani poti vzdolž potoka Lasörnbach krajši in zato priporočljivejši. Nad kočjo

Lasörnhütte v zahodni smeri kmalu dosežemo spodnji del široke krnice Lasörnkar, od koder nadaljujemo do zamrznjenega jezera Lasörnsee pod strmo steno Girlitzspitze, 2468 m. Tu se v loku usmerimo proti jugozahodu, kjer v daljavi lahko že razberemo nadaljevanje poti proti vrhu. Pod škrbino Perschitzscharte, 2700 m, ki leži med vrhovoma Ebeneck, 2696 m, in Seemannwand, 2822 m, se naklonina pobočja nekoliko poveča, vendar nas široka, položna grapa lepo popelje do vršnega pobočja, od koder v zahodni smeri na smučeh pristopimo do križa. Če želimo, se lahko v zahodni smeri po nezahtevnem grebenu peš povzpemo do glavnega vrha, ki je le šest metrov višji od našega cilja.

**Spust:** Glede na snežne razmere izberemo najbolj optimalno smer spusta po široki krnici Lasörnkar. Pod kočjo Lasörnhütte je najbolje slediti gozdni cesti.

Mitja Peternel

# Eisigspitz, 2747 m

Visoke Ture,  
skupina Hafner



**Časi:** Vzpon 3.30–4.30 h  
Spust 1–1.30 h  
Skupaj 4.30–6 h

**Sezona:** Marec in april

**Vodnika:** Manfred Korbaj: *1. Kärntner Schitourenführer (Band 1)*. H. Weishaupt Verlag, 1997; Robert Zink: *Schitouren in den Südalpen II*. Carinthia Verlag, 2009.

**Zemljevidi:** *Nationalparkregion Nockberge – Liesertal*, Kompass 66; 1: 50.000; *Liesertal – Maltatal – Millstätter See – Spittal a.d. Drau*

– *Nockalmstraße*, Freytag & Berndt, WK 221, 1: 50.000; *Radstädter Tauern – Katschberg – Lungau*, Freytag & Berndt, WK 202, 1: 50.000.

**Vzpon:** S parkirišča v nekaj minutah dosežemo kočjo Asenhütte, ob kateri je zanimiva kapelica. Položni gozdni cesti sledimo do nadmorske višine 1550 metrov. Tu se v levo odcepi gozdna cesta, po kateri nadaljujemo vzpon. Da smo na pravi poti, nam potrди tudi napis na lesenem kažipotu Eissigalmweg. Po cesti se sprva

položno vzpenjamo proti jugovzhodu, pred lovsko kočjo Ramsbacher Jagdhütte, 1759 m, pa zavijemo proti jugozahodu ter po zahodni strani potoka Eisigbach nadaljujemo proti mogočni trikotni steni Schobra. Med redkimi macesni mimo kočje Tschepelhütte, 1952 m, pridemo do gozdne meje. Ko dosežemo vrh skalne rame z imenom Schulter na naši desni, zavijemo proti zahodu. Odpre se nam pogled na vršno pobočje Eisigspitza. S smučmi na nogah gremo do njegovega vnožja. Nato pa smučji pritrdimo na nahrbtnik, se po potrebi opremimo s cepinom, z derezami in s čelado, ter iskajoč najlažje prehode splezamo do najvišje točke.

**Spust:** Zaradi naklona se po vršni strmini spustimo zelo previdno. Pod njo imamo dve možnosti nadaljevanja. Lahko smučamo po poti vzpona ali pa po zahodni, senčni strani rame (Schulter). Ta varianta spusta je priporočljivejša, če je močno dopoldansko sonce že omehčalo snežno površino.

Mitja Peternel



## Waschgang, 2709 m

Visoke Ture,  
skupina Hafner



Waschgang v gorski skupini Hafner sodi med zanimivejše smučarske vrhove nad dolino Pöllatal. Samotna, čudovita dolina na severu avstrijske Koroške med turnosmučarsko sezono na srečo privabi le redke navdušence, ki med spustom uživajo med vijuganjem po prostranih pobočjih našega cilja. Žal je sezona za obisk Waschganga omejena le na konec koledarske zime in začetek pomladi. Če se

odločimo za zimski obisk gore, moramo računati z nekaj dodatne hoje po položni dolini, ki jo pozimi ne plužijo. Če pa se na turo odpravimo prepozno, bo spodnji del ture že kopen in bomo morali smuči nositi. Priprava na turo tako od nas zahteva še dodatno zbiranje informacij o prevoznosti ceste in stanju snežne odeje. Če bomo imeli srečo, bomo podatke pridobili na katerem izmed spletnih portalov z

opisi aktualnih turnosmučarskih razmer. Odlika ture je široka dolina Ödenlanisch, ki ponuja tisoč višinskih metrov razgibane spusta izpod vrha do lovske kočice nad slapom Lieserfall, 1716 m. Pri spustu v optimalnih snežnih razmerah bomo do gozdne meje zadovoljno nizali zavoj za zavojem v le rahlo odpuščen pomladanski srenec.



Eisgispitz, Seemannwand in Schober z vrha Waschganga Foto: Mitja Peternel

**Zahtevnost:** Zahteven turni smuk. Pri vzponu na Waschgang se moramo povzpeti za dobrih 1300 višinskih metrov, zato od nas zahteva dobro telesno kondicijo.

**Oprema:** Osnovna turnosmučarska oprema, plazovna žolna, lopata in sonda. Srenače bomo potrebovali pri prečanju strmih pobočij.

**Višinska razlika:** 1339 m

**Izhodišče:** Letno parkirišče v dolini Pöllatal, 1370 m. Iz Ljubljane se peljemo po avtocesti skozi karavanški predor mimo Beljaka, Spittala in Gmünda do izvoza Rennweg. V prvem križišču zavijemo desno proti Katschbergu. V kraju Mühlbach nas smerna puščica

## Oblitzen, 2658 m

Visoke Ture,  
skupina Hafner



Oblitzen je dokaj neizrazit vrh v skupini Hafnerja na deželni meji med avstrijsko Koroško in Salzburgsko. Na jugu dolgega grebena leži čudovita samotna dolina Pöllatal s prvovrstnimi turnosmučarskimi vrhovi, na severu pa se v smeri vzhod-zahod razprostira zgornji del doline reke Mure z njenim izvirrom. Oblitzen je imeniten smučarski cilj, ki ga je najprimerneje obiskati proti koncu koledarske zime, ko je snežna odeja dovolj debela, da sega do izhodišča. Gozdna meja se zaključuje pri planini Hiasler Alm, nad njo pa se razprostira široka dolina. Ponuja nam več kot 800 višinskih metrov optimalnega smučarskega pobočja, ki proti vrhu postaja vse strmejša. V stabilnih snežnih razmerah lahko z najvišje točke odsmučamo po strmini naravnost proti severovzhodu in si s tem turo še dodatno popestrimo. V ugodnih snežnih razmerah bodo široka prostranstva Oblitzna prekrita s sipkim pršičem, ki nam bo ponudil še največ smučarskih užitek.



Markanten križ na Oblitznu. Foto: Mitja Peternel

**Zahtevnost:** Zahteven turni smuk.

Vzpon na Oblitzen tehnično ni zahteven, je pa razmeroma dolg, saj nas do vrha čaka več kot 1400 višinskih metrov. Če je snežna podlaga trda ali celo poledenela, se poveča nevarnost zdrsa. Zato je priporočljiva uporaba srenačev, saj bi imel zdrs po strmem pobočju lahko neprijetne posledice. Ko se pod sedlom Murscharte naklon pobočja poveča, se poveča tudi

nevarnost plazov. Še posebej to velja pri smučanju z vrha naravnost navzdol proti planini Hiasler, kjer je strmina še za nekaj stopinj večja.

**Oprema:** Osnovna turnosmučarska oprema, plazovna žolna, lopata in sonda. Srenače priporočamo pri vzpenjanju po strmih, vršnih pobočjih.

**Višinska razlika:** 1422 m

**Izhodišče:** Parkirišče pri domačiji Reit, 1236 m. Iz Ljubljane se peljemo po



# Waschgang, 2709 m

Visoke Ture,  
skupina Hafner



usmeri levo v dolino Pöllatal. Pod avtocesto se pripeljemo do križišča, v katerem zavijemo desno proti Griesu in Oberdorfu. Z vožnjo nadaljujemo mimo planine Tendlalm, 1303 m, proti koncu doline. Na višini 1370 metrov je na levi strani ograjeno parkirišče, kjer pustimo avto (prepoved nadaljnje vožnje s prometnim znakom).

WGS84: N 47,05821°, E 13,50747°

**Časi:** Vzpon 3.30–4.30 h

Spust 1–1.30 h

Skupaj 4.30–6 h

**Sezona:** Marec in april

**Vodniki:** Manfred Korbaj: *1. Kärntner Schitourenführer (Band 1)*. H. Weisshaupt Verlag, 1997; Rudolf & Siegrun Weiss, Kurt Schall: *Schitouren-Atlas Südtirol & Österreich Süd*. Schall – Verlag Wien, 2009; Robert Zink: *Schitouren in den Südalpen II*. Carinthia Verlag, 2009.

**Zemljevidi:** *Nationalparkregion Nockberge – Liesertal*, Kompass 66; 1: 50.000; *Liesertal – Malताल – Millstätter See – Spittal a.d.*

*Drau – Nockalmstraße, Freytag & Berndt, WK 221, 1: 50.000; Radstädter Tauern – Katschberg – Lungau, Freytag & Berndt, WK 202, 1: 50.000.*

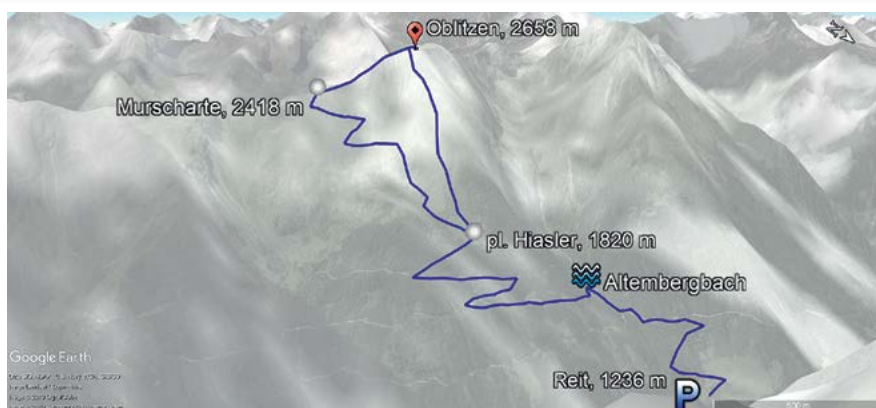
**Vzpon:** S parkirišča v nekaj minutah dosežemo kočo Asenhütte, 1370 m, ob kateri je zanimiva kapelica. Položna gozdna cesta nas nad potokom v zahodni smeri mimo razpela pelje nad slap Lieseretal, 1716 m. Tu dosežemo dno doline, po kateri pa ne nadaljujemo, ampak zavijemo levo proti lovski koči. Mimo nje se v jugozahodni smeri strmeje vzpnemo skozi vse bolj redek gozd. Nad gozdno mejo pridemo v široko dolino Ödenlanisch. Po njenem dnu se vzpnemo do višine okoli 2400 metrov. Tu se nam na desni strani odpre lep, nekoliko strmejši prehod, ki nas v zahodni smeri pripelje v kotanjo pod Waschgangom. Nadaljujemo proti jugu na greben. Glede na snežne razmere pustimo smuči in se peš v vzhodni smeri po lahko prehodnem grebenu povzpnejo do najvišje točke.

**Spust:** Spust opravimo po poti vzpona.

Mitja Peternel

# Oblitzen, 2658 m

Visoke Ture,  
skupina Hafner



avtocesti skozi karavanški predor mimo Beljaka, Spittala in Gmünda do Rennwega. Z vožnjo nadaljujemo čez cestni prelaz Katschberg ali pa skozi prvi turski predor (Tauerntunnel) do kraja St. Michael im Lungau (plačilo cestnine 5,50 evra). Za cestninsko postajo nadaljujemo levo proti Zederhausu. Za podvozom pod avtocesto v kraju Unterweissburg nas smerna tabla usmeri levo proti kraju Muhr. Po dolini reke Mure se peljemo skozi Muhr proti njenemu izviru. Preden cesta naredi oster ovinek

v desno, se levo odcepi cesta v zaselek Hintermuhr z domačijo Reit.

WGS84: N 47,10063, E 13,46722

**Časi:** Vzpon 3.30–4.30 h

Spust 1–1.30 h

Skupaj 4.30–6 h

**Sezona:** Februar in marec

**Vodnik:** Robert Zink: *Schitouren in den Südalpen II*. Carinthia Verlag, 2009.

**Zemljevida:** *Nationalparkregion Nockberge – Liesertal*, Kompass 66; 1: 50.000; *Radstädter Tauern – Katschberg – Lungau, Freytag & Berndt,*

WK 202, 1: 50.000.

**Vzpon:** S parkirišča poiščemo strm kolo-voz, ki nas v jugozahodni smeri pripelje na gozdno cesto. Po njej gremo proti jugovzhodu do potoka Altembergbach, ga prečimo in po njegovi vzhodni strani hodimo približno 250 dolžinskih metrov, nato pa izberemo levi odcep ceste, po kateri pridemo do planine Hiasler, 1820 m. Nad njo nadaljujemo po dnu široke doline. Ko se naklon poveča, v smeri jugovzhoda izberemo manj strmo pobočje, po katerem pristopimo na sedlo Murscharte, 2418 m. Tu zavijemo desno in se v zahodni smeri po širokem gorskem hrbtu povzpnejo do križa na vrhu Oblitzna.

**Spust:** Za spust imamo dve možnosti. Smučamo lahko po manj strmi poti pristopa. Če so snežni pogoji ustrezni in ni nevarnosti plazov, si lahko izberemo strm spust z vrha, ki nas v severovzhodni smeri pripelje naravnost na planino Hiasler. Po cesti in kolovozu odsmučamo do izhodišča.

Mitja Peternel



# Goli pred svojim strahom

## Monte Brento

Monte Brento je ena od številnih gora v okolici Arca. Razpotegnjen, z gozdovi in stenami posejan greben se dviga severno od mesta in z zahodne strani omejuje dolino reke Sarce, preden se izlije v Gardsko jezero. S 1545 metri višine na najvišji točki ne izstopa in zaradi številnih gora in drugih zanimivosti jo marsikdo komaj opazi. A kot vsaka gora, ne glede na skromno višino, obliko in druge atribute, omogoča lepa doživetja. Tudi plezalna, saj se ponaša z visokimi, divjimi stenami. V nečem pa je ta gora prav posebna, svetovno znana v krogu zelo specifične populacije.

### Božični večer

Hribi in gore žarijo v močnih barvah, prizori so ostri in jasni, pojemajoča toplota zahajajočega sonca pa se preliva v trpek mraz. Pospesim korak v majhni, popolnoma nepomembni tekmi z nočjo – z vrha želim videti temno rumeno kroglo, preden bo izginila za goratim zahodnim obzorjem. V gozdu se mojemu sopihanju občasno pridruži skrivnostno šumenje, a radovednemu, napetemu pogledu se ne izpostavi nič. Prejšnji dan sem slišal, da se prav na tem območju potika nekaj medvedov, ki so menda celo slovenskega porekla. Veselim se morebitnega srečanja, seveda z dobršno mero zdravega strahu. Spolzka, zasnežena bližnjica me iz strmega gozda zahodne strani privede na izpostavljeni greben. Uspe mi, na vrhu se okopljem v rumeni svetlobi in uživam v odprtem pogledu na vse strani, na množico kopnih hribov in zasneženih gora, na Gardsko in Kavedinsko jezero. Kontrast kovinskih barv vodovja in osenčenih sten ter toplega žarenja

prisojnih pobočij je nepopisen. Sneg na višjih gorah je kot praznični okras obzorij. Žal mi je, da nisem vzel spalne vreče, čudovito bi bilo prespati na vrhu.

Čeprav je družinski praznik, sem tokrat po spletu okoliščin sam, nekaj kilometrov naokoli skoraj zanesljivo ni nikogar na dveh nogah. So pa gamsi, ki sem jih nehote splašil, ko sem z grebena pokukal v prepadno vzhodno pobočje. Vsakič sem vesel, ko jih srečam, čim bliže, tem bolje. Žal vedno zbežijo, tudi tokrat so, saj ne vedo, da je praznik in da nisem eden od ubijalcev živali, ki z zločestimi nameni včasih zaidejo tudi na to goro in pustošijo s puškami, podkrepjeni s primitivnimi nagoni, zavitimi v fraze o varovanju narave, o odvzemu živali namesto ubijanju in drugimi neslanostmi.

Tema iz dolin preganja rdeče rumeno vijoličaste odtenke dneva, ki se slednjic na obzorjih zlijejo z ugašajočim nebom. Nepopisno lepo je in seveda je težko oditi. V mraku vendarle sestopim z vrha Monte Brenta.

*Vzhodna stena Monte Brenta, desno v senci Placche Zebrate  
Foto: Iztok Tomazin*







Monte Brento nad  
Arcom  
Foto: Iztok Tomazin

Brez svetilke, tudi to sem namreč pozabil, je pestro. Zbranost in periferni vid morata nadomestiti svetlobo in kar dobro mi uspeva. Brez hujših padcev in trkov dosežem avto, parkiran na koncu gozdne ceste, in prespim v njem. Navsezgodaj zjutraj se bom odpeljal v dolino in se spet povzpел na Monte Brento, tokrat z druge strani, z drugimi nameni, v družbi. In marsikaj bo drugače.

### **Kombi odštekancev**

Trda tema je in oster hlad se zažre v telo, ko stopim iz avta na parkirišču v dnu doline pod vzhodno steno Monte Brenta. Spet sem tu, čeprav sem že tolikokrat

razmišljal, da ne bi več prišel. Preveč je privlačno, tako zelo izpolnjujoče, prevelik izziv, da bi se mu že lahko odpovedal. Nebo je posuto z mežikajočimi zvezdami in pod njim je bolj slutnja kot zabrisana senca "naša" stena. Kot duhovi iz različnih svetov prihajamo na parkirišče in vstopamo v skupno zgodbo. Vsak s svojim obilnim nahrbtnikom. Pozdravljamo se v različnih jezikih. Dva domačina Italijana, Avstrijec, Nemec, trije Rusi, dva Američana, Švicar, Nemec, Srb, Belgijec ... Tisti, ki se poznamo, si sežemo v roke. Z Rusom Aleksom se objameva, večkrat sva se že videla in od njega sem pred kratkim kupil *oblekco*. Veselimo se takih srečanj, ko si lahko spet delimo prostor in čas izjemnih doživetij. Poleg tega ne vemo, ali se bomo še kdaj videli. Nekaj tistih, s katerimi sem se v zadnjih treh letih pozdravljal pod to steno, že ni več. Uli, Alex in Kristina so umrli v švicarskih Alpah, Poli v francoskih, Nicola prav pod Monte Brentom, Valery v Ama Dablamu ... Spokojnost konca noči se prepleta s pritajeno napetostjo, ki bo počasi naraščala vse do odločilnih trenutkov. Nekateri se pogovarjajo, drugi molčijo potopljeni v svoje svetove, strahove in pričakovanja, v upanja in silovite vzgibe, ki so nas pripeljali na to mesto. Počasi prihajajo še drugi iz različnih držav. Vznemirjenje nekoliko naraste, ko se v razmajanem Fiatovem kombiju pripelje domačinka Adriana. Prvi cilj dneva je zagotoviti si mesto v njenem kombiju, ki nas bo odpeljal na goro. Deset najbolj spretnih in neučakanih se nas skupaj z nahrbtniki stlačijo noter, drugi bodo počakali naslednji kombi. Še vedno je tema, goro in veliko jezero

Božični večer na vrhu  
Monte Brenta  
Foto: Iztok Tomazin





čakajo na ponovno razkritje ob svitu. Odpeljemo se. Le redki se še pogovarjajo, skoraj vsi se potopimo v svojo tišino ali glasbo. Američanoma divji ritem odmeva iz telefonskih slušalk. Eden od Rusov drži sklenjene prste. Nekdo poskuša dremati, kdo drug meditira, ločiti je težko. Tako kot se z vzhoda počasi, skoraj neopazno bliža svetloba, narašča napetost. Živo nasprotje globokemu miru v naravi ob prehodu noči v jutro. Tudi ptiči se šele prebujajo, prehiteli jih bomo.

Vse slabša gozdna cesta nas v kombinaciji s skoraj uničenimi amortizerji dodobra pretrese. Ni za občutljive želodce, nadaljevanje bo še manj. Kmalu zavonjamo izpuh, ki skozi preperelo podvozje sili v kabino. Raje ne razmišljam o zdravstvenih posledicah take vožnje in diham čim bolj plitvo.

## Proti robu

Končno se vožnja izteče in olajšano izstopimo. Med globokimi vdihom se pretegujemo, nato si oprtamo zajetne nahrbtnike in v polmraku zakoračimo v gozdno pobočje vršnega dela Monte Brenta. Mnogo višjih in zahtevnejših gora sem preplezal in prehodil, a na nobeni nisem doživel toliko treme in strahu.

Prebujanje jutra je predvsem veliko, danes še bolj kot običajno vznemirljivo in slovesno pričakovanje sonca, svetlobe, dogodkov, neznanega. Kot po navadi pohitim naprej. Kak *mladec* se me včasih poskuša držati, a večinoma odneha, če ne prej, na grebenu, kjer se pot z zahodne prevesi na vzhodno stran gore in sledi kratek strm spust po skalah. Večina se tam grabi za vrvi ali oprimke, jaz pa lahkotno skakljam navzdol. Dobro ravnotežje in desetletja alpinističnih in brezpotnih izkušenj pač. Včasih mi je zabavno, ko njihovo sopihanje vedno bolj zaostaja in me na koncu poti, ko se spet srečamo, sprašujejo, koliko sem star. In so praviloma presenečeni.

Pred koncem poti se za nekaj trenutkov pomudim pri rastlinici, ki raste iz žive skale v vnožju navpične stene. Neke vrste bonsaj, nanj me je ob prvem prihodu opozoril prijatelj in mentor Stane. Odtlej se mu ob vsakem mimohodu posvetim za nekaj trenutkov. Dobro dene, čeprav diši po vraževernosti, ampak pred tem, kar nas čaka na Monte Brentu, se je dobro oprijeti vsake psihološke bilke.

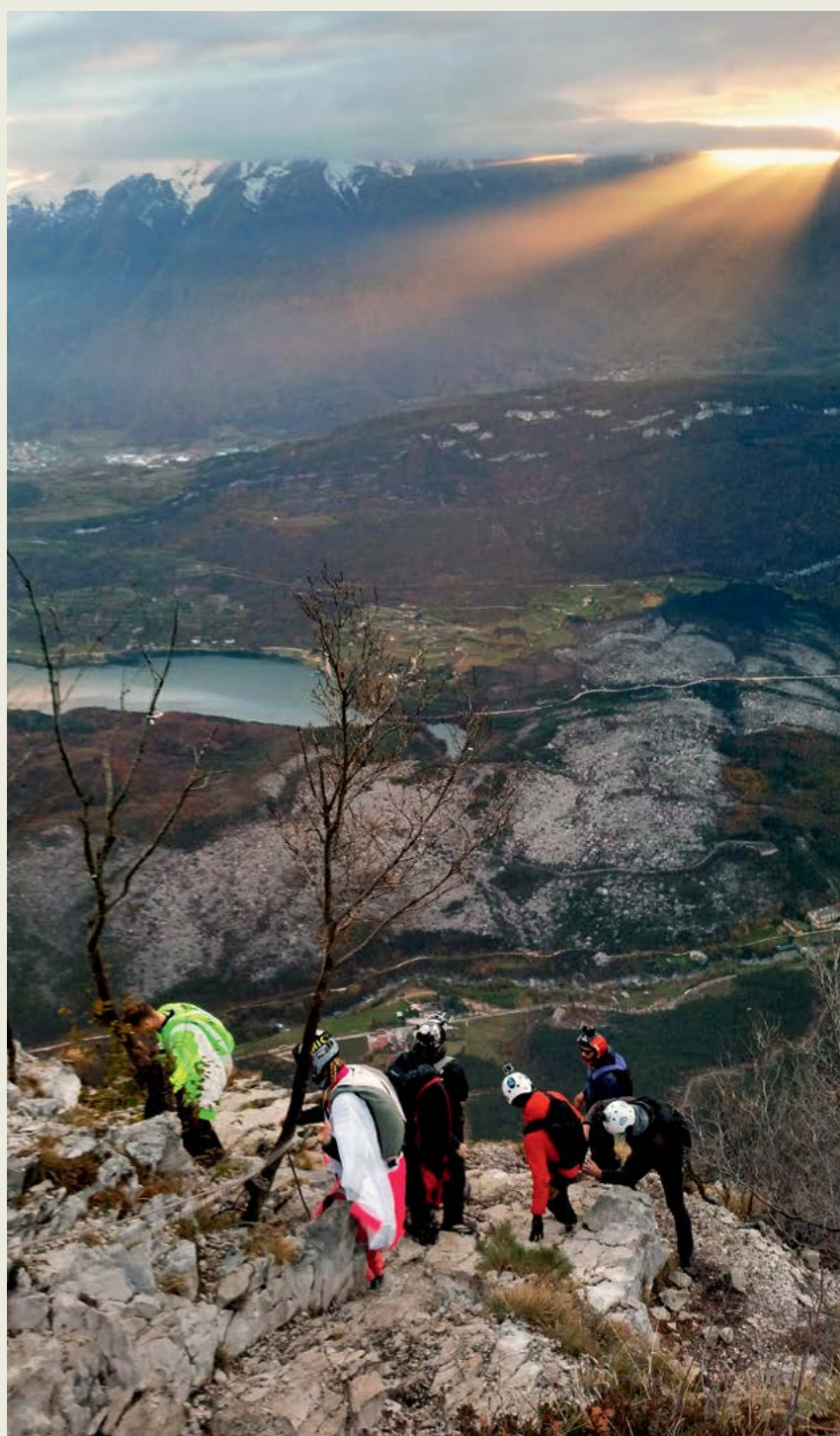
Na koncu poti sem običajno prvi ali med prvimi, med pripravami na nadaljevanje pa med zadnjimi – ker sem med manj izkušenimi, ker si nočem in ne smem privoščiti nobene površnosti ali napake pri pripravi opreme. Ker hočem preživeti, da bom spet lahko prišel.

Pripravljani smo, počasi stopicamo po preostalih metrih proti robu stene. Takrat se prvi sončni žarki prelijejo skozi oblake iznad Monte Bondone na nasprotni strani doline. Za trenutek me prešinejo podobni občutki kot na vrhu osemtisočaka: obremenjen s težo bližnje preteklosti in skorajšnje prihodnosti gledaš neizmerno lepoto, jo omejeno doživljaš in predvsem shranjuješ v spomine, v telo, za prihodnost.

Obstanemo na robu v mističnem sončnem vzhodu. Globoko pod nami je melišče, pod njim še ena stena

– Placche Zebatte – in nato dno doline, po katerem vijuga reka Sarca. Gardsko jezero na jugu se izvija iz polmraka. Napetost in strah naraščata, zdi se, da je s tem prežeto ozračje. Nekaterim se vidno tresejo noge, ponavljajo pomembne gibe, pregledujejo opremo ... "Strah kar šprica naokoli," je lani ob podobni priložnosti pripomnil kolega. Naključno prisotna psihoterapevtka, žena enega od prisotnih, pa je rekla: "Tu je kot v svetišču, kjer je vsak slečen pred svojo resnico strahu." Res se prav vsak med nami sooča s svojim strahom in z drugimi intenzivnimi občutki. Vsi se bližamo trenutkom popolne zbranosti, ko bo za omejen čas pomembno samo eno. Počasi se pomikamo po navzdol nagnjeni polici do samega roba previsne stene in naenkrat je tik pod nami sedemsto metrov praznine. Prepada ni več ne slutnja ne oddaljena grožnja. Je resničnost, v katero se bomo pognali čez nekaj trenutkov ... ◉

Sončni vzhod  
na robu stene  
Monte Brenta  
Foto: Iztok  
Tomazin





Robert Rejec

# Zgodba s severa

## Kinnarodden

"Ko je mož zapustil glavno stezo in se vzpenjal po visokem bregu, koder je vodila temna in slabo izhojena steza skozi gozd proti vzhodu, je napačil hladen in siv dan, izredno hladen in siv. Breg je bil strm in zato se je mož ustavil na vrhu, da bi se oddahnil. Pogledal je na uro, da bi tako upravičil postanek. Bilo je devet. Sonca ni bilo, niti najmanjše sledi o njem, čeprav ni bilo niti oblačka na nebu. Dasi je bil dan jasen, se je vendar zdelo, da pokriva vso pokrajino neviden mrtvaški prt, tenak mrak, ki je zatemnil dan. A moža ni prav nič skrbelo, da ni sonca, saj je bil vaju tega. Minilo je že nekaj dni, odkar ga ni videl, in vedel je, da bo moralo preteči še nekaj dni, preden bo vesela obla na svoji poti proti jugu pokukala za trenutek iznad obzorja in se takoj nato zopet pogreznila."<sup>1</sup>



Na začetku poti proti  
rtu Kinnarodden.  
Zadaj Mehamn  
Foto: Robert Rejec

Že kakšen teden sonce ni zašlo za obzorje. V resnici ni preveč mraz, za kar se lepo zahvaljuje toplemu Zalivskemu toku. Vseeno pa snežni jeziki ponekod že sežejo do zelene obale Norveškega morja. Le malo više, na planotah med fjordi, je tundra še ujeta v leden oklep. Klic divjine se oglašja z vetrom skozi skrivenčene veje pritlikavih brez, tisti klic, ki je pognal moža na tako dolgo pot daleč od varnega ognjišča.

Čez dva fjella<sup>2</sup> se mora prebiti do vasice Mehamn na severu polotoka Nordkinn. Desetine kilometrov daleč se vije cesta po poledeneli pokrajini, pa čeprav ne seže več kot tristo metrov nad morje. Mrzlo je, sonce, ki dan in "noč" potuje nad obzorjem, oddaja nekakšno skrivnostno medlo svetlobo. Vetrovno noč prebije v

zalivu med obema fjelloma, zjutraj pa nadaljuje pot mimo strašljivih lutk, nataknenih na kole ob cesti, ki pa se kar nekako zlijejo z občutkom odmaknjenosti in hladnosti te severne dežele. Daleč od doma je.

Barvite lesene hiške se oklepajo majhnega zaliva. Do njih se spušča cesta ob rečici, ki izteka iz pomrznjenih jezer na fjellu. Samotni jezdec se po 4.500 prekolesarjenih kilometrih sedaj pelje skozi zaspano vasico in nihče ga ne opazi ...

Z zahoda stalno vleče mrzel veter. Pokrajina je gola, edino zavetje za majhen šotor dajejo vrbe ob reki pod vaškim pokopališčem. S šopi suhe trave zadela vrzeli med tlemi in šotorskim krilom. Tega je sedaj že dobro vaju. Utrujen je, zato zaspi kljub soncu, ki ne zaide. Zakaj je sploh prišel sem? Redkokdo je slišal za to vasico. Polotok Nordkinn leži sedemdeset kilometrov zračne črte vzhodno od Nordkappa, kamor potujejo množice, da bi stopile na najsevernejšo točko Evrope. Toda Nordkapp je na otoku ... Celina pa se najdlje na sever v Arktični ocean zažira na skrajnem severu

<sup>1</sup> Odlomek iz zgodbe Kako zakuriš ogenj Jacka Londona (zbirka zgodb *Zgodbe s severa in z juga*). Avtorjev navdih za potepanje po severnih deželah. Seveda v toplejšem delu leta, v času polarnega dne.

<sup>2</sup> Planota nad gozdno mejo v Skandinaviji.





polotoka Nordkinn, na rtu Kinnarodden zahodno od vasice Mehamn. Tja je namenjen.

Zahodni veter se naslednji dan okrepi v vihar, iz oblakov neprijetno prši, zelo je mraz, zato v obupu poskuša pobegniti nazaj na jug, vendar ga veter na odprtem fjellu skupaj s kolesom porine s ceste. Komaj se reši nazaj v vasico. Pomisli na ladjo<sup>3</sup>, ki bi ga prepeljala v Kirkenes na ruski meji, od koder bi se laže umaknil na Finsko. Ob pogledu na razkošno ladjo in njene potnike pa se spomni svojega mesta v tej zgodbi, in se odpravi nazaj k svojemu kotičku ob reki. V šotoru se počuti domače kljub mrazu.

Naslednji dan se vihar umiri in sonce med igro z oblaki pričara kontrastne barve na morju, travah in temnih skalah. Čas je za odhod na štiriindvajset kilometrov oddaljeni rt. Ena od kolesarskih torb se lahko spremeni v nahrbtnik, s seboj vzame nekaj vode in hrane, majhen kompas<sup>4</sup> ter fotoapararat. Telefon ostane v šotoru. Tam zunaj tako ali tako ni uporaben, ker v večini ni telefonskega signala.

Drobna stezica se vije čez močvirno tundro, po njej veselo korači mož, ki se mu končno nasmilja cilj dolgega popotovanja. K sreči ga čez nepregleden svet vodijo oznake, ki so poleg stezice edina sled človeka v divji polarni pokrajini. Ko prebreds ledeno rečico, pa tudi stezice zmanjka. Prebija se čez neskončne kamnite planjave, čez snežišča na prelaze in na vrhove, s katerih se odpira pogled na tako divjo in odljudno pokrajino, da se v njej počuti prej del vesolja kot del tega sveta. Vsenaokrog skale, sneg in ledeno modra jezera, skupaj z njim živijo le še drobna trava in barviti lišaji, ki se oklepajo sivih kamnitih blokov. Včasih prekriza pot družinicam severnih jelenov, ki preplašeni zbežijo s svojimi smešnimi koraki.

<sup>3</sup> Redna linija ladjarja Hurtigruten dnevno vozi med mestoma Bergen na jugu Norveške in Kirkenesom, s postankom tudi v Mehamn.

<sup>4</sup> Pravzaprav otroško igračko iz čokoladnega jajčka, ki pa prav tako deluje.

*Proti rtu Kinnarodden.  
Ponekod nas razveseli  
drobna stezica.*

*Foto: Robert Rejec*







Severna obala Evrope  
Foto: Robert Rejec

Po šestih urah in pol nenehne hoje prispe na rt. Globoko pod njim se sivomodro Barentsovo morje zaganja v visoke navpične granitne klife. Odblesk, ki ga na morju ustvarja nizko sonce, mu zasolzi oči ... ali pa je

to od sreče, ker je le došel na cilj tako dolge in samotne poti? Sam samcat sedi na robu klifa sredi te pusto- te, ki se zdi bolj del vesolja kot del poznanega sveta. Sam je, a ni osamljen.

## Informacije

Rt Kinnarodden leži na polotoku Nordkinn v norveški regiji Finnmark. Z 71° 08' 02" severne geografske širine je najsevernejša točka celine Evrope. Izhodišče za pristop do 24 kilometrov oddaljenega rta je ribiška vas Mehamn. Pot je označena z rdečimi oznakami v obliki črke T. V eno stran nam hoja vzame 7 do 8 ur in prav toliko nazaj. Najvišja točka, ki jo dosežemo, je okrog 320 metrov nad morjem.

**Dostop do izhodišča:** Iz Slovenije do Mehamna je po najkrajši poti čez Avstrijo, Nemčijo in vzdolž Švedske približno 3.800 kilometrov. Avtor je s kolesom iz Tolmina čez Avstrijo, Češko, Nemčijo, južno Švedsko in vzdolž Norveške za 4.500 kilometrov dolgo pot potreboval dober mesec in pol. V Mehamnu je letališče z rednimi leti do Tromsøja, največjega mesta severne Norveške. S pristaniščem Bergen na južnem Norveškem pa je povezan z redno ladijsko linijo ladjarja Hurtigruten.

**Najugodnejši čas:** Od junija do septembra. Najtopleje je julija in avgusta (povprečno 10 °C), vendar je takrat tudi največ padavin. Junija je lahko na poti še sneg. Ostale mesece je zelo hladno, ima pa tudi zima svoj čar, posebno če nas razveseli severni sij.

**Prenočevanje:** Poleg dveh hotelov in nekaj penzionov je v Mehamnu tudi avtokamp.

**Priporočila:** Pot je le ponekod uhojena, veliko časa hodimo po nestabilnih kamnitih blokih, ki zahtevajo zbran korak. Priporočljiva je uporaba zemljevida in kompasa ali naprave GPS, saj se obalna megla lahko zelo hitro pojavi. Območje je le delno pokrito s signalom GSM.

**Opomba:** Avtor je pot na rt doživljal v stanju skoraj popolne odmaknjenosti in samote, poleg tega se narava v začetku junija še ni povsem prebudila. V poletnih mesecih je pokrajina prijaznejša, vseeno pa poti ne smemo podcenjevati.

Ob povratku se mu zdijo razdalje veliko večje, čeprav se vrača po isti poti. Utrujen je, pa ne toliko od hoje, pač pa zaradi nenehne pozornosti, ki jo terjajo majavi kamniti bloki, po katerih vodi pot. En sam nepreviden korak, zvit gleženj, in ne bo se vrnil nazaj. Nihče ne ve, da je tu, ne more poklicati na pomoč, težko pa bi tudi ponovil zgodbo starega Joeja Simpsona, ki se je z zlomljeno nogo živ vrnil v tabor izpod gore Siula Grande.<sup>5</sup> Pogled je usmerjen na korak pred seboj, le včasih se ustavi in se zdrzne ob pogledu na prostranstva nič okrog sebe.

Nekje zgreši smer, nenadoma ni nikjer več rdečih oznak, zato se povzpne na bližnjo vzpetino, da bi se razgledal. Kamor seže oko, kamnita pustinja, vanjo so zarezane globoke doline, ki vodijo do divje skalnate obale. Nebo je skoraj zakrito s sivo tančico oblakov, ki soncu, ki je sedaj povsem na severnem obzorju, branijo, da bi naredilo pokrajino prijaznejšo. Ko pa posije skozi rezo med oblaki, jezera in potoke obarva z zlato barvo, vrednejšo od vseh zemeljskih zakladov.

Rdeče oznake ga varno vodijo naprej. Skrbno opazuje vreme; če bi zahodni vetrovi spet prinesli mraz, meglo in dež, bi se težko rešil iz pasti. Ko spet prebreme reko, ve, da je varno zavetje blizu. Polnočno sonce sveti na Mehamn, ko se z zadnjimi močmi sesuje v šotor.

Naslednji dan pospravi opremo na kolo in se odpravi na dolgo pot na jug, k družini, oddaljeni petindvajset ločnih stopinj. V vasi njegovega odhoda nihče ne opazi. ●

<sup>5</sup> Pripoved o neverjetnem povratku Joeja Simpsona je opisan v njegovi knjigi *Dotik praznine*.



# Z znanjem in kondicijo do državnega prvaka

## Pogovor z Gvidom Španringom

Gvida Španringa poznam že zelo dolgo. Ko sem leta 1980 kot mladinska vodnica začela voditi izlete osnovnošolcev, sta bila z bratom Robijem ena najbolj zvestih planincev. Velikokrat se nam je na izletih kot voznik avtobusa pridružil tudi njun oče. Gvido je kasneje postal udeleženec mladinskih planinskih delovnih brigad, mladinski vodnik, načelnik mladinskega odseka, vaditelj in inštruktor orientacije. Orientacijo je spoznal že kot osnovnošolec, z leti pa je postajal vse boljši. Že več let se ukvarja z mladimi orientacisti in skrbi za ohranjanje tega poučnega dela planinstva.

Pogovori z Gvidom so zmeraj zanimivi in – vsaj najini – skoraj vedno planinsko obarvani. Čeprav je splošno znano, da je Gvido s svojo ekipo na državnih tekmovanjih že nekaj let nepremagljiv, sam ostaja skromen. Zdi se mi, da se v dobrih štiridesetih letih najinega poznanstva ni kaj dosti spremenil.

Na pikniku, ki ga je naš predsednik društva priredil za delavce društva, je bil tudi Gvido z orientacisti, ki so le nekaj dni prej dosegli odlične rezultate na balkanskem prvenstvu na Ohridu. Sprejeli smo jih z aplavzom, s katerim smo izrazili naše veliko spoštovanje do njihovih dosežkov. Ko sem ga zaprosila za intervju, mi je prijazno ustregel.

### Lahko na kratko predstaviš vaše letošnje dosežke?

Letos smo se najprej udeležili Slovenskega planinskega orientacijskega tekmovanja (SPOT), ki je bilo 20. maja v Komnu. Tekmovalo je 51 najboljših ekip iz vse Slovenije. Poljčanski planinci smo sodelovali s štirimi ekipami. Zmagali smo v kategorijah C (srednješolci od 1. letnika do 18. leta; ekipo so sestavljali Žan Skerbiš, Tajda Španring, Klemen Španring, Mihael Muršec in David Novak; op. avtorice) in D (člani nad 27 let; ekipo so sestavljali Gvido Španring, Domen Piko, Primož Koražija in Dani Belec; op. avtorice). Dosegli smo še 2. mesto v kategorijah B in Č. Z eno mladinsko in dvema članskima ekipama smo se tako uvrstili na

*Gvido na Kanjavcu, zadaj Jalovec in Mangart  
Arhiv Gvida Španringa*







*Gvido z orientacisti na Goričkem leta 2017  
Arhiv Gvida Španringa*

orientacijsko tekmovanje držav Balkana na Ohridu, kjer smo dosegli dve drugi in eno tretje mesto.

**Čestitam. Kakšni so vtisi z Ohrida? Kako se poljčanski in slovenski orientacisti počutite med ostalimi? Če pogledamo dosežke, ste jim precej enakovredni!**

Pošteno moramo priznati, da so Srbi v orientaciji na višjem nivoju, čeprav smo jih na balkanskem tekmovanju leta 2016 na Pokljuki premagali in osvojili 1. mesto. Povedati je treba, da v Srbiji posvečajo orientaciji, treningom in tekmovalcem precej več pozornosti. Na državnem prvenstvu tekmujejo posamezniki, ekipo za mednarodna tekmovanja pa sestavijo iz najboljših posameznikov. Mi se pripravljamo le občasno, ne ukvarjamo se s tem stalno. In malo nas je!

**A ste kljub temu zelo dobri!**

Ja, hvala. To je rezultat dolgoletnega dela, enotnosti v ekipah in entuziazma. Z orientacijo se ukvarjam že več kot štirideset let, uspelo mi je navdušiti tudi moja otroka. Mladinski tekmovalci so v glavnem naši

*Na Balkanskem tekmovanju na pogorju Galičice nad Ohridom jeseni 2018  
Arhiv Gvida Španringa*

otroci, torej otroci članskih tekmovalcev. V osnovnih šolah je zanimanja za orientacijo vedno manj, ne učijo se je več tako, kot smo se jo učili mi. Na tekmovanjih se zahteva tudi veliko teoretičnega znanja, ne samo iz orientacije, kar mlajše odbija.

**Kakšno podporo bi si želeli? Več podpore planinskega društva, Planinske zveze?**

Planinsko društvo Poljčane naše aktivnosti podpira, kolikor je mogoče. Tudi Občina Poljčane finančno pomaga pri stroških organizacije področnega tekmovanja. Ko smo se uvrstili na mednarodno tekmovanje, smo resnično pričakovali podporo Planinske zveze Slovenije, ki je sicer poravnala strošek najema kombijev, celotno pot, štirinajst ur do Ohrida, pa smo vozili sami. Na pot smo se odpravili ponoči in prispeli na prizorišče popoldan, zvečer smo že reševali teoretične naloge. V soboto sta bili na sporedu dnevna in nočna tekma, v nedeljo razglasitev rezultatov, nato pa celodnevna vožnja domov. Na mednarodnem tekmovanju smo pogrešali predstavnika PZS, ki bi nas zastopal in na koncu predstavil naše uspehe v medijih. Na spletni strani PZS je objavljen le kratek članek, ekipe niso bile niti poimensko predstavljene, medijsko slabo pokrito je tudi ostalo delovanje orientacistov, vključno s SPOT-om.

**Vem, da tebi publiciteta ni ljuba in se nerad izpostavljaš. Vendar menim, da bi bilo prav tudi o teh tekmah več pisati v športnih novicah različnih medijev. Predvsem bi za to morala poskrbeti Planinska zveza Slovenije, mar ne?**

Seveda. Osebnostno nimam potrebe niti želje, da bi se izpostavljal. Morda bi s pisanjem o naših dosežkih pridobili še kakšnega sponzorja ali spodbudili več zanimanja za to dejavnost pri mladih.

**Kako pa sicer, ste tekmovalci zadovoljni z organizacijo, s pravili tekmovanja?**





Planinska orientacijska tekmovanja so se pričela po nekaj letih premora ponovno obujati leta 1996 na savinjskem območju; takrat se je izoblikoval tudi pravilnik, ki je nekaj popravkov doživel leta 2012 in velja še sedaj. Zadovoljivo določa pravila in pogoje tekmovanj, kljub temu pa osebno menim, da imamo preveč kategorij in zato ni prave konkurence, ekipe s petimi tekmovalci so prevelike in posameznik ne pride do izraza. Posledično je na tekmah več tekmovalcev in premalo ekip. Pri točkovanju je prevelik poudarek na teoretičnih nalogah, kar mlade odvrača, na SPOT-ih pa prejmemo obsežno dodatno gradivo šele tik pred tekmo.

**Poljčanski planinci si seveda želimo, da bi se tradicija nadaljevala. Tudi tvoja otroka sta odlična orientacista in zelo uspešna na tekmovanjih. Te bo sta nasledila?**

Vesel sem, da sta oba poskusila tudi to, da imata rada hribe in gibanje na prostem. Sin Klemen je letos postal državni mladinski prvak v gorskem teku, čeprav se mu pred tem praktično ni posvečal. Tajda je v zadnjem letniku gimnazije, a ne vem, koliko časa bo imela za orientacijo kot študentka. Ne želim, da bi to čutila kot obvezo. Orientacijo izvajamo v okviru planinske šole pri poljčanskem planinskem društvu, vsako drugo leto organiziramo področno orientacijsko tekmovanje, ki se ga udeleži od sto do sto dvajset tekmovalcev. Upam, da orientacija v Poljčanah ne bo zamrla.

**Kakšno je tvoje sporočilo mladim in tudi manj mladim? Kaj so ti v vseh teh letih dalo planinstvo, orientacijska tekmovanja, vzgoja mladih? Kako je to oblikovalo tvojo življenjsko pot?**

Poleg plezanja je orientacija tista planinska dejavnost, ki pritegne mlade v srednješolskem obdobju, ko jim klasični planinski pohodi z vodniki postanejo



dolgočasni in iščejo nove izzive. Tako ostanejo v stiku s planinsko dejavnostjo in aktivni na področjih, ki jih mladina danes zelo potrebuje – to so stik z naravo, druženje, fizična aktivnost in spoznavanje novih področij naše dežele.

Sam sem se prvega orientacijskega tekmovanja udeležil leta 1979. Od takrat aktivno sodelujem kot organizator, mentor in tekmovalec. V tem času sem si pridobil ogromno izkušenj. Poleg klasičnih planinskih orientacijskih tekmovanj sem se udeležil tudi *trekingov*, poleti precej kolesarim, pozimi pa turno smučam.

**Gvido, hvala za tvoje delo, s katerim si za orientacijo uspel navdušiti mlade, in za vsa vzorno pripravljena orientacijska tekmovanja v Poljčanah. S svojo skromnostjo in z obsežnim znanjem navdušiš vsakega sogovornika. Ohranjaj dobro voljo, kondicijo in stik z naravo tudi v bodoče. Rezultati? Seveda, rezultati so pomembni. A tudi tu velja, da je najpomembnejše sodelovati! 🟡**

*Poljčanski orientacisti so na Ohridu postali balkanski podprvaki. Arhiv Gvida Španringa*



## Pohodniški nahrbtniki.

Vsi letni časi, vse poti.

Na voljo v:

Annapurna (Ljubljana), Elan (Begunje), Extreme Vital (Ljubljana, Škofja Loka, Radovljica), Iglu Šport (Ljubljana Vič, Ljubljana BTC, Ljubljana PCL, Maribor, Lesce, Tolmin), Kibuba (Ljubljana BTC, Ljubljana Šiška, Ljubljana Supernova, Celje, Kranj, Nova Gorica), Outdoor Galaxy (Bovec), Pod skalco (Bohinj).



[www.factorystore.si](http://www.factorystore.si)



# Uši pod Jalovcem

## Popotovanje po gorah leta 1950

Lenarim v senci za bajto, pogled mi drsi po grebenu Tosca, Mišelj vrha, preko obrisov Prevalskega, Jezerskega in Malega Stoga, po zeleni rebri nad Planino Krstenico, dokler ne zdrsne že skoraj povsem levo, navzdol proti od tu nevidnemu Bohinjskemu jezeru. Krstenica! Tam smo prvič prespali na seniku nad hlevom! Kako že, se je takrat tisto pravzaprav začelo?

Pisalo se je leto 1950, september, počitnice. Po zaključku nižje gimnazije (takrat se je po četrtem razredu osnovne šole lahko po sprejemnem izpitu vpisalo na nižjo gimnazijo, ki je trajala tri leta) sem izvedel, da bom šel v hribe, na prave, skalnate planine na Gorenjsko. Šlo je pa takole. Mi iz Kamnice smo imeli obširno žlahto na Pobrežju, oni so imeli žlahto v Ljubljani in ta je imela žlahto v Bohinjski Češnjici. Jaz trinajstletnik, Lidija dvanajstletnica in Sonja okrog devetnajstega smo tedaj krenili z vlakom v direktnem vagonu za Ljubljano ("glejte, da vas v Zidanem mostu ne odpeljejo v Zagreb," so nam zabičali), kjer so

se nam pridružili preostali trije: Bosiljka pri enajstih, Slavko že okrog dvajsetih in Jože K., Bosiljkin oče, pobudnik in vodja naše odprave. Trije rosni najstniki, dva pravkar odrasla in Jože, do takrat že dobro prekaljen v življenjskih preizkušnjah, resen in odgovoren možakar. Ko danes gledam na to raznoliko družino, vidim med seboj čebljajoče najstnike, dva mlada odrasla, ki sta se največ pogovarjala o fiziki ("samo kadar smo mi zraven," je baje ušlo meni), in Jožeta, ki je z distance svojih štiridesetih miril, usklajeval in z avtoriteto vodil to peterico nadebudnežev.

Iz Ljubljane smo se z vlakom peljali do Jesenic, prestop

*Iz Ljubljane smo se z vlakom peljali do Jesenic, kjer smo se skupaj z goro nahrbtnikov preselili na vlak za Bohinj.*

*Ilustracija: Milan Plužarev*





na bohinjčana in mimo Bleda do Bohinjske Bistrice, kjer nas je pričakala bohinjska žlahta s konjsko vprego in nas z natlačenimi nahrbtniki vred prepeljala v Bohinjsko Češnjico. V primerjavi z današnjo mobilnostjo je bilo tudi samo potovanje vznemirljivo doživljanje. Vse od Zidanega mosta naprej je bilo zame prvič videno. Z nosom na šipi vagona je bilo treba zaznati vse ob progi: pokrajino, mesta, Savo, ki smo ji sledili skoraj do izvira, Kamniške planine, potem pa oddaljene in počasi vse bližje in višje Julijce. In na koncu še voz s konjsko vprego! Ali bi bilo za nas najstnike možno še kaj lepšega, spomina vrednega?

Naslednji dan zarana (Bosiljka mi je nedavno potarjala, da je oče "nečloveško zgodaj" začel ture) smo krenili z nabito polnimi, okroglimi in težkimi nahrbtniki skozi Srednjo vas, Studor in Staro Fužino ter ob Mostnici po Dolini Voje v prve strmine, skozi gozd, Planini Krstenica naproti. Planina leži na približno tisoč šeststo metrih, torej smo že prvi dan pridelali prvih tisoč metrov vzpona, pa tisti kilometri po ravnici od Češnjice do Stare Fužine – rekel bi, da smo bili kar dodobra izdelani. K temu so pripomogli tudi nahrbtniki, polni predvsem hrane. Koče tam zgoraj so bile takrat osrbovane le z najnunejšim. Lahko da je tudi česa zmanjkalo, zato smo si po stari modrosti, čez *ziher ga ni*, vso hrano močem primerno porazdelili: ribje konzerve, paštete, mesne *doručke*, *zdenka sir*, mast z ocvirki, moko (ja, tudi koruzno moko in zdrob za polento ali žgance). Pa seveda kruh, kolikor je bilo še prostora. In ker so bili nahrbtniki še najbolj podobni vrečam z dvema naramnicama, so natlačeni postali podobni valju in se brez oblikovanega hrbtišča tudi valjali levo-desno po hrbtu. Če nisi upošteval Jožetovih nasvetov, kako pravilno razporediti tovor po nahrbtniku, te je kmalu začela tiščati kakšna konzerva, ki je (po Murphyju) zašla natanko tja, kjer te je najbolj motila.

Na Krstenici je imela bohinjska žlahta nekaj repov govedi, hlev s senikom in stan, kjer je čez poletje živila planšar'ca, molzla svoje krave in naredila kak "s'r, ko je bvo mleka dov'lj". Ob prvem mraku so nas najstnike uspeli spraviti v stan; ta veliki so se nagnetli okrog majhne mize, mi trije pa na ležišče, kjer smo se ob soju sveče na mizi in svetlobi ognja z odprtega kurišča najedli žgancev s kislim mlekom. Še ostalo jih je, za zajtrk. Potem pa smo, ob svetlobi baterijske svetilke in neskončnem čebljanju in hihitanju, na seniku pripravili vsak svoje gnezdo, se umirili ("Ni se b'lo treba umit!") in potonili v zasluženi spanec.

Zjutraj, ko smo pospremili živino na pašo in se najedli, smo oprtali tiste nahrbtnike in s še kakšno bilko sena v laseh (tudi počesati se ni bilo treba) krenili navzgor, pa navzdol, pa malo naokrog, s pogledom na sive bohinjske očake in zelene planšarije pod njimi. Ko nam je Jože – "Tam, pod Toscem, ali vidiš?" – pričaral Vodnikovo kočjo, je bila ta videti globoko spodaj in hkrati varljivo blizu. Do nje je bilo treba še krepko navzdol pa po zeleni ravnici in končno spet še malo navkreber.



Spotoma smo tudi počivali, kaj pojedli in pili, če je bila voda kje v bližini. Če me spomin ne vara, tekočine nismo nosili s seboj, saj je takrat in še kar nekaj časa za tem veljalo, da se med naporom ne pije, ker da to preveč obremenjuje srce in ledvice! V potrditev tega mi v ušesih še vedno odzvanja glas odraslih: "Ne pij vode zdaj, počakaj, da se ohladiš, da te ne bo bolelo grlo!" To smo poslušali vedno znova, ko smo se razgreti in žejni po divjanju in tekanju zagnali k vodi.

Seveda smo bili ob prihodu na dnevni cilj vedno žejni in tudi lačni, da o (vedno zanikani!) utrujenosti niti ne govorim. Septembra so dnevi že krajši in kmalu zatem, ko smo potešili lakoto in žejo, razmestili svojo kramo po skupnih prenočiščih in tam tudi malo podremali. Čas do večerje je vsakdo izrabil po svojih željah, ko pa se je stemnilo, je oskrbnik na mizo postavil petrolejko in zažuborel je razgovor o prijetnih ali težavnih urah iztekajočega se dne. Jože je razgrnil planinsko karto in strnjenih glav nad njo smo predelali turo naslednjega dne. Naučil nas je brati karto, ločiti strmine ("goste, stisnjene izohipse") od položnejših pobočij, slediti grebenom in spustom in si tako vsaj približno ustvariti sliko predvidenih naporov. Dočakali smo večerjo, včasih iz kuhinje, kak dan tudi iz nahrbtnikov (vsakdo je vneto ponujal in hvalil svoje dobrote, da bi si tako čim prej olajšal nadaljnje dni), jo pospravili, in ko smo drug za drugim potihnil, je Jože utrnil petrolejko, prižgal baterijsko svetilko in odvedel četico k vedno bolj zaželenim pogradom.

*Jože je razgrnil planinsko karto in nas učil njene uporabe. Tja gor bomo šli jutri ...  
Ilustracija: Milan Plužarev*



Ko si krilil z rokami,  
se je senca  
premikala in vsak  
od nas je imel svojo  
mavrico.

Ilustracija: Milan  
Plužarev



Naš naslednji cilj je bila Kredarica. O poti nanjo mi ni ostalo v spominu prav nič. O sami koči na Kredarici pa to, da so nam pripravili za večerjo koruzne žgance iz naše moke in zabeljene z našimi ocvirki. Bilo je božansko, in kar je ostalo, smo dali v dve škatli, ki smo ju čez noč shranili med okenska krila. Saj poznate tiste srebrnosive aluminijaste škatle: dno z visokim pravokotnim obodom in prav takšen pokrov z nekaj drobnimi izvrtinami, da si lepo iztisnil zrak, ko si jo zaprl, in zadišalo je po tistem – kar je bilo v njej.

Ko sem zjutraj jemal z okna shranjene žgance, so bili lepo pomrzneni. Nič čudnega, sem si dejal, saj se je od tod videl takrat še prostrani Triglavski ledenik. In ko sem se sklonil skozi okno, sem zagledal mogočno gmoto Triglava, zgoraj že v prvi zarji. Jutro je bilo hladnejše kot prejšnja, in Jože nam je svetoval rokavice, ker bodo klini pa tudi *zajle* ledeno mrzli. “Če nimate rokavic, poskusite z rezervnimi nogavicami!” Seveda nismo imeli rokavic in mi mlajši trije smo se kmalu režali z nogavicami na rokah. V nogavici pa palec roke – ker nima svoje srajčke, izgubi gibljivost, zato je bil oprijem negotov in občutek moteče nenavaden. Zato smo “rokonogavice” še pod vrhom Malega Triglava pospravili nazaj v nahrbtnike.

Naj še tako brskam in kopljem po spominu, se razgleda, stolpa ali občutkov na vrhu Triglava ne spomnim.

Pot smo z vrha nadaljevali mimo Planike do Tržaške kočice na Doliču, kjer smo prespali. Tako kot takrat se še danes sprašujem, kaj takega so počeli tam zgoraj Tržacani, da so po njih morali poimenovati kočico?! (Tedanje ime je izšlo iz zgodovine kočice, saj so pri povojni obnovi s PD Gorje sodelovali tudi naši tržaški planinci, op. ur.).

Poti naprej se pa dobro spomnim: skoraj dobesedno s praga kočice cik-cak navzdol proti Komarju. Tu pa, kot da se je svet udrl navzdol proti Zadnjici, ki smo jo imeli ves čas globoko pod seboj; globlje ko smo bili, bolj je bilo vroče. Plazili smo se po tisti strmini na vse mogoče načine, obrnjeni naprej, bočno, tudi vzvratno smo poskušali. Privlekli smo se v dolino in v seneci Ozebnika našli prijetno hladno Krajcarco ter se po nekaj dneh končno umili, osvežili in odžejali. Prespali smo v Trenti, domnevam, da v koči Zlatorog.

Naslednji dan smo šli k izviru Soče. Više ko smo šli, manj je bilo vode v kamniti strugi, in še preden smo prišli do odprtine, iz katere naj bi pritekla Soča na dan, je presahnila. V breznu, ki je ob vodnatih dneh sicer bruhalo, smo globoko spodaj uzrli temno modro, mirno gladino. Iz tihega brezna je komaj občutno vel hladen zrak, ki nas je še zadnjič ta dan ohladil pred peklom na dolgem, strmem pobočju neskončno dolgega vzpona proti Zavetišču pod Špičkom.



Šest dni, vsak dan več ur hoje navzgor in navzdol in tisti varljivi občutek, da je z vzponom na Triglav najtežji del za nami, vse to je pustilo sledi. Kuhani od soparice, utrujeni po strmem in dolgem vzponu smo se redkih besed pozno popoldne privlekli do predzadnjega prenočišča. Še jesti se nam ni dalo in ni nas bilo treba zganjati spat kot dan predtem.

Zbudili smo se v megli in se po običajnem dnevnem redu po zajtrku odpravili na Jalovec. Bilo je sveže, s seboj smo vzeli nekaj za malico in kak kos oblčila. Včerašnjih muk kot da ni bilo, megla okrog nas je z višino redčila, sivino je počasi zamenjala vedrina in malo pod vrhom nas je obsijalo sonce. Na vrhu pa, hja, to je treba videti: zgoraj temna modrina, tik pod nami gladina meglenelega morja in vrhovi, ki so meglo predrli, sijoči v jutranjem soncu! Potem pa, ne vem kdo jo je prvi opazil in zakričal: "Mavrica!" Ko si se postavil tako, da si imel sonce v hrbet in pogledal navzdol, na megleno morje, si zagledal mavrico. Pa ne tako, običajno, v obliki velikega loka, katerega kraka se naslanjata levo in desno na obsijano okolico. Ta je bila popoln krog! V središču je bila senca glave, trupa in nog, navpično je presekala ta krog in segala do notranjih barv mavrice. Ko si krilil z rokami, se je senca premikala in vsak od nas je imel svojo. Mi, rosnih najstniki smo ponoreli: mahali smo z rokami, stopili tesno skupaj, staknili glave in imeli skupno, mavrično vetrnico. Kako dolgo je to čudo trajalo, ne vem: mavrice so pričele počasi bledeti, krogi so se širili in počasi ugasnili.

Sonja in Slavko sta hitela razlagati: sončni žarki se na vodnih kapljicah lomijo, svetloba razpade na barve, in ker smo tik nad meglo, se barve sklenejo v krog in ... (ja pa ja, iz nečesa, kar se lomi pa še razpada obenem, se kar tako sestavi popoln krog, pa naše glave v sredini?). "Ko boste to jemali pri fiziki, boš profesorju moral verjeti ali pa boš dobil šus!" (tudi *cvek*, je takrat pomenil najslabšo oceno), je pričkanje zaključil Slavko. Nisem jima verjel, Jože pa se je ob tej "razpravi" le nasmihal in pripravil malico.

Sledil je spust skozi meglo do zavetišča, tam smo pobrali nahrbtnike, hrano, in kar je še ostalo, ter se odpravili po tisti dolgi, položni, osončeni poti proti Vršiču. Megla se je razkadila, bilo je soparno in vroče. Tako kot mi na tistem k soncu nagnjenem, prostranem pobočju Velike dnine so se tudi Trenta in njene lepote kuhale v prosojni meglici. Vroča sapa z vonjem po iglavcih nas je, že sicer pregrete, še dodatno ogrevala. Trentarski vrhovi, ki smo jih zjutraj občudovali nad meglanim morjem, so si nadeli klobuke iz meglic. "Dež bo," nas je spodbujal Jože, ko smo sopihali v zadnji klanec pred Vršičem.

Na večer je po nekaj bliskih in grmenju začelo deževati. Kaj je lepšega kot utrujen, tik pred spancem, iz suhega koticika pod odejo poslušati skrabljanje dežnih kapelj po oknu?

Deževalo je tudi zjutraj, ko smo se z že skoraj praznimi nahrbtniki podali po ovinkasti cesti navzdol proti Kranjski Gori. Takrat je večino cestnih zavojev sekala

pešpot, bližnjica. Mokra in mastno spolzka – saj veste, kako je z bližnjicami: pot je sicer (včasih!) res krajša, plačas pa običajno z drugačnimi tegobami. Mi smo plačevali z zdrsi in kar nekajkrat sem *poštempljal* tisto bližnjico z zadnjo platjo, da je bila ne samo mokra od dežja, ampak tudi blatna.

Mokri in utrujeni, a zdravi in srečni, smo se privlekli na vlak, ki je takrat tam še vozil! V Ljubljani smo se poslovili od ljubljanske žlahte, presedlali na vlak proti Mariboru; tu sem se poslovil še od pobreške žlahte in se presedel na štango *bicikla*, s katerim me je oče dostavil domov.

"Shujšal si, ste sploh kaj jedli?! Ali boš kaj jedel?" so bile mamine prve besede. Mama pač.

Pa še to: v fiziki šusa nisem dobil, saj sem tisto o nastanku mavrice profesorju verjel. Ni rekel, da se nekaj lomi in razpada, ampak da se žarek ukloni, izstopijo pa iz kapljice barve. Da pa so se razporedile v krog, je bilo treba še kaj. Običajno rečemo, da se je vse poklopilo, in s tem priznamo, da prav vsega, kar se je zgodilo, ne razumemo. Čeprav sem bil odtlej še nekajkrat v podobni situaciji – se tak prizor ni več ponovil. Nasmehnila se nam je pač sreča, tam na Jalovcu. (Gre za redkejši naravni pojav, ki ga poznamo pod imenom 'glorija', op. ur.) Pred pisanjem sestavka sem se

*Na vrhu pa, hja, to je treba videti: zgoraj temna modrina, tik pod nami gladina meglenelega morja in vrhovi, ki so meglo predrli, sijoči v jutranjem soncu! Potem pa, ne vem kdo jo je prvi opazil in zakričal: "Mavrica!"*

o našem pohodu pogovarjal z Lidijo in Bosiljko: da bi zamašil morebitne vrzeli v svojem videnju takratnega dogajanja in da ne bi napisal česa narobe. Njuni spomini seveda niso bili povsem identični mojim (minilo je malodane sedemdeset let), imeli pa smo še kar podobne utrinke s skupnega doživetja vse tja do:

"Se spomnita tiste lepe, okrogle mavrice, in kako smo vsak s svojo noreli po Jalovcu?"

"Medve tiste mavrice nisva videli. Čakali sva vas pred tisto bajto pod Špičkom in si trebili uši." "K ... kaj sta, kakšne uši?"

"Oče je presodil, da bi bila pot na Jalovec in nazaj, potem pa še tja do Vršiča, za naju dve preveč. Ostali sva spodaj, sedeli pred bajto in si družno, druga drugi trebili uši; dobili sva jih tu, saj jih spodaj v Trenti še nisva imeli! Mi je pa oče pravil o mavrici."

No, zdaj pa imaš, kar si iskal: ne samo morebitno vrzel v spominu, kar brezno si našel! Ne le da se nisi spomnil, da onidve nista šli tja gor, ampak me je spomin vsa ta desetletja varal, kako da smo mi trije noreli z mavrico ...

Le stežka sta me prepričali. Ampak ko dve ženski trdita, da nista bili tam in da nista videli okrogle mavrice, ker sta si takrat pod Jalovcem obirali uši ..., je treba ta del spominov pač popraviti – in pika. ●



Oton Naglost

# Kako me je Zlatorog hotel zapeljati

Vrsto let sem hodil v kraljestvo Zlatoroga, da bi doživel in videl, kar se mi je posrečilo uresničiti letos jeseni. To visokogorsko dolino obiskujem v času prska, če je le mogoče dvakrat na leto.

Dobre tri ure hoda odmaknjeni kraj me je vabil in me še vedno vabi. Ne ustavijo me slabši vremenski pogoji niti dejstvo, da gamsov ali drugih živali največkrat ni v dosegu objektivna.

November in sploh vsi jesenski dnevi lani so nudili veliko sončnih in brezvetrnih dni. Izkoristil sem kar nekaj ur in jih preživel v visokogorju. Dvakrat sem se odpravil v omenjeni konec. Vztrajnost je obrodila sadove.

Že nekaj dni pred odhodom v gore spremljam vremensko napoved, in če je ugodna, se začnejo pripraviti. Skrbno pregledam in očistim fotografsko opremo, napolnim baterije, pripravim kartice ... Nato vse

zložim v nahrbtnik. Kar se oblačil in hrane tiče, vzamem najnujnejše. Pot v odročni svet je strma in dolga, moje moči pa omejene, zato skopo odmerim vsak gram teže za živila. Pri opremi ne skoparim tako. Na poti si v neobljudenem svetu ne morem izposoditi stvari, ki bi po pomoti ali zaradi teže ostale doma. Zadoljen sem, če se mi kdo pridruži – predvsem zaradi varnosti. A velikokrat hodim sam. Od daleč me opazujejo le gamsi, kakšen zajec, lisica. Vse se umačne, potuhne in počaka, da se spravim proč.

Prišel je dan, ki je obetal dobro vreme. Budilko sem nastavil na pol treh. Vedno takoj vstanem. Vznemirjenje zaradi pričakovanja »Kaj mi bo prinesel ta dan?« je močnejše od spanca, in o tem sem razmišljal še dve uri vožnje do izhodišča. Pred štirinajstimi dnevi v tem koncu ni bilo nič posebnega, kot že toliko podobnih dni – in večina dni je takih. Če živali v neposredni bližini ni, je težko narediti dober posnetek.

Zunaj je pritiskal mraz in slana v dolini je pokrila tudi cestišče. Med upočasnjeno vožnjo sem zapeljal v ovinek. Tu me je presenetila košuta. Tista odrasla, postavna gospa. Opazoval sem jo. Prava dama. Tudi košuta je strmela vame, osamljeno človeško čudo. Nekaj časa sva se gledala, trenutek za tem je preskočila ograjo ter izginila v noč. Še dobro, da sem zaradi poledele ceste zmanjšal hitrost in ni prišlo do bližnjega srečanja z živaljo. Tega si res nisva želela. Naprej na travniku ob stranski cesti, kjer se včasih pase jelen, sta tokrat klepetala dva zajca. Žarometi avtomobila so nekoliko više osvetlili še dve košuti. Nisem se mogel upreti pričakovanju. »Le kaj mi bo še navrgel ta dan?« Toliko gozdnih prebivalcev v tako kratkem času nisem videl že vrsto let.

Končno sem prispel do izhodišča za najnapornejši del ture. Obtežen z nahrbtnikom in s svetilko na glavi sem počasi stopal proti tri ure in pol oddaljeni visokogorski dolini. Hoja v temi, kljub svetlobi svetilke, ni ravno enostavna. Mraz je pritiskal, a jaz sem se kmalu zadihal in upočasnil ritem. Stvarstvo je kot vedno poskrbelo, da se je dvignilo jutro. Pogled se je sprostil in korak je postal trdnejši, ko so se začeli orisovati vrhovi. Kmalu so jih dosegli prvi sončni žarki in nov dan

*A prav med vstajanjem sem pred sabo v ravno pravšnji razdalji zagledal mojega, tako željno pričakovanega Zlatoroga.*

*Foto: Oton Naglost*





je začel novo zgodbo. Po dveh urah hoje sem odložil težak nahrbtnik in pozajtrkoval v »jedilnici z razgledom«. Prepotenost, prazen želodec, razgled, dviganje sonca – vse vključeno v ceno. Nekaj hrane in pijače sem pustil na tem mestu, da bi imel za okrepčilo ob povratku. Prišlo mi bo zelo prav in nahrbtnik bo nekoliko lažji. Pohitel sem, kolikor mi je breme dopuščalo. V trenutku, ko sem vstopil v zame posvečeno dolino, se mi je dobesedno pridružil čuvaj doline, odrasel gamsji samec. Želel sem ga fotografirati, a se ni pustil. Roko na srce, svetlobe še ni bilo dovolj, jaz pa bi ga kar fotografiral. Pred štirinajstimi dnevi nisem videl nobene živali tako blizu, vse so zrle iz oddaljenih višin na čudaka v svojem kraljestvu.

Končno sem prispel na kraj, kjer sem nameraval preživeti dan. Malo sem bil razočaran, ker sem pričakoval več snega, a kaj sem hotel. Letos še ni bilo prave zime. Sedel sem in se s pripravljenim fotoaparatom potuhnil za skalovje. Skozi okular sem opazoval okolico in sosednje vrhove. Kmalu sem zagledal na grebenu ponošnega kozoroga, ki je strmel v odhajajočo luno. Čeprav je bil daleč, mi je bil motiv tako všeč, da sem ga ohranil v lepem spominu. Tako sem sedel celo uro. Nič. Druga ura čakanja je šla proti začetku tretje, na nebesnem svodu sem opazil planinskega orla. Pristal je v steni. Slikal sem, a me je tik za tem opazil in odjadral. Tudi ta posnetek bo le za arhiv. Planinski orel je planinski orel. Kozorogi na drugem grebenu so mirno poležavali v jutranjem soncu. Nobenega živega bitja ni bilo ta dan v moji neposredni bližini. Vsi so le oprezali iz varnih razdalj. V mislih sem se pogovarjal z njimi, da jim nočem nič žalega, le nekaj fotografij, da bo moja želja potešena, a se niso kaj prida menili za mojo iskrenost. Bil sem ves trd od dolgega sedenja. Razbolen sem se hotel pretegniti in počasi vstal. A prav med vstajanjem sem pred sabo v ravno pravšnji razdalji zagledal mojega, tako željno pričakovanega Zlatoroga. Prav blizu je prežvekoval. Ležal je in jaz sem razmišljal, kako da ga nisem prej opazil, saj sem ves teren opazoval več ur. To je bil skoraj čudež, da sem ga imel nenadoma tako blizu. Počasi sem se spustil k tlu in vzel fotoaparatus. Naredil sem več posnetkov, ko je tako ležal pred mano. Pravi odrasel lepotec – skratka, poimenoval sem ga Zlatorog. Ni se dal motiti. Mirno je ležal in prežvekoval še več kot uro. Tudi jaz sem trmasto vztrajal na omenjenem mestu in čakal, da se bo Zlatorog odločil za sprehod. Vse me je bolelo od sedenja. Tolžil sem se z mislijo, da se bo premaknil, ko bo tudi njemu težko zaradi poležavanja. Sprehod bi obema dobro del. V resnici je nastopil tudi ta trenutek.

Zlatorog je počasi vstal in se začel pasti, kot da je sam. Jaz sem pritiskal posnetek za posnetkom, brez prestanka. Vsak dober položaj živali v tej pokrajini sem hotel posneti. Umaknil se je za ruševje, nato za balvan. Naredil sem nepredstavljivo število posnetkov, in to res dobrih. Bil sem potešen z uresničenimi željami. A kot človek z gonom narediti še nekaj več, sem si zaželel ponovno videti svojega pozirajočega Zlatoroga. Splazil sem se iz kritja in opogumljen z doseženimi

posnetki poskušal napraviti še kakšnega. Bil sem prepričan, da bo gams zbežal v trenutku, ko se bova videla. Seveda me je zaznal, a kot kralj na svojem je mirno nadaljeval pot. Fotografiral sem vsak njegov korak in položaj. Le občasno je poškilil proti meni, pravzaprav se zame ni menil. Vseeno se mi zdi, da sva oba uživala. On v paši in jaz v občutku, da me je Zlatorog sprejel za sebi podobnega, če ne že svojega. Božansko. V tem odnosu sva zlagoma prehodila in obkrožila dolino. On pred mano, jaz za njim. Nisem imel občutka za čas. Šele dolge sence zahajajočega sonca so me spomnile, da gre dan h kraju. Svetlobni pogoji so bili kot naročeni. Seveda sem slikal, dokler sonce ni zašlo. Zlatorog pa me ni hotel zapustiti. Zapeljati me je želel po dolini navzgor. Še nekaj časa sem mu sledil in ga s težkim srcem pustil, da je odšel v svoj svet. Zaželel sem mu lepih in varnih dni. Sebi pa ponovnega srečanja z njim v njegovem kraljestvu. Jaz sem se obrnil v svet, kjer kot šibkejšo človeško bitje lahko preživim. Pot v dolino je ostala enako dolga in naporna. Cesta enako vijugasta in spolzka. Košuta se je zopet pasla na travniku in ni bila razpoložena za družbo žarometov. Elegantno se je umaknila v temo. Jaz sem kljub telesni zahtevnosti dneva in utrujenosti pripeljal varno domov, prežet z vsem doživetim, darovanim in prejetim v kraljestvu Zlatoroga. ●

*Gams me je zaznal, a kot kralj na svojem je mirno nadaljeval pot.  
Foto: Oton Naglost*





Andrej Terčelj

# Skrite pasti globokega pršiča

## Snežna kotanja ob drevesu

Letos januarja je na severni strani Alp obilno snežilo cel teden. V nekaj dneh je zapadlo veliko pršiča na malo podlage in v lavinskem biltenu so objavili najvišjo stopnjo nevarnosti proženja snežnih plazov po evropski petstopenjski lestvici. Smučarji zunaj urejenih smučišč so se podali v globok pršič – v navidezno lažno zavetje gozda nedaleč stran od teptanega smučišča. Zgodile so se nesreče, ker je smučarje prekril sneg. Čeprav je snežni plaz najpogostejši vzrok, tokrat ni bilo tako. Kriva je bila zadušitev v globokem, nesplaznem, lahkem in sipkem snegu.

### Snežna past ob drevesu

V Sloveniji take razmere niso pogoste, Američani in Kanadčani pa za take primere uporabljajo dve skovanki, *Non Avalanche Related Snow Immersion Death* (NARSID) in *Snow Immersion Suffocation Incidents* (SIS). NARSID pomeni smrt zaradi potopitve v sneg, ki ni posledica plazov – govorimo o beli smrti s padcem v snežno past ali snežni smrti s padcem v snežno kotanjo ob deblu, SIS pa je snežna smrt zaradi zadušitve.

Kaj so vzroki za tovrstne nesreče, ki niso posledica snežnih plazov, in kakšni so nasveti za dvig ozaveščenosti smučarjev in deskarjev o nevarnosti utopitve v snegu? Kako lahko take nesreče preprečimo in kakšna oprema nam lahko pomaga? Poskusimo jim

biti kos in se seznaniti, kako se ogniti nevarnostim ob morebitnih podobnih razmerah.

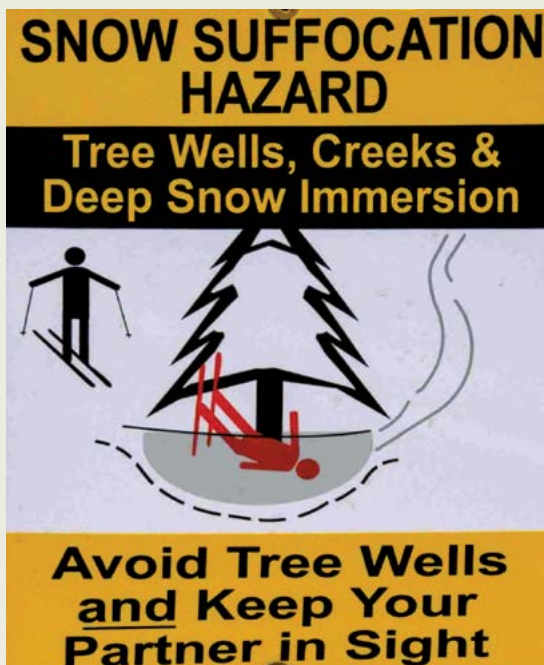
V Kanadi in ZDA je najpogostejši vzrok smrti med žrtvami NARSID padec v t. i. *tree well* ali *spruce trap*. To je snežna kotanja ob deblu zimzelenega drevesa ali snežna past ob pokritem deblu smreke ali ruševja. V slovenski gozdarski literaturi se uporablja tudi izraz snežna kadunja. Snežna kotanja ob deblu se oblikuje, ker veje zimzelenega drevesa preprečujejo snegu, da bi se otrsalo ob deblu. Tako nastane strma, lahko do šest metrov globoka luknja, mešanica vej, sipkega snega in zraka. S prostim očesom ni opazna, ker jo zakrivajo nezasute, s snegom obložene veje.

Smučar si ob padcu v snežno kotanjo ob deblu – kljub opremljenosti za smučanje zunaj smučišč – največkrat ne more pomagati sam, in se v snegu utopi. Zlasti deskar običajno pade v kotanjo z glavo naprej, se zagozdi in zaduši. Zaradi padca v globino lahko pride do mehanskih poškodb, zapletanja v veje ipd., a po navadi je glavni vzrok smrti zadušitev. V položaju z glavo navzdol se je po statistiki v devetdesetih odstotkih nemogoče samostojno rešiti. Pomoč prijateljev ali reševalcev je edina možnost. V Severni Ameriki imajo več primerov padca v snežne pasti ob smrekah kot v Evropi, ker so smreke tam ožje in redkeje razporejene. Poleg tega je gozdna meja veliko višje, snega je več in je redkejši kot v Evropi. Zato o tovrstnih nevarnostih obveščajo z opozorilnimi tablam, udeleženci npr. helikopterskega smučanja pa so pred prvim spustom deležni obveznega šolanja, kako se izogibati smrekam. Poleg snežnih kotanj ob deblih so nevarni še prekriti jarki, potoki ali druge naravne značilnosti, kot so počki, zajede, špranje in razpoke. V Evropi je na začetku zime nevarno tudi ruševje, dokler ga teža snežne odeje ne ukrivi in pritisne ob tla. Nič manj niso zahrbtni tudi globoki zameti na odvetrni strani strmih grebenov in škarp, kjer se vejavica, imenovana tudi živi sneg, odlaga.

Snežna past za smučarje zunaj smučišč – luknja ob deblu  
Foto: Andrej Terčelj







V Severni Ameriki smučarje z nevarnostmi, povezanimi s snežnimi kadunjami, seznanjajo opozorilne table. Foto: Andrej Terčelj

## Kako iz pasti

Ob morebitnem padcu v snežno kotanjo bo smučar z glavo zagozden vanjo. Glava in roke bodo najnižje, smuči najvišje. Mehak nesprijet sneg bo ob človekovem premikanju začel zasipati prostor in pritiskati smučarja proti drevesu ali snegu v kotanji. Največja groznja je zadušitev zaradi stiskanja snega. Med padcem se potrudite, da se hitro ustavite – zgrabite veje ali druge dele drevesa. Če je mogoče, poiščite zračni žep, da vanj nežno potisnete glavo. Dihajte. Zavedajte se, da bo vsak gib, ne glede na to, kako majhen je, povzročil, da se bo okoli vas osulo še več snega.

Razmislite, ali imate dovolj moči oziroma možnost, da se rešite iz situacije. Če ne boste poskusili, se osredotočite na ustvarjanje zračnih lukenj in čakanje na reševalce. Uporabite zibanje, da ustvarite prostor v snegu in pridobite več zraka. Vaša telesna toplota lahko pomaga tudi pri zbijanju snega okoli vas, kar vam lahko pomaga, da se dvignete. Če menite, da bi se lahko rešili sami, potem obračajte telo kar najpočasneje, tako da se poskusite obrniti pokonci. Počasi se dvignite ob drevesu. Čeprav ni zagotovila za uspeh, naj vas bodri misel, da so se ljudje na tak način že rešili iz podobnih situacij. Signalizirajte za pomoč, ko se ne morete več premakniti.

## Kako ne pasti v past

Nikoli ne smučajte izven smučišča sami. Biti brez prijateljev ali vodnika je preveč nevarno. Vedno smučajte z vsaj še eno osebo, ki po možnosti dobro pozna območje in osnovne tehnike reševanja. Če boste sami, drugi smučarji pogosto ne bodo opazili, da ste padli v luknjo, razen če so bili blizu vas, zato bo težko



Snežna kotanja ob deblu se oblikuje, ker veje zimzelenega drevesa preprečujejo snegu, da bi se otresal ob deblu. Tako nastane strma, lahko do šest metrov globoka luknja, mešanica vej, sipkega snega in zraka. S prostim očesom ni opazna, ker jo zakrivajo nezasute, s snegom obložene veje. Shema: Andrej Terčelj

ugotoviti, kje ste izginili. Pri smučanju v globokem snegu smučajte stran od dreves! Med spustom pazite drug na drugega. Imejte se na očeh, komunicirajte z zvokom (jodlanje) ali počakajte drug na drugega po določenem številu zavojev. Reševanje bo hitrejšo, če boste videli, kje je izginil vaš prijatelj. Ko čutite, da padate, zakričite (če še imate priložnost). Glavo poskusite držati nad snegom. Ne začnite se boriti s svojim telesom, da se ne boste še bolj ugreznili. Vedno smučajte s plazovno in dodatno opremo, ko greste na turno smuko ali zapuščate teptano smučišče. Plazovni nahrbtnik z zračno blazino ni vedno učinkovit, boljši je *avalung*. To je pripomoček, ki ga nosimo nad zgornjim slojem oblačila ali kot del nahrbtnika in zasute mu človeku omogoča dihanje s pomočjo velike površine drobnih odprtín.

Pred smučanjem po globokem pršiču iztaknite roke iz zank smučarskih palic in odpnite varnostne jermenčke, saj jih ujeti smučarji težko odpro. V puhcu vedno smučajte z rutko ali zaščitnim šalom preko nosu in ust. Smučarska čelada ščiti glavo pred udarci ob ovire ali pred udarci lastne opreme.

Snežne pasti so nevarne tudi krpjarjem. Ko je smreka pokrita v celoti, v primeru vgreza krpelje delujejo kot sidrišče, iz katerega se ne moremo rešiti sami.

Kot pri vsakem vzgojnem članku, v katerem poskušamo razložiti, kako se rešiti, se je dobro zavedati, da je to zgolj teorija. Vsaka situacija je drugačna in odvisna od vrste dejavnikov (vreme, vrsta poškodbe in padca, lokacija itd.). Najboljši nasvet je biti pripravljen in se zavestno izogibati takim situacijam s tem, da poznamo teren, kjer se gibamo in razumemo nevarnosti, preden se odpravimo na tovrstno smuko. Zavedajte se, da je preprečevanje boljše kot zdravljenje. Ko so deset prostovoljcev položili v snežno kotanjo okoli debla in jim rekli, naj se rešijo sami, tega ni zmožel nihče. Smučanje in gibanje na neteptanih območjih z globokim snegom in drevesi je nevarno! ●



# Dereze, cepin in na glavi čelada

## Derezice niso dereze

"Čeprav je v dolini že skorajda pomlad, v gorah še vedno vladajo zimske razmere, na kar moramo biti ustrezno pripravljene in se v gore odpravljati načrtovano in odgovorno, s primerno opremo, ki jo znamo uporabljati, in z znanjem," razlaga strokovni sodelavec PZS in inštruktor Gorske reševalne zveze Slovenije Matjaž Šerkezi.

Na spletnih straneh in družabnih omrežjih lahko vidimo čudovite posnetke hribov, ki marsikoga premamijo, da poskusi priti na prav tisti vrh s slike. Vendar zimske gore, lepe in tako skrivnostne, skrivajo v sebi tudi razne pasti. K sebi pustijo le tiste, ki so ustrezno usposobljeni, psihofizično dobro pripravljene, pravilno opremljeni in znajo opremo tudi pravilno uporabljati.

### Derezice niso dereze

Gorski reševalci opozarjajo, da čedalje več obiskovalcev zimskih gora skuša na vrhove priti z malimi derezicami, ki so nevarne na takih pobočjih gora, ki uporabe derezic ne dopuščajo.

Po tragični februarjski nesreči na Grintovcu gorski reševalci opozarjajo, da morajo imeti planinci, ki se odločijo za obisk gora v zasneženih, zimskih razmerah, primerno gorniško opremo, zlasti je treba paziti pri izbiri derez. Za obisk visokogorja so primerne samo 12-zobe dereze, nikakor pa ne male derezice.

"Dereze so namreč dereze – tiste 12-zobe, klasične, polavtomatske ali avtomatske, specialne ali pohodne ... Derezice oz. verige pa v nobenem primeru niso dereze in niso primerna zamenjava za klasične dereze z dvanajstimi zobmi; so nevarne, če se uporabljajo v gorah oz. tam, kjer teren tega ne dopušča! Derezice so odlične za hojo po poledenelih in zasneženih gozdnih cestah, v urbanih okoljih ali pa po pobočjih

*Male derezice oz. derezice so primerne za hojo po položnejših, širokih, uhojenih poteh, na zasneženih gozdnih cestah, v urbanih okoljih ali po pobočjih gozdne Pokljuke, Velike planine, Šmarne gore in podobnih hribov.*  
Foto: Zdenka Mihelič



*"Male derezice so zelo uporabne za položnejše, široke, uhojene poti, ki nimajo skoraj nič bočnega naklona; v primeru padca na planinskih poteh z manjšim naklonom ne morete oddrseti daleč. Čim zapustimo take poti, pa niso več primerne. Na strmih, ledenih pobočjih in v visokogorju je treba uporabljati le prave, 12-zobe gorniške dereze," opozarjajo gorski reševalci.*

gozdne Pokljuke in Velike planine, niso pa namenjene hoji v gore. In ko uporabljate dereze, v roke sodi cepin, s katerim se lahko zaustavimo ob padcu, ne pohodne palice; na glavo pa gre čelada," piše o razliki med derezami in derezicami, podaja konkretne primere in opozarja na uporabo cepina in čelade na spletni strani GRS Kamnik gorski reševalec Šerkezi. Uporabo čelade Šerkezi svetuje sploh tam, kjer planinske poti potekajo pod stenami in obstaja nevarnost padajočega kamenja; po meliščih, kjer je povečana možnost proženja kamenja; čelada nam zaščiti glavo tudi med padcem, zato si pozimi ob cepinu v rokah in derezah na nogah na glavo vedno nadenimo čelado.

### Ureme in snežni plazovi

Obiskovanje gora pozimi zaznamujejo nižje temperature, krajši dan, zaprte planinske kočice in specifične





snežne razmere, na kar moramo biti ustrezno pripravljene ter se v gore odpravljati načrtovano in primerno opremljeni. Posebnost obiskovanja gora v zimskih razmerah je še pogostejše spremljanje vremena. Vremensko napoved in razmere moramo pozimi spremljati ne samo dan ali dva pred turo, pač pa je treba napoved in razmere zaradi debeline in kakovosti snežne odeje, preobražanja snega in zaradi možnosti proženja snežnih plazov spremljati skozi daljše obdobje, da vemo, kam se lahko odpravimo. Vremenska napoved dan pred turo pa je seveda tista najnovejša, ki pomaga k dokončni odločitvi, kam bomo krenili. Še nasvet ob močnih vetrovih severnih smeri: ko piha severni veter, se v hribe odpravimo z južne strani, da na z vetrom izpostavljeno pobočje pridemo samo na vrhu, nato pa zopet sestopimo na zavetrno stran. Ali splošno, v hribe se ob napovedanih vetrovih odpravimo z nasprotne strani, kot piha veter. Nikakor pa takrat ne hodimo po grebenih, ker je lahko zelo nevarno.

Snežnih plazov ne moremo preprediti, lahko pa jih v veliki meri predvidimo in se gibamo na območjih, kjer je manjša stopnja nevarnosti, da bi sami sprožili plaz ali da bi prišlo do spontanega snežnega plaz. Obvezen del tehnične opreme vsakega gornika v zasneženih gorah je tako tudi plazovni trojček, ki ga sestavljajo plazovna žolna za grobo določanje lege ponesrečenca, plazovna sonda za fino določanje lege ponesrečenca in plazovna lopata za hitro in učinkovito izkopavanje, saj je možnost za preživetje v snežnem plazu največja v prvih petnajstih minutah po zasutju.

### Kam po znanje

Zimsko odete gore so čudovite za obisk, če se zimskega gorništva lotimo pravilno. Odhod v gore v zimskem času zahteva natančno načrtovanje, znanje o

pravilni uporabi opreme, pridobivanje informacij s terena o poti, snežnih razmerah, nevarnosti proženja snežnih plazov ter upoštevanje osebnih psihofizičnih lastnosti, izkušenj in znanja iz planinske šole. Tega se najlažje naučimo v planinskih šolah, na tečajih varne hoje v gore, varstva pred snežnimi plazovi in varnejšega obiskovanja gora v zimskih razmerah; tam bomo dobili marsikatero koristno informacijo. V nasprotnem primeru gorski reševalci in PZS svetujejo, da se v gore odpravite skupaj z vodnikom PZS ali gorskim vodnikom oz. da se vključite v enega izmed planinskih društev, kjer imajo usposobljene ljudi za varnejše obiskovanje gora. Številne nesreče v gorah v zadnjem obdobju naj nam bodo v opomin, da se v gore odpravljamo načrtovano, pripravljeno in odgovorno.

### Na turo

Pred vsako turo je treba spremljati vremensko dogajanje, preveriti stanje opreme, snežne razmere in razmere poti na območju, kamor se odpravljamo. Preberimo si opise poti, seznanimo se z značilnostmi ture, dobro načrtujemo, upoštevajmo dolžino dneva in dodatni čas zaradi težjega napredovanja v globokem snegu in morebitnega daljšega pristopa, na pot pa se nikoli ne podajmo sami.

Poleg tehnične opreme za hojo v gore pozimi potrebujemo vso opremo kot za gore v letnih, kopnih razmerah, dodatno pa še dobre zimske planinske čevlje, gamaše za zaščito pred vdorom snega v čevlje, kakovostna oblačila, ki ščitijo pred vetrom, mrazom in vlago ter imajo dobre izolacijske lastnosti. Potrebna je tudi zaščita pred močnim soncem s sončnimi očali in zaščitno sončno kremo, ne pozabimo niti na rezervna oblačila in čelno svetilko ter zaradi zaprtih planinskih koč na več tople tekočine in hrane v nahrbtniku. ○

*Ko so na nogah dereze, sta v rokah cepin in na glavi čelada.*

*Foto: Zdenka Mihelič*



# Noč na Rombonu

## Per aspera ad astra<sup>1</sup>

Bil je lep poletni dan, kot ustvarjen, da greš v hribe. Od doma sem šel popoldne. Zapeljal sem se v Bovec in se odpravil na Rombon. S seboj sem vzel spalno vrečo, kajti odločil sem se, da bom prespal na Rombonu. Na vrhu. To bo romantika.

<sup>1</sup> Prek trnja do zvezd.

Tako lepo je bilo hoditi proti vrhu, zdelo se mi je, da mi je vsaka stopinja podarjena. Mrak je že bil in noč se je bližala, ko sem prispel. Napravil sem si ležišče, zlezal v vrečo in gledal v nebo, polno zvezd. Vse naokoli mir. Bilo je tako lepo, da nisem mogel verjeti, da je resnično.

Tam v daljavi, nekje nad Furlanijo, se je začelo bliskati. Toda bliski so bili zelo oddaljeni in prijetni, še povečali so lepoto večera. Kmalu sem opazil, da so bliski vedno bliže in grmenje postaja glasnejše. Potem so padle prve, redke in debele kaplje. To bo minilo, sem pomislil. In res je dež prenehal. Čez nekaj časa je začelo ponovno deževati in tudi grmenje in bliski so bili že zelo blizu. Malo me je zaskrbelo, toda dež je spet ponehal. Grmenje se je nadaljevalo. Ko je začelo tretjič deževati, sem vedel, da gre zares. Bliski so se vrstili drug za drugim, med grmenjem ni bilo več presledkov in to ni bil več dež – nebeške zapornice so se odprle do kraja.

V spalni vreči so začele drseti po meni prve kaplje, potem so iz tega nastali drobni curki hladne vode, drseli so mi po hrbtu, po stegnih, po kolenih – in kmalu sem se zavedel, da ležim v vodi. Vedel sem, da moram to vodo sproti segrevati, in poskušal sem si dopovedati, da je voda pravzaprav topla. Moja spalna vreča je postala velika mokra spužva, in pred menoj je bila dolga noč.

Nevihta se je oddaljevala proti Bavškemu Grintavcu, proti Jalovcu in Mangartu. Tudi deževati je prenehalo. Sredi noči sem imel manjšo težavo, zelo me je tiščalo na vodo. Tudi to moram zdržati. Če zlezem iz mokre spužve, ne bom nikoli več zlezal vanjo. Spužva je bila mrzla, težka in polna vode. Tudi ne vem, ali bi našel zadrgo in odprtino v tej kepi mokrote. In sem držal naprej. Pogledal sem na uro. Dvajset čez dvajst. To ni mogoče, saj živim v tej vodi že celo večnost. Pogledal sem na uro še enkrat. Moja velika sreča, zamenjal sem kazalca. Ura je štiri. Saj bo kmalu jutro! Hura! V hribih se dela dan! Najraje bi zavriskal. Potem sem vsakih nekaj trenutkov odprl oči in gledal v temo in v meglo. Začelo se je daniti. Mrzla, odurna tema je prehajala v medlo, še bolj odurno svetlobo. Zlezal sem iz vreče, zdaj je postala po dolgi noči že moja ljuba prijateljica. Nekaj suhe obleke sem še imel

v vrečki, zdaj je bila zlata vredna, oblekel sem jo, ostalo mokro pa sem navlekel nase; pa saj sem bil tega vajen že iz Himalaje – kadar nas je pral dež in so nas ponoči preganjale pijavke, smo zjutraj vedno najprej s sebe obrali pijavke, nato smo oblekli mokro obleko in se odpravili na pot.

Ko sem začel hoditi, sem tik pod vrhom prišel do votline, vojaškega zatočišča iz prve svetovne vojne. Na tleh je bilo blato in nekaj velikih kamnov. Če bi tu presedel noč, bi ostal suh. Pomislil sem, da bi se vrnil v dolino po poti, po kateri sem prišel. To pot poznam in že v nekaj urah bi bil v dolini. Toda premagali so





me Črnelški Vršiči. Bila je gosta megla in začel sem pot v neznano. Ves čas sem iskal pot. Če sem izgubil markacijo, sem se vračal do zadnje, ki sem jo še videl, in skrbno iskal pot naprej. Včasih se mi je že zdelo, da hodim v nasprotno smer. Pred sabo sem različno videl samo še bližnje skale. Vsaka stvar se enkrat konča, sem mislil. Doma bom legel v suho posteljo in se bom smejal. Zdaj pa mi ni do smeha. Treba je samo hoditi, predstavljati noge in iskati markacije. Ure so minevale, megla se ni razredčila. Ves dan nisem nikogar srečal. Zdelo se mi je, da sem že pozabil, kakšen je človek, ki ga srečaš v hribih.

Toda imel sem srečo. Družbo so mi delali dobrodrušni, rumeno-črni močeradi. Te ljubke živalce! Toliko jih še nikoli nisem videl. Mrgoleli so pod nogami in se okorno preobračali. Včasih so me učili, da pomeni lepo vreme, če leze močerad po hribu navzgor. Sprva se mi je zdelo, da jih nekaj res nerodno leze navzgor (preveč sem si želel, da bi se vreme izboljšalo), potem pa videl, da v tem ni rešitev, močeradi so lezli čisto neurejeno, gor, dol, povprek, nerodno so se preobračali v vse smeri. Pogovarjal sem se z njimi. Besede so se izgubile v megli, kakor da jih nikoli nisem izgovoril. Zelo sem pazil, da nisem kakšnega pohodil. Ne za to, ker bi to utegnilo prinesiti nesrečo. Te ljubke živalce imajo prav tako eno samo življenje kot jaz.

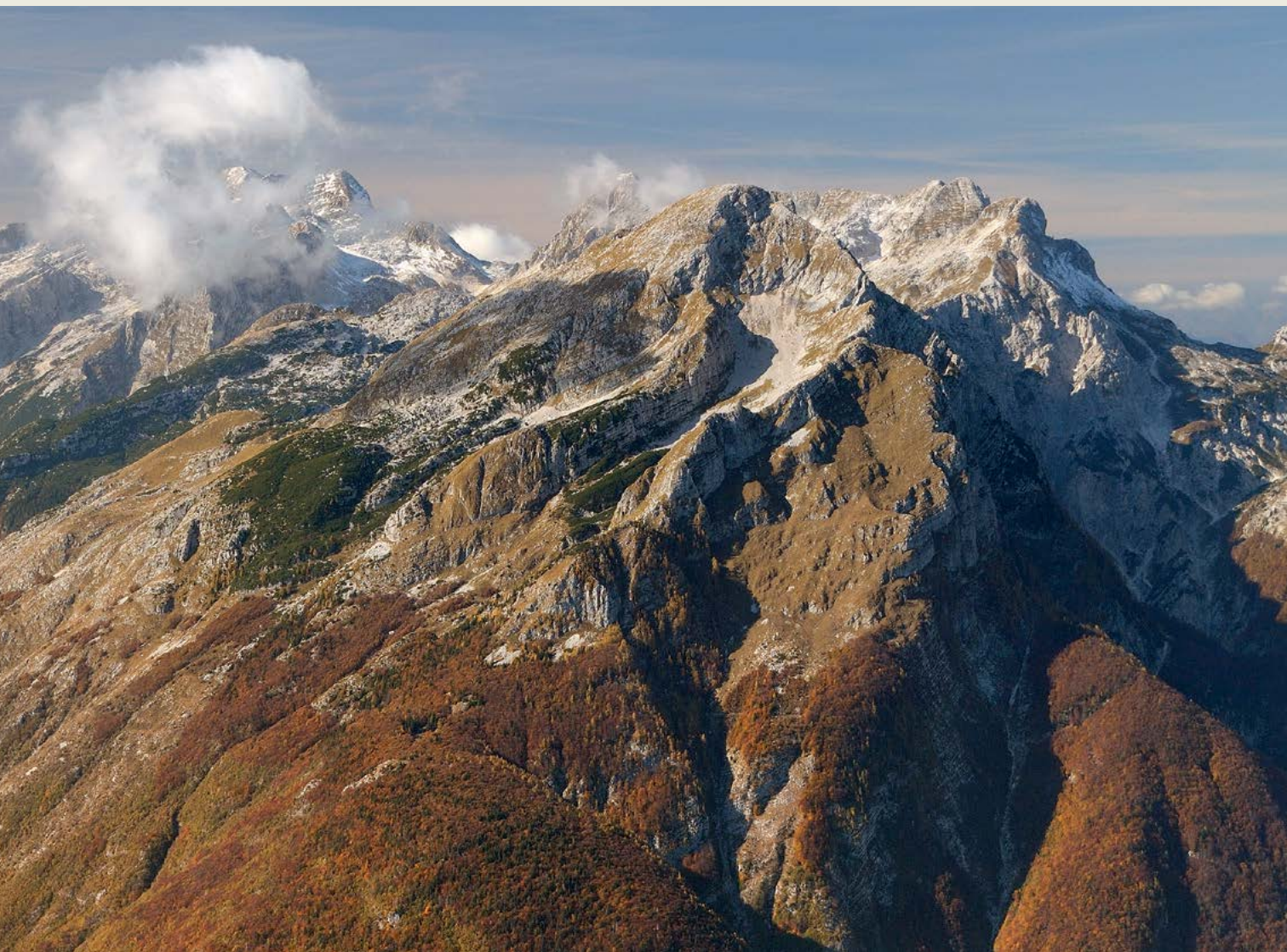
Ure so minevale, megla se je redčila. Na pobočju pod

menoj sta se iz megle oglasila dva svizca. Najprej je zažvižgal eden, po daljšem presledku se mu je oglasil drugi, in tako sta se pogovarjala v enakomernih presledkih. Potem sem zažvižgal tudi jaz. Želel sem se pogovarjati. Nekaj časa je bila pod menoj smrtna tišina. Svizec je molčal, to žvižganje je bilo tuje in ga je presenetilo, ni vedel, kam naj ga da. Potem sta se oglasila oba svizca, menjaje sta na vse grlo žvižgala in nisem mogel dognati, ali od veselja, da se je še nekdo oglasil, ali od ogorčenja, da nekdo tako neugledno moti njun pogovor. Tako nepravilno, tuje in goljufivo. Nisem ju več izzival.

Tako sem prišel do bivaka v skalni votlini, v njem pograd iz mokrih desk, nad njim razpet polivinil, poln vode, in na pograd je debelo kapljalo. Nad vhodom je visela stara, zelo izrabljena alpinistična vrv. Kdo jo je tja obesil in zakaj? Nadaljeval sem pot in prišel do Prevale. V megli sem hitro našel pot na Prestreljenik. Takrat se je megla za nekaj trenutkov razkadila in pred seboj sem zagledal znano, veliko, modro stavbo, postajo D kaninske žičnice. Spet je zagrnila vse-mogočna megla kaninsko pokrajino in po tistih neprijetnih gladkih in zagruščenih podih sem prišel do zgradbe. Tu sem se počutil kot doma. Nekaj ljudi je z mrkimi obrazi čakalo na gondolo. Pomešal sem se mednje. Mislil sem na to, kako lepo noč in lep dan sem doživel v hribih. Bil sem srečen. ●

*Kmalu sem opazil, da so bliski vedno bliže in grmenje postaja glasnejše.*

*Foto: Oton Naglost*





# Moj prvi vzpon na Triglav

Naključje je hotelo ali bolje rečeno, krivi so bili geodeti, ki so delali osnovno državno karto-triangulacijo v bivši Jugoslaviji, da sem se zbližal z gorami. Zame, študenta geodezije iz nekdanje skupne države, je bilo delo figuranta dokaj pestro in težaško. Pri njem sem se prvič srečal tudi z bohinsko krošnjo, nahrbtnikom in gojzarji, bilo pa je to že davnega leta 1964. Pred tem sem samo od daleč opazoval vrhove in vršace. Toda pri svojem delu sem vzljubil gore in jih kasneje tudi obiskoval. Spomini na prva leta so danes polni nostalgije po nekih drugačnih časih, zanimivi so pa še bolj kot nekoč.

Med delovno silo na terenu smo imeli za meritve v pomoč tudi nekega upokojenca, vodnika, če nismo poznali terena; šefi so bili opremljeni s kartami, ki smo jim rekli vojaške specialke, v merilu 1 : 25.000. Kljub vsemu pa je bilo treba včasih uporabiti tudi vodstvo domačinov. Na Dovjem je bil prav posrečen, nekoč dobro znan vodnik, tedaj pa že upokojen gospod Šest. Navihani veseljak, z bradico in z obveznimi kratkimi irhastimi hlačami ter zelenim klobukom. Med njegovimi vodniškimi akcijami sem se rad pogovarjal z njim. Naneslo je, da je povedal, kako si želi skupaj z vnukom na Triglav. Vnuk bi šel tako prvič z dedom na Triglav, sam pa se je odločil, da bo to njegov zadnji obisk očaka. Tedaj sem tudi sam izrazil željo, da bi šel rad zraven, če me seveda vzameta.

Neke lepe sobote poleti leta 1969 smo se tako odpravili zgodaj zjutraj z Dovjega v Vrata in čez Prag proti vrhu Triglava. Imel sem brezplačnega vodnika, izkušenega gornika in poleg še Iztoka, njegovega vihravega vnuka, ki je bil tedaj star osem ali devet let. Sam sem do tedaj v svoji planinski karieri opravil le nekaj

delovnih pohodov na dvatisočake, toda hoja na Triglav je bila vendarle nekaj posebnega. Tudi Šest je bil zelo ponosen na njen podvig. Ljudje, ki so nas srečevali na poti, so Šesta v večini vsi poznali ter ga ustavljali in spraševali, kam je namenjen. Ko jim je ponosno povedal, da na Triglav pelje vnuka, so ga trepljali po ramenih in mu želeli srečno pot. V Aljaževem domu v Vratih smo se za kratek čas ustavili in spili čaj. Prvič smo malo dlje postali na Pragu. Tam nam je dedek Šest razkazal okoliške gore in povedal nekaj zanimivosti. Razgled je bil res sanjski in tudi sonca je bilo v izobilju. Po malici in počitku smo počasi nadaljevali pot proti Kredarici. V tedaj še starem in mnogo manjšem planinskem domu na Kredarici je kar mrgolelo planincev. Veliko jih je poznalo Šesta, ki je veselo razkazoval svoje koščene noge v zlizanih irhastih hlačah, za klobukom pa zataknilo smrekovo vejico. Seveda se je spodobilo, da so vsi skupaj malce nazdravili s svojo zalogo žganega iz nahrbtnika.

Ko smo se po kosilu spočili, je bil Šest še kar žejen, vnuk Iztok pa zelo neučakan. Ves čas je pogledoval

*Po zavarovanih in markiranih poteh sem bil že vajen hoje, malo me je skrbel le vnuk, ki bi rad kar poletel čez mali Triglav in po grebenu na vrh.  
Foto: Vanja Sossu*







na Triglav, ki se je bočil nad nami. Greben je bil videti poln planincev, Šestu pa se kar ni dalo tja gor. In potem mi je predlagal, naj jaz peljem Iztoka na vrh in da se kasneje dobimo na Doliču v koči, kjer bomo prespali. On bo med tem še malo poklepetal z znanci pred domom na Kredarici. Potem bo lepo po ravnem mimo vrtače in naokoli vrtače, ki je bila v tistih časih še odlagališče konzerv in steklenic, okrog Šmarjetne glave počasi primahal na Dolič.

Po zavarovanih in markiranih poteh sem bil že vajen hoje, malo me je skrbel le vnuk, ki bi rad kar poletel čez mali Triglav in po grebenu na vrh. Uspelo nama je in srečno sva prišla mimo najznamenitejšega štedilnika v državi k Aljaževemu stolpu. Fanta sem na vrhu celo malce prestrašil s planinskim krstom, pri tem pa zamolčal, da sem tudi sam prvič na najvišjem vrhu takratne Jugoslavije.

Ko sva se napasla razgledov v sončnem popoldnevu, sva se odpravila navzdol proti Doliču. Bila sva prepričana, da naju bo dedek Šest že čakal v koči. Mudilo se nama ni. Mimogrede sva si ob poti ogledovala tudi mogočno italijansko kasarno na Plemenicah in mimo nje srečno prišla v kočo na Doliču. V njej je bilo dosti planincev. Pregledala sva vso notranjost in okolico, toda deda Šesta ni bilo nikjer. Sonce se je nizalo proti zahodu, deda pa od nikoder. Spraševala sva tudi planince, ki so prihajali s Kredarice, ali so morda videli starejšega gospoda v usnjenih hlačah, z zelenim klobukom in grčavko v roki. Nič spodbudnega niso znali povedati.

Ko se je začelo že mračiti, so nama prihajajoči vendarle sporočili, da so videli Šesta, kako je počival na neki skali ob poti. Niso pa vedeli, ali gre na Planiko ali na

Dolič. To se mi je zdelo sumljivo, zato sva se mu z Iztokom odpravila naproti. Čez kake tri četrt ure sva ga končno zagledala, kako jo je z majavim korakom krevsal po grušču. Takoj sem opazil, da je popraskan po golih nogah. Ob snidenju nama je utrujeno priznal, da je bilo nazdravljanja in šnopčkanja na Kredarici preveč in da je malce zdrsnil s poti. Iztok je nekoliko zaskrbljeno pogledoval dedka, ki je zatrdil, da gre le za praske in da mu ni nič hudega. Ko sem si naložil dedkov nahrbtnik, je tudi lažje hodil, in tako smo srečno prispeli na Dolič.

Tam so bila vsa ležišča zasedena. Po večerji smo komaj našli prostor pod mizo, kjer smo dremali do zgodnjega jutra. Ob svitu smo imeli namen nadaljevati pot čez Hribarice, Triglavska jezera in naprej v Bohinjsko Bistrico. Po čaju in zajtrku je ded Šest ponovno predlagal, naj midva, ki sva že izkušen planinski par, kar nadaljujeva po začrtani poti. On pa bo šel počasi nazaj čez Kredarico in v Vrata, kar mu je krajše in lažje. Nastal je le manjši problem, saj je bil Šest že dogovorjen s sorodniki v Bohinjski Bistrici, da bo Iztok ostal nekaj dni pri njih na počitnicah. Kakor smo se dogovorili, tako smo tudi storili, le da sva tokrat dedku nekoliko požugala, da se na Kredarici ne sme predolgo zadržati. Zaloga žganja v nahrbtniku mu je že prejšnjega dne posla, zato smo bili vsi trije prepričani, da jo bo varno primahal v Vrata in domov na Dovje. Tako se je tudi zgodilo. Z Iztokom sva čez Hribarice sestopila v dolino Sedmerih jezer in popoldne mimo Črnega jezera in po Komarči do Bohinjskega jezera. Turo sva zaključila v Stari Fužini, kjer sem Šestovega vnuka srečno prepustil sorodnikom, moj prvi vzpon na Triglav pa je tako postal tudi moj prvi vodniški. ●

*Mimogrede sva si ob poti ogledovala tudi mogočno italijansko kasarno na Plemenicah in mimo nje srečno prišla v kočo na Doliču.*

*Foto: Tomaž Marolt*



# Pred šestdesetimi leti smo se ponovno rodili

## Z učiteljem v zasnežene gore

Letos bo preteklo šestdeset let, od kar smo po čudežu preživeli srečanje s plazom pod Špičko. Lanski januar je postregel z obilico snega v sosednjih Alpah, plazovi terjajo žrtve. Prav ti dogodki so nas ponovno spomnili, kako smo se ptujski gimnazijci v zimskih počitnicah leta 1959 podali proti Špički z namerjo, da bi preživeli počitnice na višini dva tisoč metrov. Šele danes se ponovno zavedamo, po kako tanki črti smo hodili in kakšno srečo smo imeli, da smo ostali živi.

*Ker je ostalo eno stransko okno delno nezasuto, sta to fanta izkoristila za vstop v zaklenjeno zavetišče. Skica prikazuje razmere, kot sta jih našla. Arhiv udeležencev dogodka*



podstrešno okno

Takole je bilo. Imeli smo razrednika, strogega matematika, ki pa je bil planinec z dušo in telesom. Vsake poletne počitnice smo preživeli z njim po nekaj dni v Julijcih. Ali je danes še kje profesor, ki bi si upal vzeti s seboj svoje dijake, jih odpeljati v hribe in postati kasneje z njimi tudi pravi planinski prijatelj? V četrtem letniku gimnazije nas je povabil pozimi na Zavetišče pod Špičko. Naši starši so mu tako zaupali, da niso pomišljali, kam se odpravljamo sredi zime.

Prespali smo na Erjavčevi koči, ki je bila tudi sicer izhodiščna točka za naše ture. Dobili smo ključ od Zavetišča pod Špičko in se odpravili cilju naproti. Kmalu smo prišli do Florija v Zgornji Trenti, od tam pa krenili

*Dan po rešitvi smo z Vršiča skočili še na razgledno Sleme. Arhiv udeležencev dogodka*

strmo v pobočje. Nobene gazi ni bilo, saj je dva dni prej zapadel nov sneg na staro, utrjeno podlago. Dva iz skupine sta vzela s seboj smuči, da bi tam zgoraj brezskrbno uživala v smučanju. Hoja je postajala vedno bolj naporena. Vzpenjali smo se počasi, padali smo v luknje med ruševjem. Izjema sta bila oba na smučeh, ki težav s prediranjem nista imela, zato sta se nam kmalu začela oddaljevati.

Naši nahrbtniki so bili vedno težji, saj smo nosili s seboj hrano za predvideni teden samooskrbnih počitnic. Nismo še prispeli niti do lovske kočice, ko se je že začelo mrčiti. Razrednik je spoznal, da je naše napredovanje nemogoče, zato se je odločil, da se vrnemo v dolino. Težava je nastala, ker sta dva sošolca na smučeh med tem odšla že tako daleč naprej, da ju nismo mogli priklicati. Razrednik je vedel, da prav ta dva nista bila z nami poleti, zato jima bi bilo skoraj nemogoče najti zavetišče, do vrha prekrito s snegom. Na njuno veliko srečo se je prav takrat pojavila izza Triglava polna luna, ki je osvetlila teren. Skrb se je še izdatno povečala potem, ko se je izkazalo, da pri sebi nimata ključa zavetišča, saj je še vedno tičal na varnem v profesorjevem žepu. Tako on kot oba zagnanca so namreč pozabili na to »malenkost«.

Sredi noči smo se vrnili k domačiji pri Floriju in tam prespali. A brezskrbnosti je bilo konec, saj skoraj nismo mogli verjeti, da ne bosta zmrznila, če ne najdeta zavetišča. Mraz je neusmiljeno pritiskal. Naslednje jutro se je eden od sošolcev zjutraj odločil, da gre za njima in s seboj vzame ključ. Razrednika je zdelovala utrujenost, zato se je odločil, da mu dovoli na pot sam, saj težav z orientacijo zaradi sledi v snegu ne bi smelo biti. Takoj ko je odšel, smo se ostali odpravili na drugo stran doline, od koder se je videlo proti zavetišču, kjer bi morda lahko videli katerega od naših ubežnikov. Z daljnogledom smo opazili neko piko, ki se je premikala, kar je v nas zbudilo upanje, da je vsaj eden živ. Kmalu za tem je iz gozda prilezel tudi naš "reševalec" s ključem. Razločno smo ga videli sredi strmine, saj je bil dan kristalno jasen, sonce pa se je upiralo v belo pobočje. »Uspelo mu bo priti v zelo kratkem času do cilja!« smo se razveselili.





Tedaj pa je tam zgoraj nekaj zagrmelo, megla je zagrnila pogled proti vrhu in naš ubežnik je izginil pod snežno gmoto. Strmeli smo v belino pobočja in nismo razumeli ničesar več. Nastala je nema tišina. Razrednik se je skoraj zgrudil od groze in odločno rekel: »Brez njega se ne moremo vrniti domov!«

Flori je razumel našo stisko, brez obotavljanja je stekel v dolino do Loga in od tam sporočil, kaj se je zgodilo. Medtem je odšel na našo »opazovalnico« sosed, ki je prišel kmalu v hišo in sporočil, da se mu je zazdelo, da je zagledal neko piko, ki mu je potem izginila iz vidnega polja. Kanček upanja se nam je porodilo. Razrednik je sključeno sedel na zaboju za drva in zdi se mi, da je takrat osivel. Reševalci so bili hitro pri nas, skovali načrt za reševanje izpod plaz, prinesli so s seboj mrliške vreče in sonde za iskanje ponesrečencev. Zatrtili so, da je nemogoče pričakovati, da je kateri živ, saj se je sprožilo toliko plazov, da jih bomo morda lahko iskali samo še spomladi, ko bo sneg skopnel. Nismo verjeli svojim ušesom, vodja reševalne akcije, legendarni Uroš Župančič, pa se je proti večeru neopazno izmuznil iz hiše skupaj s psom in še enim reševalcem. Po nekaj urah napetega pričakovanja se je vrnil v hišo, nas pogledal in nam s smehom na ustih povedal, da so vsi trije fantje živi, zdravi in pri močeh, ter da se bodo zgodaj zjutraj lahko sami napotili v dolino. Tako se je tudi zgodilo.

Utrujeni in zmedeni smo se podali na Vršič, kjer so na naše veliko začudenje že vsi vedeli o neki skupini dijakov, ki jo je ujel plaz, saj so o dogodku pisali že vsi trije takratni časopisi (Slovenski poročevalec, Dnevnik in Večer). Bili smo začudeni, saj smo bili med seboj domenjeni, da o dogodku ne bomo doma ničesar povedali. Tako pa so nas na postaji pričakali kot pogumne in srečne dijake.

Da se je vse tako srečno končalo, razmišljam še danes. Oba dijaka, ki sta šla naprej, sta že dobro izčrpana obstala v temi, rešila pa ju je luna, ki je vzšla izza Triglava. Ob lunini svetlobi sta srečno našla zavetišče, ki sta ga pametno poiskala tako, da sta se enostavno usmerila proti sami Špički. A ob velikem trenutku olajšanja sta razočarano ugotovila, da ne moreta noter. Zavetišče je bilo namreč do strehe zasuto s snegom. Uspelo jima je priti na podstrežje skozi strešno okno, tam je bil mraz, a našla sta nekaj slame in slamaric ter tam srečno predrgetala noč. Dopoldne sta se uspela prebiti še v notranjost, kjer sta našla vžigalice in zakurila v štedilniku.

Okoli poldneva je k njima prispel tretji dijak s ključem, ki pa je bil tedaj že nepotreben. Bil je ves pretresen, saj je malo pod Špičko sprožil plaz, ki ga je odnesel in delno zasul, ne da bi sošolca v zavetišču to vedela. Pika, ki so jo nekaj pred tem videli skozi daljnogled iz doline, pa je bil le eden od njiju, ki se je prišel ven nekoliko pretegnit, medtem ko je drugi kahal juho. Zasutemu je z veliko truda uspelo, da se je sam izkopal iz zbitega snega. Ob plazenju pa se je dvignilo precej snežnega prahu, ki je zastrl pogled v dolino. Seveda ni vedel, da so dogajanje iz doline prav tedaj z grozo opazovali profesor in sošolci, ki so sprožili reševalno akcijo. Tudi on se je srečno zatekel v zakurjeno zavetišče, kjer so zvečer vsi



trije fantje presenečeno dočakali gorske reševalce.

Vse se je torej zelo srečno izteklo, doma pa je zaradi časopisnih objav nastalo veliko skrbi, saj je v enem od časopisov pisalo, da je dva smučarja zasulo, tretji pa je pogrešan. Starši niso verjeli, da je z nami vse v redu, vse dokler nas niso videli na lastne oči, a s tem zgodbe še ni bilo konec, nadaljevala se je na gimnaziji, kjer so resno razpravljali o profesorjevi odgovornosti. Morda je nekaj pripomoglo, da smo ga dijaki odločno podprli v šolskem odboru, saj je bil edini od profesorjev, ki se je ukvarjal z učenci tudi v svojem prostem času. Na srečo je bilo v svetu gimnazije toliko razumnih ljudi, da se je situacija zanj razrešila brez neprijetnih posledic.

Vedno znova pa se še danes sprašujemo, koliko srečnih naključij se je tedaj zgodilo, da smo jo tako dobro odnesli. Kakšne skrivnostne sile so nas čuvale takrat, se sprašujemo še po toliko letih, ta srečna izkušnja nas še vedno združuje. Ostajajo spomini, te pa smo zapisali v dnevnik, ki smo ga posvetili spominu na nepozabnega razrednika, pedagoga in prijatelja Ivana Burgerja. Veliko nas je naučil in s svojim zgledom pokazal, kako si je treba zgodaj nabrati izkušnji, ko se pripravljáš na življenje. S pedagoškim erosom in zgledom nam je odstiral pasti in lepote življenja. Želimo se pokloniti tudi spominu na nepozabnega gorskega reševalca in velikega planinca Uroša Župančiča, ki smo mu namenili posebno mesto v našem spominskem zapisu. Letos pa smo 25. januar, ko smo se srečali s plazom, poimenovali za naš skupni, drugi rojstni dan. ◉

*Ob vrnitvi smo se slikali na železniški postaji na Jesenicah in nasmejani obrazi najbolj prepričljivo govorijo, kako srečni smo bili, da se je vse tako srečno končalo. Od leve: Pavle, Luka, Vika, Darinka, Hilda, Tone, Stari Arhiv udeležencev dogodka*

*Petindvajset let kasneje, srečanje na Vršiču. Z leve proti desni: Hilda, Luka, Pavel, otraška glavice Metine hčerke Špele, (Mete ni na sliki, verjetno je ona fotografirala), Vika, Stari - podpisuje kartico, Darinka Arhiv udeležencev dogodka*





Zalka Uršič

# Gozdni duh Čadež s planine Razor<sup>1</sup>

Tam daleč, v objemu visokih gora, v deželi žive vode, leži skrivnostna planina Razor. Tako lepih, mehkih in dišečih trat ne najdeš nikjer na svetu. Pred plazovi in ujмами, ki privihrajo s strmih pobočij izpod Kuka, jo varujejo tristoletne gorske bukve. Mogočna debela in košate krošnje varujejo tudi pravljичno lepo planinsko kočo. Po sočnih pašnikih se še danes pase govedo in še danes ob večerih pastirji posedajo pred stanovi in zrejo dol k Tolmincem. Čas si krajšajo s pripovedovanjem zgodb.

Ena od mnogih, ki je stara, kot so stare zvezde na nebu, pripoveduje, da v teh krajih že od davnih časov živi gozdni duh Čadež, pol človek in pol koštrun. Ima belo bradico, zavite roge in dolga ušesa. Je vesele in radožive narave, včasih pa tudi žalosten in morda celo jezen in razdražljiv. Svojo podobo spreminja. Ko pleza po drevju, ima dvoje močnih rok, včasih pa v skalnih strminah nad planino namesto njih dvoje parkljev in dve hitri človeški nogi. Kot vsi duhovi tega sveta se premika kot blisk in neslišno, kot se zanje spodobi. Vsi ga poznajo, vendar ga je videl le malokdo.

Pastirjem je že od nekdaj pomagal in jim zganjal živino na kraje z najsočnejšo pašo. Zvečer so vsi veseli namolzli polne golide dišečega mleka. Tako dobrega sira, kot so ga izdelovali na tej planini, nisi našel nikjer drugje. V zahvalo so Čadežu nastavljali *abribelne*<sup>2</sup> na ogromne balvane med starimi bukvami. Skrivaj jih je pobiral, splezal v krošnjo najvišje bukve ter jih z užitek in počasi použil. Za darežljivost jim je bil neskončno hvaležen in s polnim želodcem razposojeno dobre volje. Zganjal je norčije in vragolije, skakal z veje na vejo, z bukve na bukev in njegov smeh je odmeval daleč naokrog.

A ko so na planino začeli prihajati kričeči turisti,

so zmotili njegovo idilo. V nasprotju z gorskimi romantiki in uživači so mu šli ti strašno na živce, sploh pa zato, ker so v gore prihajali iz čiste dolinskega dolgočasje. Tem je rad nagajal. Prevrnil jim je nahrbtnike, polne hrane in pijače, ki so jih nemarno puščali vsepovsod, da so se skotalili v prepade. Kričači so se vsi lačni in premraženi po neuspelem iskanju vračali proti domu. Seveda jim jih je vrnil, saj sam ni vedel, kaj početi z dobrotami iz mestnih supermarketov. Da pa bi ta dolinska navlaka onesnaževala čisto gorsko okolje, tudi ne bi dovolil. Bahačem je z mahom prikril stezo, da so se izgubili. Šele pozneje so jih po prestrašenih klicih na pomoč rešili pastirji. Razvajenim otrokom, ki so radi vtikali svoje nosove prav vsepovsod, je na pot nastavil svež kravjak, da so se vsi umazani in čudno dišeči vračali k svojim staršem.

Pogosto se je skrival v drevesnih deblih ali v votlinah pod skalami in spuščal nenavadne glasove. Oponašal je tudi živali, ki so vzbujale strah, ali celo take, ki ne domujejo v naših gozdovih, in marsikateri lovec ali gozdar jo je ob slišnem raje popihal nazaj za peč. Je pa, da bi rešil srne in gamse, lovцем nagajal tudi tako, da jih je žgečkal. Namesto da bi ustrelili žival, so se začeli najprej tiho, potem pa vse glasneje krohotati, divjad pa se je medtem rešila na varno. Večkrat je, ne da bi ga sploh kdo uspel videti, z dolgo dlako iz svoje brade požgečkal pod nosom kakšnega gozdarja pri malici in njegovo glasno kihanje se je slišalo daleč naokrog, celo do koscev v najbolj oddaljenih senožetih Kolovrata. Da je spet na delu Čadež, so se pritajeno hahljali v brado.

<sup>1</sup> Stara in skoraj pozabljena legenda s severne Primorske. Podoben bajeslovni lik z enakimi lastnostmi je poznan iz okolice Čateža ob Savi, ki je morda kraju dal tudi ime.

<sup>2</sup> Abribelni je narečna beseda – podolgovati sirovi odrezki. Ko mlekar vzame sir iz okroglega modela, z nožem siru odreže zgornji in spodnji rob, in tako dobi podolgovate sirove odrezke. Abribelne so v starih časih mlekarji dajali otrokom kot posladek.





Vsi bi ga radi videli. Najstarejši pastirji, ki so na planini prebili že mnogo poletij, so vedeli, da je to možno v gozdu pri vodnih izvirih pod Kobiljo glavo. Tam je neke vrste čuvaj. Izviri zato nikdar ne usahnejo in voda iz njih je vedno kristalno čista in zdravilna.

Nihče ni vedel, od kod je prišel in od kod mu njegova podoba. Ljudje o tem le ugibajo. Nekateri so trdili, da je to zakleti pastir, ki mu je podoba urekel ljubosumni bogataš. Dekle, ki sta jo ljubila oba, pa je od žalosti odrevenelo v mogočno bukev. Baje se bo nekega dne, ob besedah, ki bi preklicale prekletstvo, spet spremenil v prelepega fanta in iz zakletosti rešil tudi ljubico. Drugi spet govore, da je puščavnik, ki se je umaknil pred ljudmi, ker so mu prizadejali velike krivice. V gorah se skriva pred pokvarjenci v svoji nenavadni podobi.

Otroci so se ga velikokrat bali, a le zato, ker so jim starejši, da bi si ne upali v gore sami, ob večerih pripovedovali strašne zgodbe o njegovem početju, da so se jim kar ježili lasje. Najmlajši cele noči niso spali in so oprezali, ali se Čadežev duh ne potika ravno okrog njihove hiše.

Na planini Razor je pustil mnogo sledov. Če dobro opazuješ bukke, vidiš gube, ki so pravzaprav odtisi njegovih objemov. V času svoje žalosti je v dolgih nočeh s svojimi rogmi drsal po gladkih deblih, kot bi objemal svojo ljubo. Še vedno se vidijo tudi skrivni vhodi v njegove votline, le pod skale je treba dobro pogledati. Če imaš ob obisku planine Razor srečo in je to dan, ko je Čadež dobre volje, ga lahko slišiš, kako se prisrčno smeji nekje v daljavi. In če te iznenada požgečka nevidna roka, je to on, gozdni duh Čadež s planine Razor, ki tu še vedno živi. ◉

*Gozdni duh Čadež je večkrat z dolgo dlako iz svoje brade požgečkal pod nosom kakšnega gozdarja pri malici in njegovo glasno kihanje se je slišalo daleč naokrog.*  
*Ilustracija: Jernej Kovač Myint*





Dušan Škodič

# Prenovljeni iskalnik po vsebinah PU

S prenovo našega spletnega iskalnika smo naredili drugi korak, prvi je bil narejen leta 2012, ko je bila zaključena dolgotrajna digitalizacija vseh letnikov revije. Prvi korak je bil velik, saj imamo od tedaj spletno dostopnih okoli tisoč tristo izdaj, ki jih lahko pregledujemo dokaj enostavno in hitro. Si je sploh še mogoče predstavljati ročno brskanje po papirnatih izvodih revije, ki obsegajo več kot šestdeset tisoč strani?



imamo vpisno vrstico, v katero vpišemo naslov ali neko besedno zvezo, o kateri želimo najti razpoložljive članke.

Pod to vrstico imamo na voljo še pet gumbov, ki omogočajo drugačne možnosti iskanja. Za prvim najdemo razširjene možnosti filtriranja po letnikih revije, avtorjih, imenih gora itd., torej zelo podobno staremu iskalniku. Novost je ta, da lahko nastavimo odstotek ujemanja iskanja, saj se nam lahko kakšen zadetek izmuzne, če se ne ujemajo natančno tiste besede, ki smo jih vtipkali. Manjši odstotek pomeni več zadetkov, ki se seveda vsi ne ujemajo z iskanjem, a možnosti, da najdemo, kar smo iskali, se nam precej povečajo.

Drugi gumb je namenjen čiščenju filtrov z enim klikom, tretji pa nam ponuja možnost vpogleda v točno določeno številko revije. Če v polje precej hitro vtipkamo zeleno letnico, se že znajdemo na letniku, preostane nam le še klik na pravo številko in v nekaj trenutkih se nam bo naložila cela revija.

Tretji gumb je namenjen iskanju s ključno besedo, pri čemer moramo obvezno vpisati najmanj štiri črke iskanega pojma, raje pa seveda več. Ta način iskanja je pomemben predvsem pri iskanju po arhivskih številkah, ki so izšle pred letom 2001. Zadnji gumb nam omogoča najti vse objave določenega avtorja, ki nas posebej zanima. Vtipkati je treba priimek (pravočasno, da nas iskalnik ne prehití), in pokazali se bodo vsi avtorji z iskanim priimkom. Odločiti se moramo med ponujenimi še na podlagi imena za tistega, ki je za nas pravi. Podatek o večkratnem pojavljanju istih priimkov pa niti ni tako presenetljiv, kot bi pričakovali, kajti v bazi se nam je nabralo že krepko več kot enajst tisoč oseb, ki so se v teh sto petindvajsetih letih pojavile v *Planinskem vestniku* kot avtorji člankov, fotografij ali kot nastopajoči v besedilih.

Seveda vsaka stvar, tudi iskalnik po vsebinah, zahteva nekaj truda in rutine, če želimo priti do najbolj skritih delčkov naše planinske zgodovine, zato si zanj vzemite nekaj časa, če vas zanimajo podrobnosti. V pomoč vam bo tudi kratka razlaga načinov iskanja, ki se skriva v gumbih, ki smo vam jih naštelí. Ko se postavite z miško na določeni gumb, se vam bo odprlo okence s kratkimi navodili. Želimo vam veliko užitka pri raziskovanju našega najboljšejšega planinskega arhiva.

Uredništvo *Planinskega vestnika*

Za spletno iskanje smo do sedaj uporabljali sorazmerno preprost iskalnik, ki nam je omogočal iskanje po ključnih besedah, avtorjih, imenih gora ali oseb, ki v nekem članku nastopajo. Seveda je bil leta 2012 to velik dosežek, samo iskanje pa ni bilo tako idealno, ker je bilo odvisno tudi od človeškega dejavnika. Ljudje namreč vsak mesec poskrbijo, da se v bazo naloži kazalo zadnje številke. Če je vnašalec temeljito prebral vsebine in vnesel vsa imena gora ali oseb, ki so se pojavile v člankih, tudi v kazalo, je iskanje dalo rezultat, sicer pa ne. Zgolj iz naslova ali podnaslova iskalnik ni mogel razbrati vsebine članka.

Da bi se temu izognili in hkrati naredili korak naprej, smo naročili izdelavo novega iskalnika, ki omogoča iskanje po vsebinah. To smo pogrešali predvsem pri

starejših letnikih revije. Ti so bili vsi ročno skenirani, dobljene datoteke PDF so imele dodano optično prepoznavanje znakov (OCR), po letu 2001 pa to ni bilo več treba, ker je revija že izhajala v elektronski obliki. Novi iskalnik je dostopen z naše spletne strani [www.planinskivestnik.com](http://www.planinskivestnik.com), najdemo pa ga na desni strani kot velik rdeč gumb, ki nas preusmeri nanj. Po arhivskih vsebinah lahko iščemo na več načinov. Na vrhu



## Kratka in uspešna odprava v Patagonijo

Med 24. januarjem in 10. februarjem sta se Andrej Gradišnik (AK Ravne na Koroškem) in Grega Lačen (AK Črna na Koroškem) odpravila v Patagonijo. Ta je kljub vse boljšim vremenskim napovedim in moderniziranju izhodišč še vedno zahteven alpinističen cilj, kjer vsak vzpon nekaj velja. Korošca, že iz preteklih let znana po mini uspešnih odpravah (npr. Perestroika Crack v Pik Slezova leta 2016), sta na svoji kratki odpravi tudi tokrat uspešno plezala. Najprej sta odšla v Bariloče in v okoliške gore, kjer so svoje plezalne spretnosti slovenski priseljenci kazali že po prvi svetovni vojni, najvidneje pa kmalu po drugi. Tedaj so preplezali številne zahtevne smeri in prvi pristopili na nekaj še neosvojenih patagonskih gor. Med drugim so prvi priplezali na markantni Campanile (Dinko Bertoncely in France Jerman, 1952), ki so ga tudi poimenovali Campanile Esloveno. Pozneje je Bertoncely v stolpu preplezal še dve zahtevni smeri skupaj z enim najboljših argentinskih plezalcev tistega časa, Joséjem Luisom Fonrougem. Prvo leta 1960, drugo dve leti pozneje. Za smer **Bertoncely-Fonrouge** (6b, 140 m) iz leta 60 sta se kmalu po prihodu v Bariloče odločila tudi Grega in Andrej. Ker gre za krajše smeri, sta poleg omenjene preplezala še mlajšo Garibottijevo smer **El Mundo que Espera** (6b+, 140 m). Sledila je vetrovna noč v šotoru, naslednji cilj pa je bil najvišji stolp na območju – Torre Principal. Zaradi vetra sta odšla pod vzhodno, zavetrno steno in v njej preplezala smer **Sarandonga y chicharrones** (6b, 180 m). Z njo sta se poslovila od severa Patagonije in se po informaciji o vremenskem oknu na jugu odpravila pod Fitz Roy, natančneje v severni steber, poimenovan Pilar Goretta. Tam sta po dvanajstih urah dostopa prišla še pod eno Garibottijevo smer **Mate, Porro y Todo lo Demas** (5.11c, 900 m). Na dostopu jima ni bilo

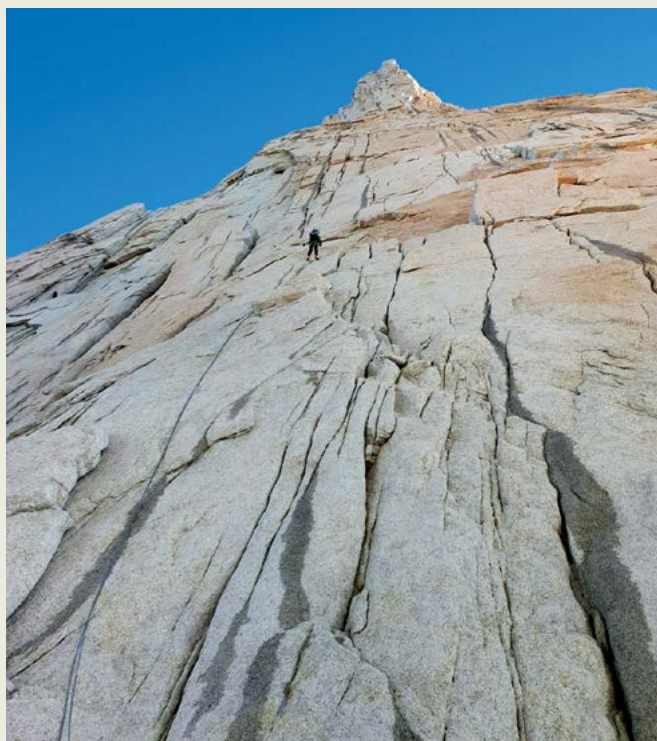


Grega Lačen v navpični zajedi  
Foto: Andrej Gradišnik

Grega Lačen (AK Črna) in Andrej Gradišnik (AK Ravne na Koroškem) v Patagoniji  
Arhiv Andreja Gradišnika



prizaneseno. Padec do kolen v živi pesek, dvakratno vdretje nog na ledeniku, gaženje in na koncu še spoznanje, da jima družbe na turi ne bo delal kuhalnik. Vodo sta si pod steno še natočila, pozneje pa sta le stežka našla nekaj curkov za pripravo hrane in pitje. Prvi dan plezanja so znamenovale neskončno dolge počti, v katerih sta se varovala le z metulji in zatiči. Pravzaprav sta v celotni smeri za varovanje uporabljala le te. Sledi



predhodnikov skoraj ni bilo, našla sta le en zataknjen metulj in en zatič. Vrnitev po smeri bi bila vsekakor potratna. Konec prvega dne sta bivakirala na polici v zgornji četrtini stebra, kjer sta nabrala nekaj kapljajoče vode in si pripravila skromen obrok. Naslednji dan sta dosegla vrh in se začela spuščati čez steber vzhodne stene. Na Col de Bloque Empotrado, kjer sta ju od vstopa v smer ločila le še dva spusta, sta se odločila za spust

Neskončne strme počti v granitu Pilar Goretta  
Foto: Andrej Gradišnik





Druga zimska ponovitev Svobode v predostenju Križevnika  
Foto: Marko Mavhar

v nasprotno smer. S tem sta si skrajšala del hoje na sestopu, a hkrati otežila vrnitev. V kombiniranem kuloarju ju je krepko zalivala voda, kar lep del vrvi pa sta morala odrezati. Posledično jima je ravno zadnji spust čez krajno zev vzel nekaj več časa. V soju čelnih svetilk sta nato dosegla Passo Superior, izhodišče za normalno smer na Fitz Roy, in naslednje jutro dolino.

## Naše stene

Naše velike stene so bile obiskane tako v sušnem januarju kot tudi po sneženju v februarju. 12. januarja so Matej Balažič, Blaž Navršnik (oba AO TAM) in Miha Močnik (AO Železničar) preplezali **Skalaško smer z Ladjo** v Steni. V spodnjem delu smeri so bile razmere dobre, le strma mesta so bila popolnoma kopna. Bivakirali so na Gorenjskem turncu in do vrha nadaljevali naslednji dan. Smer so v danih razmerah ocenili s V/M6, 1000 m. V Šitah sta Marija Jeglič (AO Ljubljana Matica) in Petra Klinar (Akademski AO) preplezali **Smer Jesihove**. Od daleč je belina v steni nakazovala preprosto plezanje, v steni pa se je pokazalo, da sneg le ni toliko uporaben. Z vrha sta sestopili v Jalovčev ozebnik. Na Jezerškem je bila večkrat obiskana smer **Kemperle-Murovec** (IV+/5, M5, 1000 m). Jurij Rous jo je konec januarja s soplezalcem zaključil pred rdečim kaminom v zgornjem delu

stene, od koder sta nato sestopila po strmih snežno ledenih pobočjih v dolino. 9. februarja sta smer do vrha preplezala Janez Svolfšak (AO Kranj) in Tadej Krišelj (AO Kamnik). V spodnjem delu smeri sta zaradi dobrih razmer napredovala hitro, više pa je snega primanjkovalo, kar je upočasnilo tempo plezanja. Na vrhu stene ju je razveselil preduh, ki jima je olajšal izstop.

V Planjavi sta istega dne plezala Miha Močnik (AO Železničar) in Nejc Turnšek (AK Vertikala). Preplezala sta smer **Palouz-Tschada** (75°, M5, 1000 m), kjer sta našla odlične razmere. Plezanje tako ni zahtevalo pretiranega napora. Z višino se je sneg slabšal in vse več je bilo klož. Teh je bilo veliko tudi na južnih straneh pobočij, kjer sta naslednji dan sestopala. Dobro opremljena za bivak sta si namreč prihranila nočno sestopanje in noč udobno preživele na vrhu Planjave. Manj, a dovolj dobre razmere je imel v Kalškem grebenu Rok Potočnik (ŠD Free-approved) s soplezalcem. V **Smeri dvodimenzionalnega polža** (III+/2-3, M, 700 m) je snega na dostopu primanjkovalo, tako sta morala že tam poprijeti za skalo. V smeri je bilo snega najprej malo, vendar je bil dobre kakovosti, z višino pa je postajal mehkejši in ponekod kložast. Sestopila sta po Nežkarjevem plazu.

V predostenju Križevnika sredi zime ni bilo veliko obiska, čeprav je bila

stena večinoma kopna. Idealne razmere sta našla zagnana skalna plezalca Luka Krajnc (AO Celje Matica) in Marko Mavhar (AO Grmada Celje). 16. januarja sta v petih urah preplezala smer **Svoboda** (VII+, 250 m). Svoboda ima že več letnih ponovitev, a zimska je znana le ena. 28. januarja so prvo ponovitev sploh in hkrati prvo prosto in prvo zimsko opravili Franček Knez, Silvo Karo in Robi Supin. Plezali so šest ur, smer pa ocenili s VII. Ponovitev Luke in Marka je tako verjetno šele druga zimska.

V gorah nad Tolminom je 7. februarja pod cepini Marka Lebana (AO Cerklje) nastala nova smer v JV-steni Mahavščka. Stena je avtorja smeri zaradi visokih temperatur že zgodaj kepala, plezanje pa je bilo zimi primerno. Cepini so se včasih lepo zadržali v trd sneg, drugič iskali trdne opore pod plastjo gnilega snega. Skoki bodo v bolj snežnih zimah verjetno manj strmi in prijetnejši. Nova linija se imenuje **Smer za Julijo** (85/40-70°, 700 m).

Nad Krnico v Kaninskem pogorju je 9. februarja naveza Miha Kenda-Blaž Volčanjk-Roald Bruil (vsi AO Bovec) preplezala novo smer v severni steni Stadorja. Linijo so opazili med sestopanjem po Krnici, potem ko je prvotni načrt spodletel. Plezali so v skrajnem levem delu stene v vpadnici škrbine med Malim in Velikim Stadorjem. Gre za orientacijsko lahko in logično smer, ki je dobila ime **Po jutru se dan pozna** (III, 3, 180 m).

## Ledni tabori v Italiji

Pri nas se je januarja plezalo v ledu, a velike izbire ni bilo. Ljubitelji ledu so tako pogosto odšli po led čez mejo. Včasih posamično, včasih v zglednih društvenih odpravah. Člani AO Tržič in AO Kamnik so kulturni praznik in sledeče dneve izkoristili za odhod v ledni raj Cogne v Italiji. Tabora AO Tržič so se udeležili Jernej Kuhar (vodja), Matic Mohorč, Beno Vidmar, Miha Zupan, Slavc Rožič, Janez Ambrož, Vid Primožič, Primož Eržen, Rok Tičar (AO Kranj) in Gregor Klančar (AO Novo mesto). 8. februarja so obiskali dolino Valnontey, kjer jim je obisk slapov Repentance in Monday Money preprečil kraljevski orel. Območje je bilo zaradi



gnezdenja ptice zaprto, zato so se preusmerili v slapove **Patri Classica** (III, 4), **Candelone di Patri** (III, 4) in **Direttissima del Candelone di Patri** (III, 5). Ocene so bile zaradi konfiguracije ledu nekoliko višje od tistih v vodničku. Naslednji dan so preplezali klasične ledne linije v dolini **Valeille: Tuborg** (II, 4), **Chandelle Louvere** (II, 4) in **Lillaz Gully** (II, 3). V slapovih je bila gneča precejšnja, zato so se naslednji dan odločili za zgodnejši odhod, izbrali pa so si liniji **Cold Couloir** (IV, 4, 600m) in **Stella artice** (III, 5, 180 m). Devet članov AO Kamnik je poleg že omenjene **Patri classic** in direktne v **Candelone di Patri** preplezalo še slapove **Thoule** (II, 3+, 110 m), **Cascata del Lauson** (II, 3, 70 m), **L'Acheronte** (II, 3, 410 m), **Il Sentiero dei Troll** (II, 3, 350 m), **Cascata di Valmiana** (III, 3, 200 m) in **Gran Val** (III, 3, 150 m).

Osem članov AO Kranj je isti čas obiskalo Sappado. Preplezali so slapove **Carpe Diem** (II, 3+, 220 m), **Futura** (II, 4+, 150 m), klasični **Lo Specchio di Biancaneve** (III, 3+, 240 m) in njegov skrajni levi krak (III, 4+), **Vertical** (III, 4+, 180 m), **Cascata di Florit** (III, 4, 180 m), **Anche l'orco va in vacanza** (III, 5, 250m), levi del ledene zavese **Palazzo di Cristallo** (III, 4/4+, 90 m) in **Diagonal** (II, 4, 90 m).

## Prvo obdobje spustov

Začetek februarja je prinesel nekaj novega snega in z njim boljše razmere za alpinistično smučanje. Žlebovi so postali širši, na širokih vesinah pa so se pokazali lepi prehodi. Obilja še vedno ni bilo, a smučalo se je. Seveda so bili najprej obiskani priročni cilji, kot so **Centralna** (T-, 300 m) in **Y** (T) v Begunjščici, **Pripraviška** (T-, 250 m) v Mali Mojstrovki in **Zimska** v Veliki. Nasproti najbolj oblegane Centralne v Begunjščici sta Marko Kern in Marijana Cuderman v samotni smučala z Vrtače po južnih pobočjih, čez Brunk. Matej Špeh je s prijatelji smučal v bližini **Sestopne grape** v Velikem vrhu (Veži) in z Dleskovca na severovzhod. V Storžiču je nekaj obiskov dobilo **Peto žrelo** (T, 500 m), ki je nudilo enakomeren sneg in idealne pogoje za tekoč spust. V Zahodnih Julijcih sta bila nad planino Pecol presmučana **Špik nad Plazom**

(Z-, 500 m) in **Špik nad Nosom** (T, 400 m), ki pa je v spodnji polovici omogočal le smučanje po rebro levo od normalke. V Špiku Hude police je bil dobro zalit in presmučan **Žleb Hude police**. V Visoki Rateški Ponci je bila delno presmučana **Švercarska grapa** (S4+, 200 m). V Malem Rateškem Mangartu so Matej Mejovšek, Simon Erjavec in Jan Palovšnik v precej dobrih razmerah presmučali **Grapo ob Gamsovem robu** (V-, 500 m). Predhodno so poskušali tudi v Severni grapi Vevnice, a bo ta morala na drugi smučarski spust še počakati. Matej Mejovšek je bil v strminah še večkrat aktiven. Že na začetku februarja je presmučal dve krajši, a strmi liniji z grebena med Zgornjim plotom in Palcem, 15. februarja pa je s prijateljem smučal še s **Palca** ter **Y** (IV-, 200 m) in v **Sapi** (V, 300 m) v Vrtači.

## PLANINSKA ORGANIZACIJA

### Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Planinska zveza Slovenije (PZS) in Policija sta 29. januarja na sedežu PZS v Ljubljani podpisali vsakoletni letni načrt dela, skupnih aktivnosti Policije in Planinske zveze. Načrtujeta sodelovanje pri obnovi planinskih poti v visokogorju ter pri prevozih opreme in materiala, v načrtu je sestava skupnih patrolj – tudi z Gorsko reševalno zvezo Slovenije – oz. skupno svetovanje in opozarjanje pohodnikov na nevarnosti, prizadevali pa si bosta tudi za izmenjavo statističnih podatkov in drugih informacij, ki bodo podlaga za načrtovanje učinkovitih aktivnosti za večjo varnost v gorah. Ob podpisu je predsednik PZS Jože Rován generalni direktorici policije mag. Tatjani Bobnar predstavil tudi nove prostore PZS.

Vodstvo PZS se je 12. februarja v Ljubljani srečalo z vodstvom Gasilske zveze Slovenije (GZS); Obe, PZS in GSZ, sta med najbolj množičnimi nevladnimi in prostovoljskimi organizacijami pri nas. Vodstvu sta si izmenjali mnenja, informacije in primere

dobrih praks ter se zavezali k sodelovanju tudi v prihodnje.

PZS je društva, ki imajo status v javnem interesu, opozorila na načine, kako status obdržati tudi po novem Zakonu o nevladnih organizacijah, opomnila jih je na poročanje pristojnemu ministrstvu in na ostale obveznosti, ki jih morajo društva izpolniti do konca marca. Vsa društva so pozvali k pridružitvi Evropskemu tednu športa, ki ga bomo po vsej Evropi obeležili med 23. in 30. septembrom. Odbor planinstvo za invalide/OPP je razpisal tri termine usposabljanj, ki bodo potekali v Planinskem domu na Uštah - Žerenk 29. do 31. marca (rok prijav: 15. marec), 17. do 19. maja (rok prijav: 3. maj) in 27. do 29. septembra (rok prijav: 17. september). Predstavljene bodo različne kategorije invalidnosti, invalid kot bio-psiho-socialno oseba, prilagoditev programa in vodenja pohodov.

**Mladinska komisija** vabi k najemu tabornega prostora v Mlačci pri Mojstrani. Mladinski svet Slovenije že sedemnajstič zapored razpisuje natečaj Prostovoljec leta, v okviru katerega bodo izbrali najboljše prostovoljke, prostovoljce, prostovoljski projekt, naj mladinskega voditelja oz. voditeljico in naj mladinski projekt za preteklo leto. Rok prijav je 29. marec.

**Vodniška komisija.** Snežna izpopolnjevanja oz. licenčna usposabljanja v snežnih razmerah za vodnike PZS so v polnem teku; tako je med 1. in 3. februarjem v dveh skupinah potekalo izpopolnjevanje na Mali planini, katerega se je skupno udeležilo 37 vodnikov PZS. Že kmalu pa se začnejo licenčna usposabljanja v kopnih razmerah za vodnike PZS, nekateri termini so polno zasedeni, tako dve skupini na Mozirski koči na Golteh in skupini v Domu na Boču.

**Gospodarska komisija** (GK). PD Dovje - Mojstrana je razpisalo več delovnih mest za opravljanje različnih, večinoma gostinskih del v Aljaževem domu v Vratih. PD Kobarid je objavilo razpis za oskrbniški par za oskrbovanje Koče na planini Kuhinja. PD Ljubljana - Matica je objavilo razpis za delo v času poletne sezone v Koči pri Savici in v Domu v Kamniški Bistrici, PD Nova Gorica pa razpisuje prosta delovna mesta za poletno



delo v Planinskem domu pri Krnskih jezerih, Domu dr. Klementa Juga v Lepeni in Gomiščkovem zavetišču na Krnu. Domova pri Krnskih jezerih in v Lepeni sta na voljo tudi za najem. PD Srednja vas v Bohinju razpisuje več delovnih mest za poletno delo v Vodnikovem domu na Velem polju, v Koči pod Bogatinom in v Planinski koči na Uskovnici. Rok za oddajo vlog je 31. marec.

PZS je konec januarja zaključila projekt Izboljšanje energetske učinkovitosti planinskih objektov, katerega namen je bil predvsem izboljšanje ozaveščenosti in informiranosti o možnostih za energetske in okoljske izboljšave tako planinskih koč kot vseh ostalih objektov, v katerih živimo in delamo.

**Komisija za planinske poti (KPP)** je poročala o prvi akciji tehnične skupine markacistov Savinjskega meddržvenega odbora planinskih društev, ki je potekala na poti na Okrešelj še lansko poletje.

Dan slovenskih markacistov bo v soboto, 6. julija, KPP je zato objavila razpis za zbiranje kandidatur za izvedbo tega vseslovenskega srečanja slovenskih markacistov. Rok za oddajo kandidatur je 22. marec.

**Komisija za varstvo gorske narave (KVGN).** Poslanstvo KVGN je skrb za varstvo gorske narave tudi z izboljšanjem planinske kulture v društvih in širše. V mnogih planinskih društvih in s tem tudi njihovi krovni organizaciji PZS, ugotavlja KVGN, je skrb za krepitev organiziranega in kompetentnega varstva gorske narave (delovanje odsekov za varstvo gorske narave) premajhna. Na zadnji dan lanskega leta je PZS sestavljalo 285 društev, od tega jih je imelo ustanovljen in aktiven odsek za varstvo gorske narave zgolj 105 društev ali 37 %. KVGN je zato pozvala društva in posameznike, člane društev, da se pridružijo varuham gorske narave in se udeležijo tečaja za ta naziv.

**Komisija za alpinizem (KA)** je objavila seznam alpinističnih šol po Sloveniji, ki se začnejo v spomladanskem času. Ocenili so lansko alpinistično sezono. Kot pravijo v KA, si bo slovenski alpinizem leto 2018 med drugim zapomnil predvsem po izrednem vzponu v severnem ostenju

Latoka 1 ekipe v sestavi Aleš Česen, Luka Stražar in Britanec Tom Livinstone. Kompleksen vzpon v zahtevni in nevarni steni je odmeval tako doma kot v tujini. Med dogodke z največ odmeva na mednarodni sceni sodijo še zlati cepin za življenjsko delo v alpinizmu, ki je med nesmrtnih legende postavil Andreja Štremfija, ter aktivnosti Luke Lindiča in Luke Krajnca, ki sta sezono ponovno začinila z nekaj izstopajočimi vzponi.

KA je med 8. in 10. marcem organizirala zimski plezalni tabor za perspektivne alpiniste v slovenskih gorah.

**Komisija za športno plezanje (KŠP)** je objavila razpis za zbiranje kandidatur članov izvršnega odbora (IO) KŠP, saj bodo na rednem Zboru KŠP 20. marca potekale volitve nadomestnih članov IO KŠP.

KŠP je ocenila tekmovalno sezono 2018. Med drugim so ugotavljali, da "če so pretekla sezona skoraj brez izjeme navrgle kopico presežkov v disciplini težavnost, je zlasti moški del reprezentance z balvanskimi uspehi lani tehtnico med disciplinama izenačil." Jernej Kruder je nizal kopico vrhunskih rezultatov in končno skupno zmago v svetovnem pokalu, presenečenje sezone je bil Gregor Vezonik. Uspešno moško sezono je na najboljši način sklenil Domen Škofic z zmago na zadnji tekmi svetovnega pokala v težavnosti in s tem ekipni uspeh po dolgih letih približal ženskemu delu reprezentance.

Med letošnjimi dobitniki Bloudkovih priznanj, najvišjih odlikovanj Republike Slovenije v športu, ki so jih 13. februarja podelili na Brdu pri Kranju, sta bila tudi športna plezalca Janja Garnbret, prejemnica najprestižnejše Bloudkove nagrade, in Gregor Vezonik, prejemnik Bloudkove plakete. Devetnajstletna Garnbretova, prva in edina na svetu, ki se lahko pohvali s tremi naslovi svetovne prvakinje v treh različnih disciplinah športnega plezanja, je decembra lani prejela tudi naziv slovenska športnica leta 2018, Bloudkovo plaketo pa je prejela že leta 2017.

**Komisija za gorske športe (KGŠ)** je imela 13. marca na sedežu PZS v Ljubljani svoj zbor načelnikov, pred tem pa je pozvala zainteresirane kandidate za oddajo kandidatur za načelnika in člane KGŠ.

Jezersko je 26. januarja gostilo prvo slovensko turnosmučarsko tekmovanje nove sezone. Državni prvaki v parih so postali med mladinci Maj Pritrznik in Luka Strupi (TSK LiMa, TSK Olimpik), med članicami Anja Markič in Klara Meglič (Kranjski mucki, TSK Olimpik), med člani Aljaž Kolar in Robert Pritrznik (Oba TSK LiMa), v kategoriji člani nad 45 let Tone Karničar in Milan Šenk (oba GRS Jezersko), med gorskimi reševalci sta bila na dolgi progi najhitrejša Tone Karničar in Milan Šenk (GRS Jezersko), na krajši pa Izidor Karničar in Drejc Karničar (GRS Jezersko). Med rekreativci, ti so tekmovali na povprečni čas, je slavil Tomaž Silvester. Turni smučarji so se 9. februarja na Krvavcu pomerili za državne naslove v disciplini vzpon. Državna prvaka med člani sta postala Luka Kovačič in Katarina Pritrznik, med mladinci Maj Pritrznik in med veterani Rajko Lotrič.

**Komisija za turno kolesarstvo (KTK)** je za 12. marec sklicala redni Zbor turnih kolesarjev, Turnokolesarski odsek PD Kranj pa je povabil v Šolo za turno kolesarjenje.

**Planinska založba PZS** je ob prazniti Planinske trgovine ponudila *outlet* knjižno ponudbo in tako naredila prostor dvema novima knjižnima novostma v založbi in trgovini. Izšel je zimski planinski vodnik avtorja Gorazda Goriška *V zasnežene gore*, ki je namenjen širšemu krogu uporabnikov, zato so v večini predstavljeni lažji sredogorski vrhovi, opisanih pa je tudi nekaj zahtevnejših visokogorskih tur, precej tudi takšnih, katerih opisov ne boste našli v nobeni drugi literaturi. Skupno 55 vrhov in ciljev. Druga novost pa je leposlovno delo odličnega alpinista prve povojne generacije Rada Kočevarja, ki je izdal knjigo *Tista lepa leta*, skupaj s soavtorico in urednico knjige Mojco Volkar Trobevšek.

Na preventivnem področju so v PZS opozarjali na primerno opremo in potrebno znanje za obiskovanje zasneženih gora ter na 11. februar, svetovni dan številke 112, na katero kličemo v primeru klica v sili, nesreče.

V Bohinju vse od leta 1954 delujeta dve planinski društvi in imata že več kot 40 let skupna alpinistični in mladinski odsek, pred tremi leti je bil



*Krajši počitek na nočni poti za malico in pijačo iz nahrbtnika.*

*Foto: Drago Lipič*

ustanovljen še odsek za turno kolezarstvo. 7. februarja pa so na Uskovnici podpisali prvi sporazum o sodelovanju med društvoma, ki predvideva tudi ustanovitev skupnega vodniškega odseka in odseka za varstvo gorske narave.

PZS je na svoji spletni strani posredovala povabila na različne dogodke, med drugim na filme, predavanja in druge dogodke 13. festivala gorniškega filma ter na dogodke projekta Alpe Adria Karavanke/Karawanen, ki se izvaja v okviru Programa sodelovanja Interreg V-A Slovenija-Avstrija in je sofinanciran iz sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj.

*Zdenka Mihelič*

## Dvajset let mladih PD Hakl Sveta Trojica

Mladinski odsek Planinskega društva Hakl Sveta Trojica v Slovenskih goricah, ustanovljen v letu 1998, je vse od ustanovitve leta 1998 dalje skrbel, da so se v društvo aktivno vključevali mladi planinci osnovnih šol iz takratne še skupne Občine Lenart. Z delitvijo Občine Lenart na pet manjših občin se je tudi vključenost osnovnih šol spreminjala. Če so bile leta 1998 v odsek vključene štiri osnovne šole (Cerkvenjak, Benedikt, Jurovski Dol in Sveta Trojica), se je do danes to število prepolovilo. K sreči to ne velja za število otrok, saj se je njihovo število zmanjšalo le za slabo tretjino. Danes sta v Haklov društveni mladinski odsek vključeni šoli Benedikt in Sveta Trojica. Vzrok za ta upad tiči v pomanjkanju učiteljev za delo v planinskih krožkih na šolah.

Mladi iz obeh osnovnih šol so se 1. februarja odpravili že na drugi pohod od skupno petih načrtovanih pohodov v tem šolskem letu. Po delu tematske Anine poti v Občini Sveta Ana se je na nočni pohod z lučkami in baklami podalo rekordno število mladih planincev v spremstvu staršev – skupaj jih je bilo več kot 110. Pohod so pod vodstvom mentoric na obeh šolah, Jemenškove in Krambergerjeve, ter vodnikov PZS iz domačega PD Hakl končali s poučnim



srečanjem v Kolaričevi zemljanki in zeliščarni. Mladi planinci so si bili enotni, da na takih pohodih ne potrebujejo mobilnih telefonov, kajti bakle in lučke v celoti zaposlijo roke, tema pa za pazljiv korak zahteva tudi noge.

*Drago Lipič*

## Spomenik dr. Franu Jesenku

Redko se zgodi, da spomin na velikega planinca obeležimo s spominskim obeležjem. Veseli smo, da se je to zgodilo v Škofji Loki lanskega 4. decembra. Fran Jesenko je bil rojen 14. 3. 1875 v Škofji Loki. Po študiju doma in v tujini je bil prvi profesor botanike na Ljubljanski univerzi, raziskovalec in zlahtnitelj svetovnega slovesa na področju biotehniških ved. Kot aktiven gornik in ljubitelj narave je svoje prepričanje prenašal na študente. Jesenko je s študenti že v letu 1924 označil območje Alpskega varstvenega parka med Komarčo in Hribaricami, zanj pa kot prvi uporabil ime Triglavski narodni park. V smučarskem športu je Fran Jesenko poznan kot prvi predsednik Jugoslovanske zimskešportne zveze, ki je bila ustanovljena 13. avgusta 1922 v Ljubljani. Kot poliglot in svetovljan je v največji meri prispeval, da je bila zveza že v letu 1923 sprejeta v Mednarodno smučarsko zvezo – FIS. Nekega dne se je na poti k študentom, ki so bili tedaj pri Sedmerih jezerih, na Komarči ponesrečil in tretji dan po nesreči, 14. julija 1932, v Ljubljani podlegel poškodbam. Na nagrobniku je želel napis: "Človek kakor trava rase, da se jeseni pokosi." Poslovil se je z besedami: "Težko je pustiti delo."

Naša prizadevanja za uvrstitev obeležja Frana Jesenka v alejo zaslužnih Ločanov so podprli Planinska zveza



Slovenije, Biotehniška fakulteta, Športna zveza in Odbor muzeja za šport občine Škofja Loka, Loški muzej in uprava Triglavskega narodnega parka; slednja je dovolila odvzem kamna iz območja TNP za podstavek doprsnemu kipu avtorja kiparja Metoda Frlica, s čimer je obeležje pridobilo še simbolni pomen.

*Jože Stanonik*

## 40. spominski pohod v Dražgoše

Planinsko društvo Škofja Loka je 11. in 12. januarja organiziralo in izvedlo že štirideseti spominski pohod "Po poti Cankarjevega bataljona s Pasje ravni v Dražgoše". Letošnjega jubilejnega se je udeležilo 312 pohodnikov. Začetek pohoda je bil ob polnoči s sobote na nedeljo. Letos so bile razmere za hojo skozi gozdove in po kolovoznih poteh zelo ugodne. V noči je bilo slišati le suho listje in prijetno kramljanje med udeleženci pohoda. Letošnjega pohoda se je udeležil tudi

*Doprnski kip dr. Franu Jesenku, gorniku in velikemu ljubitelju narave*

*Foto: Metod Frlic*





*Udeleženci spominskega pohoda Po poti Cankarjevega bataljona s Pasje ravni v Dražgoše Arhiv PD Škofja Loka*

predsednik PZS Jože Rovn z ženo, kar je bilo lepo presenečenje, saj se je pred njim od predsednikov PZS udeležil le Tomaž Banovec, in sicer je bil prisoten na prvem leta 1980. Dvakrat sta bila med pohodniki tudi predsednika države, Milan Kučan v letu 2001, ki je na poti praznoval svoj 60. rojstni dan, in Borut Pahor leta 2014. Spominski pohod velja za enega najstarejših in najbolj množičnih za ta težavnostni nivo. Prehoditi 32 kilometrov v noči, po gozdovih, ob nizkih zimskih temperaturah, običajno v snegu, ledu in dežju je zahtevna naloga za pohodnike in organizatorje. To pot je zmoglo že 11.100 udeležencev, vsako leto pa je tretjina takih, ki se na to pot podajo prvič. V Dražgošah se srečamo s planinci in občani kar devetih pohodov, ki pripešačijo iz Železnikov čez Ratitovec, čez Jelovico iz Soteske, iz Davče, Škofje Loke, Kranja, Tržiča in z Jamnika. Letos, ko je bil pohod ena od 62 prireditev "Po stezah partizanske Jelovice" ob 77. obletnici dražgoške bitke, smo podelili stosedemdesetim udeležencem plakete za deset opravljenih pohodov, štirim pa že za trideset pohodov. Pohodi dobivajo ob spominskem tudi rekreativni pomen, zato bodo živeli tudi naprej in postali del naše zgodovine.

*Jože Stanonik*

## **Z mladimi planinci na OŠ že deset let**

Štiriindvajset let sem zaposlena kot učiteljica športa na OŠ Frana Kranjca v Celju, v PD Grmada Celje pa sem

deset let vodnica PZS kategorij A, B, D in markacistka. Dolgo sem razmišljala, kako bi hojo približala otrokom prek vzgoje in izobraževanja v osnovni šoli.

V desetih letih smo na naši OŠ razvili vzgojno-izobraževalni model, kako približati hojo otrokom. Po pogovorih s predsednikom PD Grmada Celje Francem Šinkom in ravnateljico OŠ F. K Celje Danico Šalej sem sklenila ustanoviti planinski krožek. PD Grmada je pri izpeljavi planinskih pohodov pomagalo s spremstvom vodnikov PZS, vključno z menoj. Pomembna je dobra povezava med društvom in šolo. Imamo srečo, da je učiteljica prvega razreda Mateja Štor

*Planinski tabor leta 2015 smo imeli v Domu na Peči, od koder smo se polni navdušenja povzpeli tudi na vrh Pece (na sliki). Arhiv Metke Irgolič*



hkrati tudi mentorica mladinskih planinskih skupin, Danijel Štor, hišnik na šoli, pa tudi vodnik PZS. V odličnem sodelovanju smo v desetih letih prehodili veliko poti po bližnji in daljni okolici. Pri pohodih nam pomaga tudi mladinska voditeljica Nikita Leskovšek, nekoč udeleženka planinskega krožka.

V desetih letih smo se ob sobotah podali na 79 pohodov, ob koncu šolskega leta pa na tridnevni planinski tabor, skupno devet; eno leto smo spali v šotorih, drugo pa v kočah, saj želimo, da otroci spoznajo pomembnost planinskih koč pa tudi taborjenje v šotorih in predvsem stik z naravo. Vsako leto se v krožek vpiše okoli šestdeset otrok od prvega do devetega razreda s plačano planinsko članarino pri našem PD. Največ zanimanja pri otrocih za krožek je v prvi triadi OŠ, malo manj zanimanja je v drugi triadi, viden osip pa je v tretji triadi.

Naš cilj je, da čim več osnovnošolskih otrok spozna planinstvo, da si zapomnijo lepe občutke s pohodov in taborov, da bodo potem kot odrasli z veseljem hodili v hribe s svojimi družinami in otroki. Lepo mi je, ko svoje znanje in ljubezen do hribov lahko prenašam na mlade rodove.

*Metka Irgolič*

## **70 let PD Železničar Ljubljana**

Marsikomu se zdi sedemdeset let kratka doba, marsikateremu članu našega društva pa je to vse njegovo življenje. Šele ob okroglih obletnicah se zavemo, kako čas hitro beži, ostali pa so spomini, tisti bolj osebni,





pa tudi tisti, ki nas vežejo na prijateljstva, stkana tudi na planinskih poteh, ki so številne pripeljala v naše planinsko društvo.

Prvi člani, ki so postavljali temelje društva, so se na začetku z obilo navdušenja spopadli s prenekatero težavo, danes so le-te zgodovina, v spominu pa jih imamo kot zanimivo dogodivščino, vtakano v tej sedemdesetletnici. 56 let po ustanovitvi Slovenskega planinskega društva, današnje PZS, so se naši železničarji odločili za ustanovitev Planinskega društva Železnica Ljubljana (PDŽ). Trideset dni po seji pripravljalnega odbora so ga 25. novembra 1949 tudi ustanovili. Da smo železničarji potrebovali planinsko društvo, pričča dejstvo, da se je prvega ustanovnega občnega zbora udeležilo veliko ljudi. Kmalu po ustanovitvi je društvo štelu okrog 1000 članov, z leti je članstvo naraslo na 1800. Danes naše društvo šteje nekaj čez 450 članov, tako železničarjev kot članov iz drugih podjetij, pa tudi veliko upokojencev in mladine. V sklopu društva delujejo vodniški, alpinistični, markacijski, turnokolesarski in mladinski odsek, odsek za varstvo gorske narave in gospodarska komisija. Še posebej smo ponosni na alpinistični odsek, ki se lahko pohvali s članstvom priznanih slovenskih alpinistov, z obiskom marsikaterega osemtisočaka, zahtevnih alpinističnih odprav in vodenjem alpinističnih tečajev.

*Brane Markovič*

## 40 let od Zaloške do Štampetovega mostu

Želja članov PD Železnica Ljubljana po lastnem pohodu je bila uresničena ob 60. obletnici splošne stavke železničarjev 15. aprila leta 1920. S tem pohodom smo se želeli pokloniti



boju železničarjev za delavske pravice in vsem žrtvam na Zaloški cesti. Tudi naslov pohoda "Štampetov most" ni naključen. Ta železniški viadukt, ki je bil zgrajen leta 1857 kot del avstrijske južne železnice, je bil med drugo svetovno vojno večkrat močno poškodovan. Pohod je organiziran na soboto, ki je najbližje 15. aprilu, zato je bil prvi pohod 12. aprila 1980 in je potekal po dveh trasah okoli Ljubljane. Krajša je bila dolga petindeset kilometrov, daljša pa šestdeset kilometrov. Štampetov most je bil kot predzadnja točka vključen v drugi pohod, ki se je začel na železniški postaji Borovnica in se zaključil na Verdu. Današnja trasa že 38 let poteka v obratni smeri. Z muzejskim vlakom se iz Ljubljane pripeljemo do železniške postaje Verd, od koder se po gozdni poti odpravimo do spomenika pri Štampetovem mostu, kjer pohodnike pričakamo s sadjem

in pijačo. Po treh kontrolnih točkah na nekdanji kurirski postojanki TV-17, Pokojišču in v Laščah se pohod zaključí na železniški postaji v Borovnici, kjer se pohodniki vpišejo v vpisno knjigo in se pred povratkom domov okrepcajo s čajem in različnimi dobrotami.

*Brane Markovič*

## Vodniki Pomurja kritično o trenutnih razmerah

Drugi petek v letu 2019 so se vodniki PZS planinskih društev iz Meddruštvenega odbora planinskih društev (MDO PD) Pomurja zbrali na rednem zboru v Križevcih pri Ljutomeru. Ocenili so delovanje vodniških odborov v letu 2018 z vidika vodenja in organizacije pohodov planinskih društev, s katerim so bili zadovoljni, izpostavili pa so težave, ki se pojavljajo pri vodenju pohodov in odprav. Tako jim ob velikih stroških prevoza

*Pohod "Štampetov most" je zelo priljubljen, letošnjega 13. aprila bo že 40. po vrsti.  
Foto: Darko Oblak*

*Vodniki PZS so na srečanju vodnikov MDO PD Pomurja kritično razpravljali o trenutnih razmerah na področju vodništva.  
Arhiv MDO PD Pomurja*





do za pomurske planince oddaljenih planinskih vršacev pohode dražijo dodatne nove takse na planinskih kočah in vse pogostejše plačevanje parkirin za avtobuse. Iz leta v leto se opazno zmanjšuje število pohodnikov na turah, posledično s tem pa raste cena na udeleženca. Opažajo tudi upad zanimanja mladih za prostovoljno vodniško delo, kar je delno pogojeno z vse večjo odgovornostjo vodnikov na turah in nedorečenostjo vodniške dejavnosti v naši družbi. Nakazali so potrebo po ureditvi kategorizacije vodništva znotraj Vodniške komisije (VK) PZS, še posebej po zadnji spremembi Zakona o športu. Sprejeli so program delovanja vodniškega odbora MDO PD Pomurja, ki ima v glavnem vlogo koordinatorja internega strokovnega usposabljanja vodniškega kadra pri društvih ter izpolnjevanja nalog odborov s strani VK PZS. Posebno pozornost bodo zaradi skromno dodeljenih finančnih sredstev namenili internemu usposabljanju, pohodu vodnikov in vodstev planinskih društev, ki ga načrtujejo 1. junija v tem letu. Predsedniku MDO PD Pomurja so naložili nalogo, naj v PZS doseže, da se za območje Pomurja izdela planinski zemljevid s traso Pomurske planinske poti. Menijo, da je tudi Pomurje del planinskega sveta Slovenije, če ravno brez omembe vrednih vzpetin.

*Drago Lipič*

## FILM

### Zaključen 13. Festival gorniškega filma

Glavno nagrado mesta Domžale je prejel ameriški film *Dawn Wall*, ki krepko presega zgolj prikaz življenjskega vzpona v steni El Capitana. "Režiserja Josh Lowell in Peter Mortimer narišeta izjemen portret življenja v veliki steni. Film je iskren prikaz

- 1 Prizor iz filma *Manaslu*
  - 2 Prizor iz filma *Free Solo*
  - 3 Prizor iz filma *Manaslu*
  - 4 Prizor iz filma *Nepoškodovane*
- Vse slike arhiv FGF*





*tanke meje med predanostjo in ob-  
sedenostjo, obenem pa neprestano  
preseneča in skrbi, da gledalec v no-  
benem trenutku ne izgubi zanima-  
nja. Popotovanje v globine Hada, od  
koder je pobeg mogoč samo v trdni  
navezi s soplezalcem," je obrazložila  
festivalska žirija.*

Najboljši alpinistični film je avstrijski *Manaslu*, v katerem s pomočjo izvrstne fotografije, zgodbe in igranih prizorov spoznamo uspehe in tragedije Hansa Kammerlanderja, obenem pa se nam razkrije lepota in okrutnost gora. Nagrado za najboljši plezalni film je dobil *Free Solo* z Alexom Honnoldom in njegovim izjemno zahtevnim, skorajda nemogočim športnim dosežkom, najbrž enim največjih v zadnjem stoletju. Nagrado za najboljši film o gorah, športu in avanturi je dobil kanadski film *Življenje z gorami*, študija in kolaž o izjemnih ljudeh, ki jih neustavljivo privlačijo življenje in avanture v gorah. V kategoriji Gorska narava in kultura je dobitnik francoski *Zeleni Everest*, ki z izjemnimi posnetki in odlično pripovedjo razbija v medijih ustvarjene stereotipe o naraščajočem številu obiskovalcev Himalaje, njenega najvišjega vrha in kupih smeti. Nagrado za kratki gorniški film je prejel španski animirani film *Viacruxis*, ki humorno in nazorno predstavi alpinistične stereotipe in tradicije.

Častne pohvale so dobili alpinistični film *Marcel na vrhuncu moči*, plezalni *Odločitve*, gorsko-športno-avanturistična *Odprava na konec sveta* in slovenski *Nepoškodovane* iz zvrsti gorska narava in kultura o zadnjih prosto tekočih rekah Evrope, ki še žuborijo na Balkanu, in gibanju Balkan River Defence ter njegovem protagonistu Roku Rozmanu režiserjev Rožleta Bregarja, Matica Oblaka in Mihe Avguština. Bregar je tudi na lanskem festivalu slavil s filmom *Zadnji ledeni lovci*. Televizija Slovenija je nagradila nemški *A. O. – V Coni*, film o enkratnem in edinem Adamu Ondri.

Naj še omenim, da so bila predavanja Andreja Štremfija, Marije Jeglič, Aleša Česna in Luke Stražarja, Klemna Bečana, Colina Haleya in Hansjörga Auerja paša za ušesa in oči. Bili

smo tudi na predstavitvi knjige Rada Kočevarja ter na oglati mizi o klinu in svedrovcu.

*Po sporočilu za medije povzel  
Mire Steinbuch.*

## U SPOMIN

### Stanislav Simšič (1927–2019)



Smrt! Vsi smo ji zapisani. Že ob rojstvu je povsem jasno, da bo to drobno, krhko bitje moralo nekoč umreti. Smrt vsakega človeka sodi med najbolj pretresljive dogodke našega življenja. Za osebo, ki smo jo dobro ali samo bežno poznali, je prav, da najdemo toplo besedo, hvaležno misel in čas za slovo. V človeškem življenju ni mirovanja in prestanka. Poznamo samo pot navzgor ali navzdol. Dokler ustvarjaš, slediš svojim življenjskim ciljem, se vzpenjaš ne glede na to, koliko si star. Vest o Stanetovi boleznin zdravljenju v bolnici je hitro zaokrožila: planincem, prijateljem, ki smo se več let dvakrat mesečno videvali na prijateljskih srečanjih, izmenjevali doživeto in kovali načrte za prihodnost na osnovi skupnih izkušenj in vizij. Upanje, da se naslednjič zopet vidimo, je ob prejeti žalostni novici, da je bolezen premagala trdno voljo in Stanetovo moč, dokončno usahnilo.

Stanetova bogata pot delovanja v Planinskem društvu Kamnik se je začela leta 1971. Kot zaupanja vreden, marljiv in delaven človek je istega leta postal član upravnega odbora. Njegovo neprekinjeno aktivnost v UO je žal prekinila smrt. V obdobju članstva in želje po posodobitvi društvenih dejavnosti je bil na njegovo

pobudo ustanovljen propagandni odsek, katerega načelnik je bil vse do leta 2010. Njegovo prisotnost zasledimo tudi pri ustanavljanju vodniškega odseka. Stane je opravil tudi vsa potrebna izobraževanja, da je lahko postal vodnik v okviru PZS. Občutek in smisel za vodenje smo občutili na mnogih opravljenih, organiziranih in obiskanih izletih ter pohodih. Naj omenim samo Levstikovo pot, Jurčičevo pot, Dražgoše, Kostavsko planino, Oseke in še mnoge druge poti, ki so udeležencem ostale v prijetnem spominu. Na vseh izletih, pohodih in srečanjih mu je ob prisotnosti njegovih bližnjih družbo delal fotoaparati, s katerim je vedno obeleževal vse, kar mu je bilo zanimivo. Rezultate svoje fotografske dejavnosti je delil tudi javno, saj je bil vrsto let dopisnik občinskega glasila v Kamniku. Do nedavnega so njegovo fotografije krasile oglasno omarico pročelja poslopja društva, kateremu je pripadal. Prostovoljna dejavnost, volja, inovativnost, skromnost in vztrajnost so bili opaženi na društveni, občinski ravni in na ravni PZS.

Stane je za svoje delo v planinski organizaciji prejel številna priznanja in pohvale: svečano listino PZS, diplomu MOK-a, spominsko plaketo PZS, vsa društvena priznanja vključno s plaketo ob 120-letnici PD Kamnik. Prejel je tudi Bloudkovo nagrado. Leta 2008 je zaradi vsega naštetega postal častni član PD Kamnik. Občinski svet Občine Kamnik mu je posmrtno podelil naziv častni občan Občine Kamnik za povezovalnost, motiviranost, predanost PD Kamnik, Društvu upokojencev Kamnik, Združenju borcev za vrednote narodnoosvobodilnega boja Kamnik.

Stane Simšič je bil eden najbolj vidnih članov planinskega društva, v okviru katerega je postavil visoka merila za današnje in bodoče generacije planincev. Pokojnik živi toliko časa, dokler se ga spominjamo. Stane bo v našem spominu in srcih ostal večer, tako kot govorijo verzi Svetlane Makarovič:

Glej, zemlja bo vzela, kar je njeno.  
A kar ni njeno, nam ne more vzeti.  
In to, kar je neskončno dragoceno,  
je večno in nikdar ne more umreti.

*PD Kamnik*



## Dušan Štefula

(1931–2019)



Žalostno dejstvo je, da nas je v zelo kratkem času zapustil še en veliki mož kamniškega planinstva – Dušan Štefula, častni predsednik Planinskega društva Kamnik, gospodarstvenik, dobitnik vrste priznanj s področja planinstva, gospodarstva in dela. Za svoje delo v društvu in Planinski zvezi je Dušan dobil vsa planinska priznanja, ki obstajajo: značke, plakete, medalje, vse, kar je pač potrebno do najvišjega priznanja – svečane listine PZS, bil pa je tudi častni predsednik PD Kamnik.

Dušan Štefula se je rodil 4. aprila 1931 in bil član PD Kamnik od 28. junija 1949. V društvu je opravljal vrsto funkcij: vodil je gradbeni odbor, bil je načelnik gospodarskega oddelka, podpredsednik, predsednik in nazadnje častni predsednik društva. Sodeloval je pri gradnji doma na Starem gradu, obnovi upravnih prostorov na Šutni, konstrukciji in izdelavi tovornih žičnic na Kamniško in Kokrsko sedlo, sodeloval je pri gradnji obeh novih koč, vodil izgradnjo čistilnih naprav – prvih v planinskih kočah v Sloveniji, bil je član gospodarskega oddelka PZS, vodja odbora za tovarne žičnice pri PZS itd.

Tudi to naštevanje funkcij pove, kako predan je bil planinstvu in kako delovno zagnan za razvoj le-tega. Nasledniki smo kmalu spoznali, da to ni bil le Dušanov hobi, ampak težaško in odgovorno delo, ki ga je bilo pač treba opraviti – ne glede na dan, praznik ali dopust. Jasno nam je bilo, da vse to lahko počne le človek, ki ima široko srce, znanje, vizijo, organizacijske sposobnosti, širok krog poznanstev in prijateljev, ki pomagajo vse zamisliti tudi udejaniti. Nobena skrivnost ni, da so morali poslovni partnerji mnogokrat prispevati kakšen del opreme

pri obnovah planinskih koč ali da so kamniška podjetja pošiljala svoje strokovnjake na obe koči in žičnice. Seveda na svoje stroške. Vse to je usmerjal Dušan. Ko so pred šestimi leti ob 120-letnici PD Kamnik Dušana vprašali, kaj mu pomeni biti član kamniškega planinskega društva, je odgovoril: "Vesetje in spoštovanje do naših planin." In temu ni kaj dodati.

Člani najstarejšega planinskega društva v naši državi smo hvaležni in ponosni, da smo lahko skupaj z Dušanom delali, organizirali, obnavljali, hodili, se veselili in včasih tudi skupaj bentili, ko ni šlo vse tako, kot si je zamislil. Vseskozi pa je zahteval, da je bilo vse pregledno, javno in pošteno. Od našega častnega predsednika smo se poslovlili z mislijo filozofa Immanuela Kanta:

Kdor živi v spominu drugih, ni mrtev, je samo oddaljen.

Mrtev je tisti, ki ga pozabijo.

*PD Kamnik*

## Janez Tominec

(1924–2019)

Sredi januarja smo se na Žalah poslovlili od pravnik Janeza Tominca, ki ga Bohinjci poznamo več kot šestdeset let. Dostojno smo se poklonili njegovemu spominu. Dragi Janez, naj ti bo lahka zemljica slovenska!

Prvič smo se z njim srečali pozimi na Voglu, ko še ni bilo žičnice. Iskal je vodnika za smuško turo na Komno. Takoj je našel družbo na čelu z Jankom Lapajnetom, bodočim predsednikom planinskega društva. Janko je večkrat povedal, kako so prvič malicali. Janez je imel s seboj vrečko mlade čebule, Bohinjci pa kruh in zaseko. Smejali so se mu in ponudili svoje dobrote. Tura je bila seveda uspešna. Od tedaj je bil stalen gost v Jankovi hiši. Skupaj so poleti in pozimi pohajali po bohinjskih gorah. Janez je bil večkrat pobudnik: "Kdaj bomo kam šli?" Ko je pred deseti leti zgradil hišo, na portal kate je dal vsekati materino ime Minka, smo večkrat praznovali pri njem. Privlačil je ljudi s svojo duhovitostjo. Žal je danes večina takrat prisotnih že pokojna. Z nami se je družil tudi na planinskih turah čez mejo. Največ smo hodili v italijanske Dolomite, pa tudi v Zahodne Alpe. Peljali smo ga

čez Triglavsko steno in na številne turne smuke od Rodice do Krna.

Še kot petindevetdesetletnik nam je vedel povedati tudi kaj o skalaših, saj je bil sin enega prvih predsednikov Turistovskega kluba Skala, celo prvega glede na publikacijo *Naš alpinizem* (1932),<sup>1</sup> Stanka Tominca (1894–1991), preporodovca, solunskega in Maistrovega borca. V zadnji publikaciji o Skali *Trden kakor skala* (2017) je na strani 41 na fotografiji imenovan Stanko Tominec med reševalci dr. Klementa Juga.<sup>2</sup> Sin Janez nam je povedal, da je oče Stanko pospravljaval Jugove posmrtno ostanke v vrečo, ker je bil starejši od ostalih skalašev in kot borec prve svetovne vojne vaje krvavih pobojev, torej tudi morbidnih opravil. Janez je na dodatnem nagrobniku za svojo mamo in očeta dal vklesati planinski šopek in svoje verze z akrostihom Minki in Stankotu:

**Misel** poštena te je vodila,

**Iskrena** ljubezen nikol' zapustila,

**Naša** razumne si vedno besede,

**Kot** v krogu premožnih, tako tudi bede.

**Iztek**le se ur'ce deklice zale, odšla si družica nam mila.

**Strme** so bile tvoje stezice,

**Tesno** vodile med čermi do pravice,

**Alpam** dajal si mladostno zagnanost,

**Naši** svobodi razumsko predanost.

**Ko** stopal si hrabro cilju nasproti,

**Oplenil** si srca vseh na tej poti.

**Tem** bolj, ker gojil si ljubezen do naših planin,

**Usadil** se v drag nam in trajen spomin.

*Bohinjci*

<sup>1</sup> Mogoče je to priložnost, da povemo nekaj o razhajanju te navedbe, saj je bil kot prvi predsednik Skale 2. februarja 1921 imenovan Drago Zorko, ki je že 7. junija odstopil, za novega predsednika pa je bil izvoljen študent Stanko Tominec. Več kot o nekih razhajanjih nam kronist Vladimir Škerlak ne pove (PV, 1961 in 1962).

<sup>2</sup> Stanko je bil postaven, plavalas in visok. Kot doktor prava je bil v Ljubljani glavni jurist na železnici. Državne železnice so ga z dekretom premestile v Beograd (1925). Zato je izginil iz ljubljanske družbe skalašev. Za njim je predsedstvo prevzel glasbenik prof. Janko Ravnik, Bohinjec, ki se je nastanil v Stari Fužini. V bližini je tudi Stanko kupil zemljišče za bodočo hišo – darilo za ženo. (Vojna je gradnjo hiše nekoliko odložila.) Bila sta prijatelja, oba izjemna intelektualca.



**POČITNIŠKA  
PLEZALNA  
ŠOLA**



AKTIVNE IN ZABAVNE POČITNICE | ZA ZAČETNIKE IN IZKUŠENE MLADE PLEZALCE  
10 TERMINOV PREKO CELEGA POLETJA | [WWW.PLEZALNICENTER.SI](http://WWW.PLEZALNICENTER.SI)

PLEZALNI  
CENTER  
LJUBLJANA

**U prihodnjih številkah Planinskega  
vestnika boste lahko prebrali ...**

**TEMA MESECA**

**Pohodniške poti, 40 let Zahodnega grebena  
Everesta, soteskanje, gore in energetika**

**INTERJUJ**

**Ludovic Ravel, Hervé Barmasse, Hansjörg Auer**

**Z NAMI NA POT**

**Svet nad Kropo**



**gorenjska televizija**  
[www.gtv.si](http://www.gtv.si)



88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,  
99,5 MHz, 103,7 MHz,  
105,1 MHz in 106,2 MHz.

*Primorski val*

**Od Trente do Trojan, najbolj poslušana  
regionalna radijska mreža na Primorskem.**

**ZIMSKA  
DOŽIVETJA  
NARAVE**



**vsak petek ob 17.05 h**  
**na radiu Ognjišče**  
z Blažem Lesnikom

**RADIO ŠT. 1  
OD KOLPE DO BARJA**



radijska oddaja  
**ČEZ HRIBE IN DOLINE**  
vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

**RADIO  
UNIVOX**

99.5 MHz  
106.8 MHz  
107.5 MHz

Rožna ulica 39  
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10  
F: 01/893 99 24  
E: info@univox.si

**SE SLIŠIMO!**



**RADIO  
KRANJ 97.3**

[www.radio-kranj.si](http://www.radio-kranj.si)

**GORENJSKI megasrček**



**gore – ljudje.net**





# NATURO

POVEZANI NARAVO!

12. – 14. 4. 2019  
Gornja Radgona

5. MEDNARODNI  
SEJEM ZELENEGA  
TURIZMA IN BIVANJA

 POMURSKI SEJEM  
[www.naturo.pomurski-sejem.si](http://www.naturo.pomurski-sejem.si)

## SEJEM NATURO 2019 VAS VABI K USPEŠNEMU DRUŽENJU NA NARAVNEM SREČEVALIŠČU SLOVENIJE, AVSTRIJE, HRVAŠKE IN MADŽARSKE

**Bienalni, Mednarodni sejem zelenega turizma in bivanja NATURO, ki ga je v zadnji ponovitvi obiskalo 14.000 obiskovalcev, bo petič potekal v Gornji Radgoni od petka, 12. do nedelje, 14. aprila 2019.**

NATURO bo povezoval ponudnike trajnostno usmerjenega turizma in ljubitelje aktivnega preživljanja prostega časa v naravi ter bivanja z naravo. Predstavljene bodo zelene turistične destinacije slovenskih in tujih pokrajin, doživetja v naravnih zdraviliščih, raziskovanje v krajinskih parkih, ideje za pohodniške in planinske ture, oddih na turističnih kmetijah in razvajanje pri kulinarčnih ponudnikih. V okviru projekta »Visit Pomurje« boste lahko začutili pisano pomursko podeželje in našli številne razloge za obisk Pomurja. Poseben poudarek bo posvečen rekreacijski in turistični rabi gozdov. Prepustili se boste lahko meditacijam v gozdu, pripovedovanju zgodb in gozdni pedagogiki. Plezanja željni se boste lahko preizkusili na umetni plezalni steni. Seznanili se boste lahko s treningi in pravilno prehrano za tek in nordijsko hojo. Preizkusili se boste lahko v borilnih veščinah in streljanju s trenažerjem.

S svojo dejavnostjo se bo predstavila tudi Planinska zveza Slovenije v sodelovanju s planinskimi društvi Meddruštvenega odbora Pomurje. Na planinska doživetja vas bodo vabile planinske kočje širom Slovenije. Za dobro razpoloženje na razstavnem prostoru bodo skrbela lokalna planinska društva. Na voljo bodo publikacije Planinske založbe PZS in ostale vsebine planinske dejavnosti.



LOV



RIBOLOV

Sočasni sejem LOV in RIBOLOV bo predstavljal lovstvo in ribištvo kot varovanje živali in naravnega okolja, razstava starodobnih vozil »AVTO-MOTO KLASIKA« pa varovanje tehnične dediščine kot pomemben del trajnostnega turizma.

V sodelovanju z agencijo Slo Tours smo za vas pripravili vabljen paket za organizirane skupine, ki vključuje vodenje, prevoz, jutranji prigrizek s toplim napitkom, sejmsko vstopnico in kosilo.

### Informativne cene v evrih glede na vstopno mesto:

Maribor	Celje	Ljubljana	Kranj - Novo mesto	Nova Gorica - Koper
29	33	34	35	40

### Vabljeni k naravnemu sodelovanju!

#### Več informacij o sejmu NATURO:

mag. Vesna Dajčman, projektni vodja sejma NATURO,  
T: +386 2/5642 118,  
E: [vesna@pomurski-sejem.si](mailto:vesna@pomurski-sejem.si), [www.naturo.pomurski-sejem.si](http://www.naturo.pomurski-sejem.si)

#### Informacije in rezervacije o organiziranem obisku:

[izleti@slo-tours.si](mailto:izleti@slo-tours.si) ali 031 244 111.